

БЕОГРАДСКЕ

ОПШТИНСКЕ

НОВИНЕ

1-XII
1931

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

ГОД. XLIX

1 ДЕЦЕМБАР 1931

БР. 23

САДРЖАЈ:

Први децембар — — — — —	1479
Пред ошварањем антитуберкулозног диспансера Београдске општине — Д-р Љ. Савковић, општински лекар	1481
Циљеви и значај Дечјег прихватилишта у Београду — Д-р Марија Вајс, референт Општ. центр. уреда за заштиту матерa, деце и младежи — — — — —	1485
Реорганизација општинске статистике — Ђуро Бањац, потшеф Статистичког отсека О.Г.Б. — — — — —	1490
О селидбама у Београду — Д-р Стојан Павловић — — — — —	1494
Одјек привредне кризе у градској трговини — Д-р Реља Аранитовић — — — — —	1503
Општинске таксе — Драг. О. Новаковић, шеф Таксено-привредног отсека О.Г.Б. — — — — —	1511

Привредна хроника:

Привредна криза у Београду — Влада Миленковић, публициста — — — — —	1516
---	------

Медицинско-социјална хроника:

Хигијенско-здравствена хроника Београда у октобру 1931 г.	1522
---	------

Уметничка хроника:

Салон Задруге југословенских ликовних уметника — Сава Поповић — — — — —	1525
Шеста изложба уметничке групе „Облик“ — Сава Поповић — — — — —	1527

Службени део:

Рад општинског одбора:

Записник Одборске седнице од 2 октобра 1931 год.	— 1532
Записник Одборске седнице од 8 октобра 1931 год.	— 1534

Службене вести	— — — — —	1541
Службени огласи	— — — — —	1541
Упоредни преглед остварених прихода у првом полугођу 1930 и 1931 год. код Таксено-привредног отсека О.Г.Б.		1542
Пијачне цене на београдској пијаци у првој половини ме- сеца новембра 1931 год.	— — — — —	1544
Приватни огласи		

Слике на корицама: Кроз триумфалну барок кацију Евгенија Савојског у Доњем Граду, која је подигнута у славу победе Хришћана над Турцима 1717 год., види се модерна архитектура Београда из 1931 године.

БЕОГРАДСКЕ

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

СЛУЖБЕНИ ОРГАН ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

Излази двапут месечно	Београд, 1. децембар 1931.	Година XLIX — Број 23
Год. шна претплата 150.— дин. За пола године . . . 80.— дин. Претплату слати на чеков, рачун бр. 54,300 Поштан. Штед. Београд	Уредник: Слободан Ж. Видаковић референт за штампу О. Г. Б.	Уредништво и администрација: улица Краља Петра број 26/III Телефон 26242

ПРВИ ДЕЦЕМБАР

Његово Величанство Краљ Југославије Александар I.

Данас је дан великог празника Уједињења. Пре четрнаест година на данашњи дан прокламовано је Уједињење нашег троименог народа у једну снажну Југословенску држа-

ву, а ПРВИ ДЕЦЕМБАР проглашен је за народни празник, за празник када ће се из свих југословенских душа да упућује захвалност Богу и нашем витешком Краљу на великим

трофејима Југословенског народа, који су и довели до срећног Уједињења у богату и снажну Југословенску Краљевину.

Од тога дана наша је држава пшшла путем несметаног напретка и из дана у дан културним радом она изразито афирмира своје право и подобност учешћа у великом колу културних народа.

Данас нема ни једног грађанина Краљевине Југославије, од пастирске колибе до сјајних богаташких дворова, да живо не осећа колико је данашњи празник велики и значајан за судбину Краљевине и Југословенске расе.

Први услов за привредни и културни развитак нашег троименог народа био је у томе да се добије јединствена држава, за њом јединствена национална душа, коју ће крепити и снажити све оно што крепи и снажи сваког доброг грађанина наше Богом и природом благословене отаџбине. И то је дошло. Једним далековидним пророчанским и високо државничким гестом наш Краљ, онда још Регент, створио је велику и моћну отаџбину, под чијим се трофејима одмарају наше захвалне душе.

Данас је јединствена Југославија већ давно свршено дело. Уједињење је учињено

не само формално, уставним актом, него и стварно: уједињењем духовним, сливањем свих покрајинских душа у једну југословенску душу, широку као руске степе.

Благодарећи томе омогућен је даљи рад на привредном и културном препорођају нашег целокупног народа. Све снаге државне мобилисане су данас у томе циљу. Последњи акт нашег племенитог Краља, давање Устава, пружио је нове могућности за све врсте корисних иницијатива, почевши од личних па преко комуналних све до парламентарних.

И Југословенски народ, са Београдом као престоницом на челу, преброђавајући срећно последње трзаје ове опште финансијске кризе, која дави цео свет, а нашу богату и Богом благословену земљу још и најмање, из дубине своје душе шаље топле молитве великом и милостивом Богу, који столећима чува Србију а сада нашу драгу Југославију, да дуго и дуго поживи Југословенском народу његовога витешког и племенитог Краља Александра I, јер само у дугом Његовом животу и мудрој раду Југословенски народ налази веру и сигурност за своју срећну судбину, свој заслужени мир и свој економски напредак!

Др. Љ. Савковић,

Општински лекар, специјалиста за туберкулозу

Пред отварањем антитуберкулозног диспансера Београдске општине

У нашој јавности се много говорило, у првом реду благодарећи акцији Лиге против туберкулозе, о веома великој раширености туберкулозе у нашем народу. Широко наше штампе је толико пута одјекнула констатација суморног факта да наша држава и наш народ стоје међу првима у свету по густоћи својих болесника од туберкулозе свих врста, и великом броју смртних случајева од туберкулозе. Исто је тако у нашу јавну престоничку свест већ довољно продрло сазнање о томе да је престоница, са својом масом мрачних, скучених изба и учерица, својом наклоношћу за збијањем по мрачним и тесним кафаницама периферије, ниским животним стандардом своје сиротиње и својим још недовољно развијеним хигијенским смислом, један град цветања туберкулозне заразе, једно легло тешких туберкулозних трагедија, личних и породичних, скривених по разбацаним, невидљивим кутовима сиротиње и мрака. Не желим да понављам толико помињање бројева о туберкулози престоничких грађана; довољно је само навести тежак парадокс по коме, на једној страни, стоји сјајан, блистави велики град са својим импозантним центром, густим и велелепним блоковима својих јавних и приватних палата, својим парковима који милују око странаца, подсећајући га на најлепше творевине природе и људске културе, а на другој страни тужни домови беде, чамотиње и „беле куге“ — како се туберкулоза сликовито зове код неких народа. Престонички корзо, густ и моћан као великоварошка људска река, која крчи од гиздавих монденки и немарних, блазираних дендија, крије често пута — ми стручњаци то добро знамо — под нашминканим лицима, начете, полутруле груди са ваздухом од лечења вештачким пнеумотораксом. Јер, по досадањим непотпуним статистикама, сваки шести Београђанин болује од туберкулозе.

Ето та и таква наша престоница у погледу борбе против туберкулозе, која свугде у свету сачињава један веома истакнут део модерне комуналне политике, стоји још увек на почетку почетка. Стручно, систематско и организовано сузбијање и лечење туберкулозе у престоничкој општини, сведено је још

увек на цигло две, усамљене и изоловане стручне установе: државни антитуберкулозни диспансер и болничко туберкулозно одељење, смештено још увек у примитивним, оскудним дрвеним баракама које буде немиле успомене ратних импровизација и које располажу са укупно двадесетину постеља, одређених за најтеже, највише сломљене кандидате блиске туберкулозне смрти, који су до дана примања у болницу месецима и годинама кужили оне који су им најближи. У кругу Државне Болнице стоји истина довршен модерно, стручно и луксузно саграђени павиљон за туберкулозне са око 200 постеља, али он стоји празан као напуштен храм, и не зна се када ће бити отворен. Богато и широко замишљени санаторијум на Авали налази се, опет због прилика које су јаче од нас, само у концепту. Ето то је све што престоница може да мобилише у борбу против своје подмукле и прикривене социјалне болести.

Као далеки идеал и раскошни контраст овој нашој престоничкој сиротињи и јаду, треба поставити огромну активност коју су у борби против туберкулозе развиле велике страже цивилизације, латинске, германске, англосаксонске, америчке. По њиховим престоницама и већим градовима расејане су богате мреже антитуберкулозних установа које су, интензивном и систематском акцијом, успеле да осетно смање проценат оболевања и смртности свога становништва. То су, пре свега, антитуберкулозни диспансери, болничка одељења, санаторији, дечија обданишта и превенторији, санаторији за туберкулозну децу, шумске и ваздушне школе, специјални станови са строго одељеним собама, балконима и клозетима за туберкулозно оболеле чланове породице, (у Штетину у Немачкој има на пр. до сада 100 таквих специјалних станова), дечија преноћишта за децу туберкулозних родитеља, азили за смештање одојчади одвојених одмах по рођењу од туберкулозних родитеља, сеоске дечије и радничке колоније за туберкулозно оболелу децу и раднике. Целој овој разгранатој активности, као сума ауторитетас, стоје на челу, у неким државама, нарочити закони о туберкулози, са обавезном пријавом свих туберкулозних, де-

це и одраслих, у свима облицима туберкулозних оболења и смрти.

Довољно је у нас писано и о томе колико туберкулоза, поред живота и здравља, подгризава и економску и социјалну равнотежу престоничког друштва. Због свега је неопходно да престоничка комунална политика истакне у први ред својих најхитнијих проблема, питање активне, организоване и стручне борбе против туберкулозе. Ово питање није тако видљиво споља као послови технички, саобраћајни, грађевински, али је оно, несумњиво, много важније, јер најпосредније засеца у сам живот и срећу престониčkih грађана. Поред економске и социјалне стране, ова борба има и своју високу етичку, хуману подлогу. Престоница је дужна — као и свака друга социјална заједница да ради предано на ублажењу свих невоља и болести својих грађана. У првом реду на сузбијању тако једне страховите, по превасходству социјалне бољке као што је туберкулоза која се завукла у све слојеве престоничког становништва и чије сузбијање спада, несумњиво, међу најтеже задатке јавне хигијене.

Свестан еминентне важности једне хитне и одлучне борбе против туберкулозе у комунално-хигијенској политици престонице, санитет Општине града Београда, одлучио је да ових дана отвори свој антитуберкулозни диспансер, остављајући за касније отварање још неколико нових који би били распооређени по свима деловима престоничке територије.

Антитуберкулозни диспансери су, без сваке сумње, најважније и централне установе у борби против туберкулозе. Снабдевени стручно, специјалистички образованим лекаrima, школованим помоћним сестрама нудиљама и свим модерним клиничким реквизитама за једно егзактно, модерно испитивање клиничког карактера свих туберкулозних оболења, они држе у својим рукама цео један стручно конциплован и систематски организован план те борбе. Истражујући активно, писменим путем, преко практичних лекара, преко својих сестара нудиља итд. лица оболела од туберкулозе, свих врста и облика, они воде надзор над туберкулом као социјалном болешћу целог једног друштва. Они се труде да у своје руке похватају све конце туберкулозе који воде на све стране по територији градова до у најзабаченије кутове, и да тако израде статистику туберкулозе, вечно променљиву, која би била одјек свих таласања оболевања и смртности. У сваком поједином случају оболења која открију треба да одлуче шта треба да се уради у смислу лечења и очувања околине од заразе. Они, даље треба да организују, путем хуманих друштава, хитну новчану помоћ сиромашним туберкулозним, за најпрешније потребе, путо-

вање до најближег лечилишта и т. д. И iscrпна стручна спрема, клиничка и социјална, и живо интересовање оних који су за овај посао ангажовани, може једино да обезбеди успех оваквој једној сложеној и важној друштвеној активности.

Програм рада новог општинског антитуберкулозног диспанзера обухватаће обе, подједнако важне и плодне функције диспанзерске активности које, удружене могу једино да обезбеде успех његовог рада. Значи, он ће неговати, са једнаком пажњом, социјалну и клиничку страну антитуберкулозне борбе. У заједници са државним антитуберкулозним диспансером и сродним установама, он ће се трудити да изради један катастар, једну градску статистику туберкулозе, која би омогућила да се добије један јасан поглед над целокупним стањем туберкулозе у Београду, статички и динамички. То значи, да ће се ићи не само за тим да се добију крути и мртви бројеви који кажују бројно стање оболевих од туберкулозе у тој и тој години, него ће се тежити да се ухвати динамика хода туберкулозе, њеног пораста и опадања, једном речи кретања, у вези са кондиционалним условима живота и свих осталих фактора који утичу на линију туберкулозе. У кратко, антитуберкулозни општински диспансер ће радити на томе да престоничку статистику туберкулозе схвати и обради на један виши, научни начин, да се од статистике попне до епидемиологије која је једина у стању да прозре у виши логички смисао бројева и да обезбеди једну адекватну социјалну активност. Крајњи циљ ове активности је, увек, спречавање нових зараза, и на тај начин, стварно смањивање процента оболености становништва.

Друга основна функција општинског диспанзера кретаће се на пољу практично-клиничке стране науке о туберкулози, физиологије. Диспансер ће испитивати изближе интимну клиничку природу појединих туберкулозних оболења на која буде наилазио, одређујући, како се то стручно каже, облике туберкулозе појединих оболелих, постављајући прогнозу и индикације за лечење. Што се плућне туберкулозе тиче, која је далеко најчешћа од свих туберкулозних оболења других органа и представља 11/12 свих ових оболења, општински диспансер ће се држати, приликом сврставања појединих њених облика, поделе плућне туберкулозе како ју је писац овога чланка антиципирао и изложио у своме есеју о плућној туберкулози. Иако, по превасходству социјална установа, диспансер дакле, мора посветити равну пажњу клиници туберкулозе и лечењу својих штићеника.

Главна пажња социјалне акције диспанзерове, биће управљена на хроничног, „отвореног“ грудоболника, заразног по околину,

који из својих груди, свакодневно, шаље небројене масе невидљивог туберкулозног вируса, кужећи непрекидно атмосферу у којој се креће. Ови отворени грудоболници значе живе изворе туберкулозне инфекције, који ту заразу подржавају и даље преносе. Учинити њих безбедним по околину, увек и у сваком случају, значи сузбити туберкулозу у самом њеном корену. Основна социјална улога диспанзера биће баш у томе да ту нову заразу, по могућству, спречи, у првом реду обавештавањем и дисциплиновањем оболелога и публике. (Има држава где је то дисциплиновање оболелог проведено до крајности ригорозно. Грудоболници који не показују довољно социјалне дисциплине, смештају се принудно, законским путем у болнице за туберкулозне. То је т. зв. Цвангс хошпитализиринг). Да би ову своју социјалну улогу у пуном опсегу развио, диспанзер се мора ослањати на читав један низ установа о којима ће касније бити речи. Јер је врло чест случај у престоници, да отворени грудоболник, живећи у крајњој сиротињи, нема чак ни засебне постеље, а нигде у Београду нема болничке постеље где би се јадник могао смешити. Јасно је, да при таквим приликама, не може бити речи о ефикасном сузбијању туберкулозне заразе.

Када, по могућству што раније, у почетном стадију болести, пронађе грудоболника, одреди тачну клиничку дијагнозу и лечење, диспанзер ће, преко својих сестара нудиља, водити једну пространу бригу око целог живота својих пацијената, у колико му то буде могуће, око њиховог економског стања, стана, занимања, дисциплиновања, спречавања заразе, дисциплине пљувања, дезинфекције, смештања у болнице и санаторије, хитне материјалне помоћи и т. д. За ову широку и веома важну активност одређен је у Београду, један импозантан кадар од 45 сестара нудиља, школованих које ће бити распоређене по целој престоничкој територији. Помоћу ове моћне установе у колико она буде добро организована и покаже интерес и вољу за радом, диспанзер се нада да ће моћи да оствари велики део својих социјалних интенција. Јер одиста само једна оваква специфична диспанзерска активност „на терену“, која не чека да се оболели сам јави, него активно трага за њим, може, постепено изградити код престоничке публике смисао за једну заједничку, сложну и успешну социјалну борбу против туберкулозе која би постепено успорила корачање и прогресију ове болести.

Да би се овај крајњи циљ постигао, потребна је сарадња свих антитуберкулозних установа које већ постоје, практичних лекара и целокупне јавности. Исто је тако потребна т. зв. „затворена диспанзерска функција“: пропаганда за подизање нових клиничких ан-

титуберкулозних установа, неопходних за одељивање неизлечивих „отворених“ грудоболних, често и за лечење излечивих, камо спадају болничка одељења, санаторији, санаторији за туберкулозну децу и т. д. Не мање је важна и „полуотворена диспанзерска функција“: подизање домова за негу деце, дневних обданишта, лежилишта, опоравилишта, школа на ваздуху, (као што се једна, по интенцијама Др. Љубе Стојановића, председника Лиге против туберкулозе, већ подиже у Београду). Све ове установе моћно потпомажу диспанзерски рад. Поред лечења и изоловања већ оболелих, оне служе за освежавање и подизање отпорности организма у борби против туберкулозне заразе.

Како се туберкулозна инфекција добија најчешће у детињству те се и туберкулоза може успешно сузбијати само ако се почне од деце, диспанзер ће обратити нарочиту пажњу питању дечије туберкулозе. У додиру са дечијим санитарским установама, у првом реду дечијим антитуберкулозним диспанзером који лепо и плодно ради, општински антитуберкулозни диспанзер ће тежити да сузбија интрафамилијарну инфекцију, која највише угрожава дете, нарочито неотпорно одојче, у првом реду преко оболеле мајке, па осталих чланова породице, послуге, бабица, и т. д. Зато би било идеално решење целог питања дечије туберкулозе када би се, као што се то на страни често чини, угрожено одојче, одмах после рођења, могло потпуно оделити од оболелих родитеља или сродника, у нарочито за тај циљ инсталираним азилима или сеоским колонијама, где би се неговало све док опасност заразе у породици не утрне. Ми ћемо се међутим, морати најчешће задовољити тиме да одојчад и децу што строжије изолујемо у самој породици.

С друге стране, оболело дете је најбољи путоказ за истраживање извора инфекције, у фамилији, код сродника, у школи. С тиме у вези, потребно је развити једну живу пропаганду против тога да деца посећују оболеле туберкулозне рођаке и болничка туберкулозна одељења. Ми лично имали смо не ретко прилике посматрати како су деца из здравих породица, добила тешке, често смртоносне туберкулозне инфекције, у породицама рођака који су боловали од туберкулозе у болничким одељењима где је било туберкулозних.

Школа, преко оболелих учитеља и деце, пружа исто тако, чест извор екстрафамилијарне туберкулозне инфекције. Зато ће диспанзер имати у виду групне периодичне прегледе школске деце и учитеља, одељивање оболеле деце, широко физичко неговање школске деце. Школа је уједно место где се сва престоничка деца, по сили прилика, налазе, те се преко оболеле деце може вршити

најпотпунија антитуберкулозна контрола целокупног престоничког друштва, у вези са школским лекарима и нудијама.

Групи периодични прегледи проститутки су исто тако потребни, јер и оне често оболевају од туберкулозе и шире тако туберкулозну заразу, директним контактом и честом променом стана.

То би, у широким контурама, био програм социјалног рада општинског антитуберкулозног диспанзера.

Његов клинички програм ићи ће затим да обухвати сву активност коју данас развија једна фтизиолошка клиника. Поред клиничког прегледа, он ће се служити свима савременим лабораториским и рентгенолошким методима модерне фтизиолошке дијагностике, која тежи да патолошки, имуно-биолошки и клинички оцени сваки поједини случај, да одреди његову прогнозу и терапију. Да би се потпуније и јасније одредила природа и ток појединих облика туберкулозних оболења, диспанзер ће испитивати седиментацију црвених крвних зрнаца по Вестергрен-у, као и ближе испитивање целокупне крвне слике и хемоглобина, нарочито беле крвне слике која се у току појединих оболења мења тако да у заједници са осталим симптомима, јасно указује на побољшање односно погоршање датог случаја.

Исто ће се тако диспанзер бавити туберкулинском дијагностиком, перкутаном, интракутаном и супкутаном, која игра важнију улогу у дијагностици туберкулозних оболења, нарочито дечијој, а често и прогностички. Ради класификације отворених и затворених туберкулоза плућа, која је од прворазредне важности за целокупну социјалну диспанзерску функцију, диспанзер ће вршити бактериолошки преглед испљувака, директан и путем хомогенизације, антиформином, као и микроскопска истраживања еластичних влакана. У колико му средства буду допуштала, он ће се трудити да своја бактериолошка испитивања туберкулозе допуни и експерименталним убризгавањем заморчића излучевинама болесника сумњивог на туберкулозу.

Што се рентгенске дијагностике тиче, диспанзер ће поред редовних рентгеноских прегледа својих грудоболних болесника, вршити и рентгенографске снимке плућа који често омогућују једну потпунију оријентацију и ближу анатомско-клиничку диференцију датог случаја. Исто ће тако диспанзер пратити рентгенолошки даљу судбину својих штићеника, у првом реду оних који буду у циљу лечења добијали вештачки пнеумоторакс. Своја рентгенолошка испитивања диспанзер ће, даље упутити нарочито у правцу истраживања „раног туберкулозног плућног

инфилтрата”, једног честог облика плућне туберкулозе, откривеног недавно у Немачкој, баш при диспанзерским рентгенолошким испитивањима. Овај облик плућне туберкулозе је од необичне важности баш у диспанзерској активности, јер се он често јавља у близини отворених, живих извора инфекције, на чију ће околину диспанзер обраћати нарочиту пажњу. Рани туберкулозни инфилтрат је у толико опаснији што у своме почетку не прави никаквих тегоба ни симптома, субјективних и клиничких, тако да оболели нема ни појма да у својим плућима носи једну тешку туберкулозну инфекцију; чак ни тачан специјалистички лекарски преглед често не може да открије у плућима никаквих промена, него тек рентгенски преглед отвореног болест, и то, наравно, само код оних лекара који су ближе упућени у рентгенологију овога „раног инфилтрата”. Он се открива најчешће тек онда када пређе у тешку прогресивну плућну туберкулозу која доводи у питање и сам живот, док се међутим, у своме почетку, овај облик туберкулозе плућа може веома успешно излечити вештачким пнеумотораксом.

У лечењу које ће диспанзер београдске Општине примењивати код својих пацијената биће заступљена сва модерна савремена средства која данашња туберкулозна клиника познаје као опробана и успешна. Као главна средства примењиваће се вештачки пнеумоторакс, све друге хируршке методе лечења плућне туберкулозе у вези са болницама, лечење туберкулином у разним облицима, све то у вези са хигијенско-дијететским режимом код куће и у санаторијима, односно климатским местима.

То би био оквир, изложен само у нацрту, у коме ће се кретати рад општинског диспанзера. Сваки диспанзерски рад је у толико важнији што је туберкулоза болест истина тешка и код нас веома раширена, али у исти мах таква која се може успешно социјално сузбијати и, нарочито у својим почетним ступњевима, врло успешно лечити.

Да би диспанзер београдске Општине у своме веома важном задатку успео, његов главни покретач, мора бити интересовање. Интересовање лекара, публике, болесника, целе јавности, штампе надлежних општинских власти. Ако овај интерес буде жив, онда ће диспанзери, садашњи и нови, потпомогнути касније новим антитуберкулозним установама, које смо поменули, моћи да до краја остваре свој крупан етички и хигијенски циљ: да постану матице будуће широко изведене, модерно организоване комуналне престоничке борбе против туберкулозе.

Dr. Marija Baје,
референт Општинског централног уреда
за заштиту матера, деце и младежи

Циљеви и значај Дечјег прихватишта у Београду

Прошло је већ десет година од када је Министарство социјалне политике основало у Београду прву дечју станицу и тако створило тренутно уточиште за напуштену и незбринуту децу у престоници. Овим је актом Министарство социјалне политике положило основ за изграђивање дечје заштите код нас, јер се увидело, да је немогуће ма шта учинити на пољу дечје заштите, ако не постоји установа, која је увек у стању, да тренутно прими угрожено дете. Доцнијим законом о областима прешла је ова установа у руке области, а кад су се области укинуле, нашла се београдска дечја станица у положају нахочета, за које се незна ни ко му је отац и мајка,

мао за издржавање деце и годишњу субвенцију од 160.000 динара од стране Београдске Општине. Крајем септембра ове године затворена је ова Дечја станица од стране Централног хигијенског завода и од тог времена не постоји у Београду ни једна установа, ко-

Зграда блив. Дечје станице у Београду

ни ко ће се старати о њему. Ипак се је најзад увидело, да се шездесеторо деце, колико је тада било у станици, не може препуштати глади и сигурној пропасти, па је Хигијенско одељење Министарства социјалне политике преузело бригу на себе и старање око Дечје станице која је затим предата Централном хигијенском заводу у Београду, који је при-

Модерно уређена башта у дворишту Дечјег прихватишта у Беогу

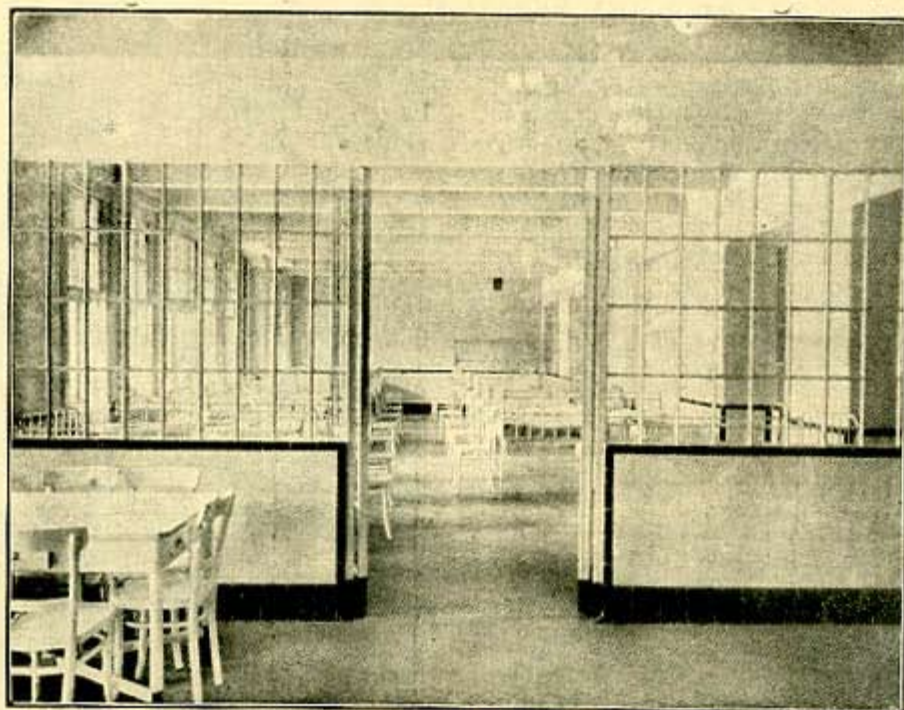
ја је у стању, да тренутно прими у свако доба незаштићену и угрожену децу.

У мају ове године узела је београдска Општина организацију Дечје заштите у престоници у своје руке. Основала је Централни уред за заштиту матера, деце и младежи. Суд Општине града Београда утврдио је Правилником о надлежности и раду Централног уре-

да — делокруг ове установе. Показало се је искуством добивеним у току прошлих 10 година, да је неопходно потребно, да се приступи решењу питања деље заштите код нас систематски и по плану, јер и ако су за ово време и подигнуте поједине установе од стране државе, општине и приватне иницијативе, додуше само у скромном броју и многе истога типа, ипак мора се признати да се за све то време о истинској дељеј заштити код нас није могло ни говорити.

У целом се свету данас фаворизира отворена заштита, т. ј. смештање деце у породицама а не у скупним домовима, јер се овај начин збрињавања показао у сваком погледу

14 година. Одојчад и мала деца играју се и расту код куће својих хранилаца, већа деца похађају школу или уче занат, под сличним условима као и срећнија деца, којима је судбина очувала родитељско огњиште. Одвећ би рано било, опширније говорити о резултатима овог рада, који ми у Београду тек четири до пет месеци вршимо, али као непобитна чињеница показала нам се економичност овог начина збрињавања, пошто смо са скромним расположивим средствима одмах могли збринуту толику децу, за које би иначе требало задати и издржавати домове, за које би требало више милиона динара, и чија би организација захтевала дуже времена. Али сав

Спаваћа соба за одраслију децу у Дечјем прихватишту у Бечу

као повољнији од затворене заштите. Прво, што је за нормално дете много природније, да одрасте у породици и у додиру са свакидашњим животом; а кад би се такав начин живота хтео провести и у оквиру завода, то би било ванредно скупо. Сем тога је смештај деце у туђим породицама много еластичнији; зидови не представљају границе и много је лакше и јефтиније наћи нови број хранитељца него задати нове домове. Тако је Централни уред за заштиту матера, деце и младежи нарочито пропагирао и провео код нас смештај напуштене деце у туђим породицама, делом у оквиру колоније за одојчад и малу децу, делом ван ње на селу и у Београду. И већ за ово кратко време смештено је по разним породицама око 70 београдске деце у добу старости од 3—4 месеца до

овај посао постаје илузоран и губи од своје огромне вредности без једне Дечје станице или Дечјег прихватишта. И поред све добре воље, правилника рада и разних организаторских мера, које је Централни уред спровео, неможе се све дотле реално организовати дељеја заштита док се у Београду не створи једна истинска дељеја станица или прихватиште. Од 1. октобра откада је Централни уред извештен о томе, да је Дечја станица централног хигијенског завода ликвидирана, стање незаштићене деце у Београду је више него страшно. Из дана у дан се понављају трагедије пред нашим очима у Централном уреду. Деца упућена уреду од стране кварта или других јавних органа, која су нађена на улици немају никакво уточиште, јер ми у Београду немамо установу, куда би ту несретну

дечицу могли сместити. Једино тренутно уточиште је кварт или притвор; иначе дете остаје на улици. У неким мање комплицираним случајевима, када се већ има неколико података о детету, оно се смешта одмах код хранитељице, али такав начин рада повлачи велику одговорност и може имати катастрофалних последица, када се предаје на чување здравствено, душевно и морално неиспитано и непознато дете које долази из здравствено непознате средине у туђу здраву породицу. Неме се изгубити из вида, да се само нормална деца могу збринуту у отвореној заштити, а сва дефектна деца припадају дому.

Илустрације ради навешћу овде само неколико примера од многобројних тешких и трагичних случајева са незбринутим децом, која су била упућена у Централни уред за заштиту деце у месецу октобру и новембру ове године, т. ј. откако више не постоји децја станица: **Случај „27 С“:** „Пре подне доведено двоје деце од 3—6 година с тиме, да их Централни децји уред збрине, јер је мајка јутрос одишана у болницу а деца су ванбрачна и немају никога. Нађена су на улици од стрге сестре нудиље. Деца су до зла бога прљава, у поцепаним крпама, гладна, изнемогла! Куда са овом децом? У канцеларији уреда не могу остати, а установе немамо! Да се опет у таквом стању одведу некој хранитељици, врло је незгодно али не преостаје ништа друго. Одмах одлази заштитна сестра, да извиди шта је с њиховом мајком и дали би могли ипак сазнати за кога рођака ове деце. У болници сестра сазнаје, да мајка нема никога свога и да болује од флоридног луеса. Незнамо да ли су деца такође заражена или не, реакција крви добије се тек за 24—48 сати. Ситуација је безизлазна, јер Децји уред не може сносити одговорност да можда луесом инфицирану децу смести у здраву породицу. — **Случај „31 С“:** „Опет се јавља Децјем уреду, да је једна мајка, удовица, одишана у болницу у врло тешком стању у туберкулозно одељење. Код куће је остало петоро незбринуте деце од 3—12 година без икаквог надзора, без икаквих срестава! Куда са њима? Деца су слабуљави, гладна, бледи, можда које од њих има и отворену туберкулозу, па како их смомо одмах сместити у туђу породицу. Деца се морају најпре посматрати, али где, деца нису за болницу, нити имају наша болничка одељења места за пријем такве деце. — **Случај „41 С“:** „Кварт упућује једног дечка од седам година, који пожива по чамцима на пристаништу. Мали прича целе бајке. Поред осталог ипак каже, да је похађао школу на Хаци Поповцу. Одведемо дете у школу и сазнајемо, да нам се је представио под лажним именом, да има неку стару бабу од које је побегао и која није у стању нити да га издржава, нити да га васпита. Има свега

један разред основне школе. Куда с њиме док се нађе установа или одговарајућа породица? Како да се сазна и утврди, да ли је ово дете само жртва рђаве средине или је морално патолошка јединка? — **Случај „53 С“:** Мајка долази са шесторо деце од једне и по године до 10 година старости. Растројена је, отац лежи болестан у некој болници у унутрашњости куда је пошао, да зарађује за своју породицу. Мајка моли, да се само за кратко

Степениште украшено уметничким радовима акад. Теодора Иглера у Дому децјег прихваташћа у Бечу

време сместе деца, док она не нађе посла и поново узме стан. Нема никаквих ствари, јер је све задржано за дужну кирију а остатак је она продала за хлеб. И опет старо питање, куда с децом? — **Случај 47:** Још трагичнији је случај мале осмогодишње Верице, чија је мајка упућена у душевну болницу. Она се упућује нама из кварта. Домови приватне иницијативе су препуни. Ово дете сместити у породицу такође је опасно. Мајка може да напусти за најкраће време болницу, па да малтретира дневно и хранитељицу и дете. Јасно је, шта то значи за развитак ње и онако оптерећене психе мале Верице, али немамо децјег прихваташћа! — **Случај 70:** Опет отац туберкулозан у болници, мајка одишана у породилиште, а на Булбулдеру, у једној малој мрачној шупи, остала два дечака од 5 и 7 година без икога. Куда с њима док мајка врати са новом малом бебом?

Шта ће тек онда да буде, јер мајка неће моћи одмах да ради?

Ово је само један мали део од многобројних нерешених случајева које смо имали последњих недеља односно од када немамо децју станицу, али они тако речито и тек убедљиво показују, како је немогуће спровести отворену децју заштиту, или ма коју врсту децје заштите, без једног уређеног и добро организованог децјег прихваташта. Децје прихваташте је капија за Децју заштиту у опште. Оно пружа угроженом детету тренутно заштиту без обзира, ко би био дужан за то. Овде се дете задржи, док се де-

Мити. Уметнички рад академског бајара Макеа Крејца у дому Децјег прихваташта у Бечу

таљно не испита његово здравствено, душевно, социјално и правно стање и онда се дете према потреби и стварној ситуацији предаје опет својој породици, туђој породици или Дому. Чим се покаже опет нека промена у животу детета, оно се поново враћа у ово средиште и овде се одлучује даља судбина његова. Јер, немогуће је решити сва та питања само у канцеларији, кад се нема могућности за посматрање и упознавање детета.

Ово тешко и за сада безизлазно стање децје заштите у Београду правилно је схватио Суд општине града Београда и донео је решење да се за подизање Општинског децјег прихваташта уступи општинско земљиште на Булевару Ослобођења као и да се фонд Одељења за социјално и здравствено старање у износу од око пола милиона дина-

ра употреби за почетне радове ове установе. Како је већ одређена сума као и предвиђена сретства за ову установу у буџ. 1932 г. недовољна, одлучило се, да се прихватиште гради у виду павиљона, и то да се изгради одмах план за цео комплекс зграда и да се према плану и према расположивим сретствима постепено приступи изградњи првог и доцније осталих павиљона. Ако се узме у обзир, да је децје прихваташте установа, која прима свако дете од рођења до шеснаесте године старости, које је из ма ког разлога угрожено, напуштено и без крова на територији Општине града Београда, онда се лако може разумети сложена организација појединих одељења. У прихваташте се прима одојче, мало дете, школско дете, дечаки и девојчице из различите, често непознате средине, па ипак сви морају наћи уточишта, у коме су здравствено и морално потпуно заштићена. Инкубације или избијање неке заразне децје болести код једног детета несме да угрози здравље осталих штићеника, нити сме да затвори врата установе и за најкраће време за новог малог невољника. До данас је од свих градова света најповољније решила проблем Децјег прихваташта Бечка општина. Она је са много стручног знања и љубави, нештедећи сретстава (јер Бечка општина никада не штеди, кад су у питању деца, пошто сматра, да децја заштита не претставља акт хуманитета него да је од великог друштвеног и комуналног значаја подићи што већи број телесно и душевно здравих грађана) 1925 године сазидала Децје прихваташте. Први уметници израдили су разне скулптуре и украсе, који претстављају мајчину љубав, здраву децу и друго, тако да би децје око запазило само лепе и узвишене ствари и како би намучене мале душе и тела заборавила све своје прошле патње и надале се бољој будућности! Ванредни естетски утисак ове установе сведочи и потврђује само и скоро савршено здравствено и васпитно решење смештаја штићеника. Прихваташте располаже са пет одељења и то за одојчад, за малу децу, за школску мушку, за школску женску и за здравствено сумњиву децу. Сва одељења су у боксу грађена и у један бокс прима се само мањи број деце. Сваки стаклени бокс има своју терасу и потребне нуспросторије тако да деца појединих боксова немају међусобно никаквог додира. Дејство боксова појачано је још чињеницом, да ово прихваташте има 3 сасвим одељена степеништа, која воде у сва одељења. Чим се у једном боксу појави случај неке заразне болести, употребљава сва послуга овог одељења једно степениште, а два друга степеништа и остала одељења остају способна за пријем нове деце. Деца инфицираног одељења се задржавају док не прође време инкубације, онда се она на од-

говарајућа места збрину, а одељење и степениште по извршеној дезинфекцији прима опет нову децу. Пријемно одељење потпуно је изолирано од ових боксова и увек се може лако дезинфицирати. Оно је везано са купатилом и дезинфекцијом, а дете кад прође кроз ово чистилиште изађе у „чисту“ чекаоницу где добије домско одело и одавде се упућује преко слободног степеништа у одређено одељење. Свако се дете за време свога боравка у прихватишту здравствено испита и према потреби лечи. У кући се налази и зубна станица тако, да се и ови дефекти децејег здравља могу отклонити. Иста пажња посвећена је и душевним способностима деце. У прихватишту су намештена поред лекара, сестара и педагози, који се баве са појединим групама деце и помоћу разних тестова и других психолошких метода одређује се степен интелигенције сваког детета. У тесној сарадњи са овом установом су децји психолози и психопатолози, који указују на мере, које се морају у нарочитим случајевима подузети. Јасно је, да наше београдско прихватиште неће се моћи нити сазидати нити организирати у таквом размеру, јер би за то потребно било преко десет милиона динара, а такође још немамо довољан број стручног особља. Али и београдско деце прихватиште треба да представља социјално-културну тековину првога реда и може бити грађено и распоређено најбоље, тако да послужи и осталим градовима за пример, пошто се оснива у времену, када је већ подигнут већи број децјих установа, тако да Београдска општина може да се користи добрим и рђавим искуствима у земљи и ван ње. Према потребама незаштићене деце наше престонице за подизање ове установе биће потребно најмање 8—10 ми-

лиона динара и стога је и решено да се гради у виду павиљона, јер би било врло тешко сада одмах осигурати толику своту. Само се не сме изгубити из вида, да се у временима привредних криза и повећање опште беде повећава и број угрожене деце и баш у таквим данима треба да су позиције за социјалне циљеве веће неголи у привредно повољном добу. Цео предмет прихватишта налази се сада у архитектонском одељењу Београдске општине, где ће се према, стварној потреби прихватишта, као и према одобреном земљишту израдити план за ову тако важну и неопходну установу. Тако би се у почетку пролећа 1932 године могло приступити зидању првог павиљона. Шта значи тако дуго чекати на ово прихватиште, јасно је према раније изложеним појединим случајевима. Скоро још годину дана може се деци пружити заштита само у ограниченој мери или никако, и то управо у времену, када су и сретства приватне иницијативе знатно смањена. Ипак је од великог значаја, да је Суд Општине града Београда решен, да учини све за збрињавање деце, како би нестало свих малих несретних скитница и просјака са наших улица, деце која по ноћу поцепана и боса дрхтећи продају цвеће и карте по разним локалимa, деце која плачу по квартовима, јер су из ма ког разлога изгубили бригу родитеља, деца која услед немаштине родитеља гладују и зебу и мала новорођенчад, која се гуше у крпама и прњама!

Подизањем и изградњом Децјег прихватишта чини Београдска општина своју основну и свету дужност према својим најмлађим грађанима и полаже основе за правилан и здрав развитак наше напуштене деце.

Буро Баџан,

потшеф Статистичког отсека О. Г. Б

Реорганизација општинске статистике

Статистика мора да буде основица сваког рационалног газдовања и управљања, било у приватним предузећима, било у општини, било у држави. Поред државне статистике развила се за последњих 80 година засебна комунална статистика у свима већим и напреднијим градовима. У неким модерним градовима постоје статистички бирои који чине центар целокупне општинске политике. Ништа се не предузима док се не траже извештаји од статистичких бироа.

Ни велика трговачка и индустријска предузећа не могу се оријентисати без тачне и исцрпне статистике. Немогућно је правити ни приближно тачне калкулације, немогућно је са сигурношћу пласирати капитал у предузећа, ако не постоји привредна статистика, и ако се из статистичких података не може предвидети снага потрошача, — њихов број, њихова куповна моћ и њихов евентуални пораст.

Данас и солиднија економска предузећа, и веће банке, воде своју статистику. Тим пре мора да је води управа престоничке општине, једног великог и разгранатог привредног предузећа, које има да служи задовољавању економских и духовних потреба целокупног нашег грађанства.

У колико једна општина више разграђава послове, у колико је самосталнија, у толико јој је потребнија развијенија статистика.

Статистички одсек Београдске општине вршио је ранијих година већином административне послове (регистравање грађана у чланство и издавање уверења која стоје са тим у вези; вођење књига рођених, венчаних и умрлих; вођење књига кажњених; израду Бирачких спискова).

Статистички послови вршени су само повремено, када би општински Суд или које општинско одељење затражило податке ради решавања којег комуналног питања, и када би држава наредила попис становништва. Тек последњих година посветиле су општинске управе озбиљнију пажњу чисто статистичким пословима. Статистички одсек је организован на савременијој основици и

оспособљен је да врши крупније статистичке операције. Али још увек нестатистички послови апсорбују већи део активности овог отсека.

Међутим, требало би да чиста статистика буде главни посао овог Отсека, јер она чини основицу и даје оријентацију целокупној општинској политици. Прикупљањем, сређивањем, научним обрађивањем и публиковањем статистичког материјала из свих подручја престоничког живота и рада треба да се истакну тенденције развоја престоничког друштва и да се обележе путокази општинским управљачима, државним установама и приватним привредним предузећима.

Потребна је реорганизација београдске општинске статистике.

Да би наш Статистички одсек одговорно захтевима који се постављају сличним одсецима у великим градовима, потребно је да се спроведе још већа реорганизација у правцу у коме је последњих година спровођена.

Општински статистички бирои морају непрекидно да прате целокупан живот и рад у општини, да прикупљају податке о свему што има значаја за комуналну политику, за развој привреде и културе дотичног града, и да их систематски обрађују. Они морају да буду, — као што је рекао директор будимпештанског бироа Кереш, — демолошке посматрачке станице, опсерваторије, које ће непрекидно и методички вршити посматрање. Као што метеоролошке станице стално посматрају кретање облака и ветрова, тако статистичке станице треба да посматрају непрекидно све појаве у физичком и душевном животу становништва. Све побележене појаве треба стручно средити у таблице и научно објаснити и образложити.

Тако зналачки прикупљен и обрађен материјал служио би као драгоцен основица за све планове и радове општинске управе, општинских предузећа и установа, државних установа које служе становништву.

Послови и односи у Београду су толико разгранати и компликовани да ни најоштро-

умнији јавни радник не би могао непосредним посматрањем да води над њима евиденцију, да их систематизује и извлачи из њих закључке за управљање општином. Статистичке методе су једине у стању да пробуде интуитивне способности социјалних радника, као што научне методе и инструменти за научна испитивања усавршавају и продубљују испитивалачке моћи научних радника.

Статистички метод уноси преглед и јасноћу у хаотично кретање маса, открива правилности, „законе“ у развоју друштва, омогућава прављење прогноза, и то тим тачнијих што се статистичка посматрања врше дуже, непрекидније, што су подаци обилнији, савесније прикупљени и стручније обрађени.

Статистичким посматрањем може се увек утврдити дејство мера које општинска управа предузима — да ли су те мере дале очекиване резултате, и ако нису, у ком је правцу учињена погрешка.

Статистика дакле служи и као контрола за ефикасност општинских послова. На основу статистичких посматрања морају се све мере предузимати, на основу статистичких посматрања морају се изводити, контролисати, допуњавати и исправљати.

Немогуће је водити, на пр., успешну санитарску политику без добре статистике. Није само статистика рађања, умирања и боловања неопходна за предузимање санитарних мера, него и статистика станова, занимања, прихода, статистика климатских појава, ит.д.

Добро организован статистички биро, макар колико коштао, значи увек уштеду у целокупном општинском буџету, — јер спасава од многих лутања и експериментисања, од бацања новаца на извесне послове за које се, статистичким посматрањем, може унапред утврдити да неће донети користи.

Централизација општинских статистичких послова.

Али општински статистички бирои, ако добро функционишу, омогућавају и непосредну уштеду у буџету тиме што централизу у себи све статистичке послове од општег значаја које би иначе морале да воде разне општинске дирекције, отсеци и предузећа, ради својих пословних циљева.

Добар статистички апарат је доста скуп, тако да га не може свако општинско надлештво установити. И онда се статистички послови раде узгред, са нестручним особљем и ненаучним методама. А то увек просечно скупље кошта, а не доноси потребне резултате. Такве статистике нестатистичких канцеларија увек су штуре и једва служе за послове дотичне канцеларије. Њихове таблице имају врло мало рубрика. Не могу се обично употребити ни за планове општинске управе који иду ван оквира послова дотичне канце-

ларије, а камоли за научне циљеве.

Данас у Општини београдској води своју засебну статистику готово свако одељење, па и неки отсеци. Догађа се да по два надлештва воде једну исту статистику или делове исте статистике. Између свих тих статистичких послова нема везе, нема прегледа целокупне општинске делатности, а нема ни могућности да се све то систематизује, јер се ти статистички послови раде по разним методама и са разним циљевима.

Колико би се само уштедело кад би се извршила целисходна подела рада између Статистичког отсека и осталих општинских надлештава, кад би се сви статистички послови од општег значаја, као и они за које је потребна већа стручност у примени статистичких метода, препустили статистичком отсеку, а остала надлештва кад би се ограничила на прикупљање статистичког материјала из своје области, на испуњавање формулара и на извођење најелементарнијих цифара.

Ниједно надлештво не би тиме ништа изгубило, јер би се формулари утврђивали у споразуму између Статистичког отсека и дотичног надлештва, тако да би свако надлештво унело у те формуларе рубрике које су њему потребне за пословне сврхе, а поред тога ушле би и рубрике које су потребне за општу комуналну политику, радиност становништва и научне сврхе. Нестатистичка надлештва би само добила: решила би се непријатног баласта обрађивања свога статистичког материјала, добила би везу — преко радова и публикација Статистичког отсека — између своје делатности и делатности осталих надлештава, као и појава целокупног друштвеног живота; постала би свеснија улоге коју играју у општинском и друштвеном апарату, и могла би правилније да развијају своје послове.

Суме које се данас троше на извођење статистичких послова у разним општинским надлештвима знатно би се смањиле кад би се концентрисале у буџету Статистичког отсека, а осим тога биле би много боље пласиране, јер би доносиле више користи. Статистички Отсек би узео у обзир све инструкције и захтеве заинтересованих надлештава и довео би их у склад са циљевима опште управе и целокупног становништва, као и са научним претензијама. Статистички отсек ће вршити увек детаљније раширљавање и савесније везивање са разноврснијим чињеницама него што су то у стању нестатистичка надлештва, која имају у виду само своје пословне сврхе.

Извесни статистички послови, који се односе непосредно на рад појединих одељења, — тако звана пословна статистика, — морали би се у доста случајева и даље оставити децентралисани, по одговарајућим надлештвима, али би се морали водити под надзором Ста-

статистичког отсека, који би водио рачуна о томе да се једни исти подаци не обрађују на два или три места, да се што правилније и рационалније обрађују, са што целесходнијим методама и што јевтинијом техником. Ти би послови били саставни делови јединствене општинске статистике, а не би сачињавали засебне статистике као данас.

Цела ова реорганизација статистичке службе код нас, која захтева напоран посао и дубље проучавање проблема, имала би се извести у етапама, у року од три године. У првој, 1932 години, имао би се статистички одсек ставити на солидне основе. Посвршавали би се најпотребнији послови, изградила основна конструкција једног модерног статистичког бироа. То би се дало извести у границама садашњих буџетских расхода од 1931 године.

У другој и трећој години разрађивали би се и разгранјавали послови у обележеном оквиру, док се не би увели у колосек, тако да би их било врло лако водити.

Стварање стручних статистичара

За извођење овог програма најпотребније је стручно, интелигентно и марљиво особље. Од особља које ради статистичке послове мора се тражити не само већа стручност но и већа љубав према послу, — него од оног особља које ради административне послове. Томе особљу мора се загарантовати сталност и отворити му врата каријере у Статистичком одељењу, тако да га и лични интереси терају да се посвети потпуно статистичким пословима. Врло је опасно, а готово немогуће, статистичке послове радити са дилетантима, и стално новим људима. Онда нема ни континуитета ни систематичности у пословима. Пролазно особље може да се употреби само за прикупљање статистичког материјала и преписивање, а никако за обрађивање података и организацију посла.

Извршила би се подела рада међу чиновницима: сваки би добио по једну или две гране општинске статистике, да о њима стално води рачуна.

Средња школа је најмања квалификација која се мора тражити од статистичара. Пред средњошколске спреме, чиновници Статистике морају да проуче све статистичке проблеме и да се извежбају у статистичким пословима. То могу само у Статистичком одељењу. Толике напоре тешко је од њих очекивати, ако им се не дају положаји које по својим квалификацијама заслужују.

Чиновницима који би се нарочито истакли у статистичким пословима створила би се доцније могућност да пређу и у I категорију, кад заврше факултет. Тако би се за цео живот везали за овај Одељење. То је једини начин да се створи кадар стручних статистича-

ра у нашој земљи. Личности су у статистици све, више него и у једној другој грани општинских и државних послова.

За стручно образовање чиновника неопходно је потребна

Статистичка библиотека,

која би садржавала сва важнија дела о статистици, као и часописе, годишњаке и месечњаке статистичких бироа великих европских градова.

Статистичке проблеме треба стално проучавати; искоришћавати искуства познатих статистичара и статистичких бироа; пратити издања и одлуке Међународног статистичког института, као и удружења статистичара у модерним државама.

Све статистичке гране треба обрађивати, колико је год могуће, према шемама, принципима и појмовима који су усвојени у већини културних држава, да би се омогућило упоређивање статистичких података у разним земљама. Тим упоређивањем статистичке операције добијају нарочиту важност. А то је немогуће ако се не прате стално радови великих статистичких бироа, који служе за узор, и резултати статистичке науке.

Зато је стручна библиотека саставни део сваког добро организованог статистичког бироа.

За библиотеку Статистичког отсека одвојено би се један број статистичких књига из Општинске библиотеке, и набавила би се најважнија дела која се не налазе у овој библиотеци, или се не могу одвојити из ње.

Статистички послови који претстоје у 1932 г.

У идућој, 1932 буџетској години треба развити све гране општинске статистике. Нарочито је потребно да се изведе централизација статистичких послова Општине града Београда, као што је напред изложено.

Специјално треба поменути ове послове:

1) *Статистика станова и домова*, прописана нарочито Статутом, није се до сада водила. Та је статистика од огромног значаја, не само за станбену и грађевинску политику наше Општине, него и за санитарне мере.

Потребно је спровести попис станова и домова чисто за општински рачун. Тако би се створила основица за систематско и стално вођење статистике станова.

Припремни радови за овај попис извели би се на основу материјала који се налази у Одељку за грађевински одбор и контролу зграда и у Катастарском одељењу О. Г. Б., а искористио би се и материјал последњег државног пописа.

Припремне радове и попис извршило би стручно особље Статистичког отсека и Техничке дирекције.

2) Материјал последњег државног пописа, који је општина извршила, треба искористити за општинске сврхе. Ми тај материјал преписујемо, и он ће нам стално стајати на располагању. Општинска управа не може да чека на обраду и публиковање тога материјала од стране Државне статистике, јер Државна статистика сређује податке и обрађује за целу земљу, — стићи ће дакле доцкан, — и обрађује их у општим потезима, колико је потребно за преглед односа у целој земљи и за општу државну политику. А за комуналну политику потребно је много детаљније обрађивање.

У великим европским градовима општинска статистика обрађује пописни материјал и према деловима града мањим од квартова, који чине засебне економске и социјалне целине. Тако би за општинску статистику било од интереса да обради засебно, по могућности у границама квартова, а по потреби и кидајући те границе, поједине делове града који сачињавају заокружене целине, као што су: Теразије, Дорћол, Пашино Брдо, Душановац, Вождовац, Смедеревски Берам, Котеж Немамар, Карабурма итд. Има таквих крајева који живе засебним животом и имају потребе другаче него остали крајеви. Потребно је да се ти крајеви, који су често пута типични, обраде статистички као засебне целине. Општинска управа могла би тако да у сваком крају Београда примени специјалне мере, које одговарају природи дотичног краја. А такво обрађивање може да буде од користи и за разна научна истраживања.

Исто тако потребно је да се — за сврхе Водовода, Трамваја и Осветљења — прорачуна број становника у појединим улицама.

Има питања која су унесена у пописне формуларе на захтев општинских управа, јер су потребна за комуналну политику; тешко да ће Државна статистика одговоре на та питања обрађивати, а ако их и обради обрадиће их на последњем месту и у грубљим потезима.

Међутим, корист од тог обрађивања била би велика за комуналну политику.

3) Морало би се завести систематско обрађивање статистике рођених, венчаних и умрлих, на основу података који стижу у Статистички отсек, а који до сада нису статистички обрађивани.

4) Продужиће се рад на статистици цена,

пошто се боље организује прикупљање података преко надзорника пијаца.

5) *Статистички годишњак* — Годишњак је потребно да се једном изradi и публикује „Статистички годишњак О. Г. Б.“, који ће пружити преглед целог живота и ствања у нашој престоници. Он би послужио и нашем свету и иностранству необично много за упознавање Београда. Био би штампан са заглављима на српскохрватском и француском језику, приступачан целом културном свету, и донео би нам и моралне и политичке и материјалне користи.

Годишњак, који би се радио у сарадњи са општинским отсеком за штампу, обухватио би све гране статистике града Београда, научно обрађене. Његова би садржина била у главном ова:

1) Географски положај и клима Београда. 2) Развој општинског атара, у историјском прегледу и у хектарима; обрађено и пошумљено земљиште, земљиште заузето зградама, однос становништва према површини, итд. 3) Кретање становништва у свим могућим комбинацијама и односима, као и историјски развој броја становништва. Ту би се искористило последњи општински попис од 1929, државни попис од ове године, извештаји о рађању, венчавању и умирању, који долазе у Статистички отсек, подаци Централног пријавног одељења, итд. 4) Статистика станова и домова, као и цена станова и локала. 5) Јавни паркови, улице, друмови и мостови. 6) Промет робе на пијацама и кланици. 7) Упоредна табела цена животних намирница, индекси цена. 8) Трговина, индустрија и занати. 9) Новчане и кредитне установе. 10) Чиповничке, намештеничке и радничке плате и наднице. 11) Саобраћај: промет људи и робе на свима превозним сретствима где се може вршити посматрање. 12) Просвета. 13) Верске заједнице. 14) Социјално и здравствено старање. 15) Рад судова и полиције. 16) Рад општинских предузећа, нарочито Водовода и Дирекције трамваја и осветљења. 17) Финансијско стање Општине: приходи и расходи, дуговања и порези итд. 18) Рад установа за радничко осигурање. 19) Спортска места, игралишта и стадиони. 20) Пољопривреда и сточарство. Итд.

Сви важнији одељци овог Годишњака били би илустровани картограмима и дијаграмима.

О селидбама у Београду

— Понуда станова у октобру —

Стан је једна од најинтимнијих потреба свакога човека и сваке породице. Ту потребу мењају по нужди сваких шест месеци по неколико хиљада београдских породица. На свима тим становима: из којих се иселава и у које се усељава, написано је невидљивом руком оно народно мудовање: „Чији није био, чији бити неће”...

Честе промене станова у Београду скопчане су са великим и штетним материјалним и моралним жртвама грађанства. — Селидбени трошкови значе најмање *тринаесту кирију* у години дана, а честе промене обиталишта утичу пресудно на психологију престојничког становништва, које је због тога *вечити странац у Београду!* Београђани су увек међу собом туђи и са врло мало стварног пријатељства, јер им је међусобни контакт површан и увек само привремен, пошто се сваких шест месеци пребацују из Палилуле на Врачар, са Смедеревског Београда у Савамаду, са Вождовца на Пашину Брдо и Сенак.

Пре сваке стварне могућности, да се успостави какво присније познајство са суседима, пристижу нови селидбени рокови кроз које се одлази у нове и непознате суседске средине. Преко шпедитерских кола врши се у Београду сваког првог маја и сваког првог новембра велика станбена рокада Београђана. Са сваком променом стана мења се одстојање између обиталишта и предузећа у коме се послује и привређује; између школе, пијаци и саобраћајних центара. Брише се једним махом цела јучерашња навика, нишчежава данашњица, а почиње са формирањем практичне сутрашњице, коју ће опет прекинути прва селидба. За морални и културни живот има то велики негативни значај. Он је чист минус у развијању једне више свести великоварошанина, који је нагло прекинуо са свима, па и са корисним конвенционалностима, а врло тешко еволуира у правцу рационалног градског живота.

Многобројни су објективни и интимни узроци који нагоне неколико десетина хиљада београдских породица на стално узалудно

тражење удобнијег стана... Пре свега, ту доминирају економски узроци, који су зависни од укупне привредне структуре Београда. Она је, међутим, „живи песак”: ситна, конзумна, вечито покретљива и на простору чији је реон у сталном ширењу. За последњих десет година београдска је периферија постала средњи појас града. За новом периферијом отишла је само *ситна* трговина, а све значајније привредне јединице стоје и даље онде где су биле пре рата. Отуда перманентни напори код кираџија у решавању двеју нерешљивих супротности: *Удаљити се од центра ради јефтинијег стана, и, приближити се центру ради попунијег и економичнијег заповлађања.* Та кираџијска контрадикција често пута компромитује иначе селидбену нужност, те ова у многоме личи на панику у којој се тражи оно што се у Београду не може наћи!...

У станбеној области Београд се одликује и једном нарочитом издељеношћу: он има нове хигијенске станове у које никако не могу да продру најмногобројнији становници, и многобројне рђаве станове у којима не могу да живе иоле културнији људи. Та два момента стварају једну специфичну станбену кризу: *једновремену оскудицу кираџија за центар и оскудицу станова за периферију!* Односно пренасељеност на периферији и ненасељеност у центру, претрпаност утерица и празноћу у здравим и хигијенским становима, достојним културног човека.

Следећи табеларни преглед о нуђеним становима у октобру за први новембар, састављен је из огласа штампаних у београдским дневним листовима: „Политика”, „Време” и „Правда”. Ови огласи се односе у главном на станове чији су власници крупнији рентијери и чији се објекти налазе у центру и у средишњој зони Београда. Од 1583 оглашене стана у октобру 866 их је у *главним улицама*, односно 54% их је на најглавнијим саобраћајним линијама вароши, у 48 улица, а осталих 717 станова отпадају на 213 других улица средње зоне.

У ужем центру најмногобројније понуде

Број и величина станова нуђених у месецу октобру ове године.

Датум	Улица	Станова	Са колико су соба?					Одељења					Друго					Својства					На сирату	Са бањом	Сутрес	Остало																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
			једна	две	три	четири	пет	шест	седам	осам	непознато	ипретопаље	девојачка	кујна	шпија	трпезарија	купиново	Остало	непонала	тераса	балкон	са улице				паркет	стакино трепане	подрум	угодно	могарно	саглатно	конфорно	мансарда	таван	са шупом	кадет	код грамаја	код пилаце	афат. у нити	вешерница																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																	
2-X	49	92	16	22	24	13	8	1	2	—	6	30	5	26	5	1	40	45	1	1	2	8	7	3	2	2	7	5	16	18	11	1	1	1	1	4	1	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
3	47	87	13	22	17	17	11	2	1	—	5	56	10	32	11	2	30	44	2	2	7	6	20	11	15	13	18	3	16	16	8	28	1	1	1	4	2	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																
4	75	160	16	43	54	23	16	2	—	—	5	66	30	54	18	4	66	98	2	2	1	1	2	3	6	2	1	1	1	31	3	28	1	1	1	5	4	6	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																															
5	12	19	—	9	7	5	1	—	—	—	3	16	3	17	5	2	7	12	1	1	1	2	—	—	3	2	1	1	1	9	2	3	2	1	1	1	4	—	—	—	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
6	31	44	5	18	10	9	6	1	—	—	3	29	4	29	13	4	28	49	1	1	3	5	2	2	6	3	4	2	7	10	9	4	1	1	1	1	5	—	—	—	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																													
7	51	81	15	31	16	9	9	—	—	—	4	28	6	23	9	22	50	50	1	4	2	9	2	4	4	3	14	12	6	12	12	3	1	1	1	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
8	38	68	10	23	14	8	6	—	—	—	5	23	7	26	6	3	39	66	1	8	6	15	7	7	9	5	1	12	6	12	12	5	1	1	1	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																							
9	33	50	9	15	13	5	4	—	—	—	9	21	7	26	6	—	14	30	37	2	1	1	8	3	4	2	10	10	2	9	9	15	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Укупно : 15832564933852001007511376241366161653053685418582613386142635011410312724314279640554929624

станова биле су у овим улицама: Добрачина, Доситијева, Јованова, Љубичина, Петинска, Хилендарска, Влајковићева, Космајска, Косовска и сличне.

Број нуђених станова у ужем и ширем центру је далеко већи пошто је огласном статистиком обухваћено, јер највећи број понуда није ни оглашаван у штампи. Тај број је остао у капијским и прозорским објавама, које су читане у пролазу заостајавањем и навраћањем заинтересованих мимопролазника.

Тако је, примера ради, констатовано ових прозорских објава у следећим улицама и данима:

15 октобра у Хартвиговој улици 28 објава, и 10 огласа; у Гарашаниновој улици 11 објава и 7 огласа; у Ристићевој ул. 11 објава и 4 огласа; 25 октобра у Босанској улици 18 објава и 5 огласа; у Космајској улици 15 објава и 5 огласа. Свега 98 објава и 46 огласа.

Поменутих дана било је такво стање понуда а до истога дана објављено је, као што се види, мање од једне половине у новинама.

Тако је стање било у центру, а што се тиче средњег градског појаса и периферије, та је размера са новинарским и прозорским огласима још већа. Тамо се у огромној већини оглашава само са цедуљама.

Узевши у обзир предње примере центра и последње напомене о средњем појасу и периферији, намеће се само собом једно статистичко генерализање: да је свеопшти број различито нуђених станова (самачки и пансионски овде не долази у обзир) морао бити бар неколико пута већи него што је оглашен преко дневне штампе.

Како се мало служе кућевласници новинарским огласима показује нам следећа евиденција о томе.

У свакоме дану октобра нађено је поред старих и нових (за тај дан нових) огласа по оволико:

у „Политици“ у „Времену“ у „Правди“			
2 октобра	12	1	9
3 „	10	3	3
4 „	23	1	12
5 „	4	—	—
6 „	4	—	12
7 „	10	1	7
8 „	6	—	3
9 „	8	—	2
10 „	6	2	4
11 „	14	2	4
12 „	3	—	—
13 „	5	—	6
14 „	4	—	1
15 „	4	1	2
16 „	9	—	—
17 „	3	—	1
18 „	12	1	1
19 „	4	—	—
20 „	2	1	4

21 „	5	—	2
22 „	6	1	4
23 „	10	2	2
24 „	9	—	1
25 „	40	6	2
	213	22	82

Последњег дана т. ј. 25 октобра објављено је у сва три листа 316 огласа са једним или више станова, од којих је било само 48 нових (први пут и тампаних), или тек 15.2%. То је, међутим, било у недељу, када се уопште више оглашава.

Уосталим данима је то било овако:

у „Политици“ у „Времену“ у „Правди“			
	стар. — нових	стар. — нових	стар. — нових
26 октобра	78 6	7 —	16 —
27 „	112 12	11 1	33 1
28 „	95 7	11 —	16 6
29 „	131 16	15 —	42 2
30 „	104 12	15 —	16 —
31 „	94 9	15 2	6 —
1 новембра	66 12	10 1	42 3
	680 74	84 4	171 12

Од 935 огласа било је нових у последњој седмици само 93, односно 10%!

И ове чињенице оправдавају нашу предпоставку о томе, да је укупни број нуђених станова у Београду за први новембар морао бити неколико пута већи од броја 1583, колико је оглашено у новинама. Та у Београду се најчешће свакога дана преко године по десетину преседана за стварање казус белиз између кућевласника и кираџија, а овде у последњим данима октобра, у најчешћој седмичној кампањи, видимо да се дневно принављање понуда окреће само око 6—12...

Извесан, немали број станова нуђен је условно: уз закуп извеснога локала. То је обично оглашавано на овај начин:

I.

„Издаје се у закуп кафане — рестораница — „Позоришна Касина“, у Доситијевој улици бр. 3, са станом по веома јестивој цени“.

II.

„Издаје се стан и ужарска радионица, добра за магацин. Булевар ослобођења 48“.

III.

„Локал подесан за сваку радњу у вези са три одељења која се могу употребити за канцеларију или стан, Загребачка ул. 6.“

Овакве станове ми, разуме се, нисмо уносили у ову нашу статистику.

Поједине банке, као власници кућа, анонсирале су своје понуде обично на један сумаран начин. Примерице, Државна хипотекарна банка је то чинила овако:

ПАЖЊА ЗАКУПЦИМА СТАНОВА!!

Државна Хипотекарна банка има за издавање под закуп више станова од 1 собе и куће до 3 соба са осталим припадностима, као и локала, у ниже означеним улицама:

Дечанској — Кнез Даниловој — Хартинговој —
 Нобојиној — Балканској — Васићкој — Фран-
 копановој — Змај од Поља — Јакшићевој —
 Вука Караџића — Косовској — Далматинској —
 Томаска Јежа — Милоша Великог — Скадарској —
 Угочкој — Краља Милутина — Космајској —
 Будимској — Цара Лазара — Милорада Драш-
 корића — Видинској — Лазаревићевој — Огра-
 хинића Бава — Јолана Ристића — Гарашанино-
 вој — Војводе Драгомира

За ближа обавештења заинтересовани се могу
 обратити сваког радног дана од 9 до 11 и од 15
 до 17 часова у канцеларији банчног одељења
 за руковање непокретним имањима.

ПОНУЂАЧКА ЛЕЖЕРНОСТ

Независно од горњег примера са Хипо-
 текарном банком, чији је начин објављивања
 разумљив, констатовано је у врло много слу-
 чајева да кућевласници не инсистирају много
 код давања потпуних обавештења. Они често
 пута плате по тридесет огласа у току једног
 месеца, а да ни један једини пут не објаве ни
 број одељења у дотичном стану. Из табеле се
 види да је у 137 случајева изостављено да се
 објави колико соба имају ти станови. Том
 девето процентном нехају треба додати још
 416 разних детаља, који су накнадно саоп-
 штени у огласима, као допуна ранијим непот-
 пуним податцима.

Не може се претпостављати да је узрок
 овоме нехату у рекламној неупућености куће-
 власника, нити у штедњи код огласних изда-
 така који се већ чине из дана у дан. Ту може
 бити речи само о једној високој свести ста-
 лешких интереса код заинтересованих куће-
 власника, инспирисаних тактиком вештачке
 равнодушности. Они наиме знају једну реал-
 ну рачуницу: да је рентабилније имати увек
 два стана празна по десет „јевтини“ издатих...

И поред оних многобројних детаљних
 огласних допуна, учињених тек под крај ок-
 тобарске огласне кампање, остало је још
 много недостатака у овој прикупљеној оглас-
 ној статистици. На пример, од 1446 станова
 са податцима ипак се незна да ли 830 њих
 имају своју кухињу! За незнатан број стано-
 ва је речено у огласима да су гарсонерије,
 али је у 854 случаја прекинуто набрајање
 одељења са речју: „и остале припадљиво-
 сти“. Негде је та лаконска реч у огласу зна-
 чила само шупу, негде клозет, а негде и пред-
 собље и кујну.

У извесном, невеликом, броју огласа по-
 ступано је сасвим друкчије: тамо су истицане
 свакојаке ствари. Тако је у 55 случајева на-
 глашавано да нуђени стан има и клозет; да је
 са шупом, подрумом, таваном или вешерни-
 цом, као да се све то не треба само по себи
 да подразумева. Неки су, опет, додавали, да
 је респективни стан близу пијаци, трамваја,
 аутобуске станице, школе, парка, разних зна-
 чајнијих државних надлештава; да има два

улаза и слично, што је требало да појача
 вредност нуђеног стана. Један пример о томе:

„Новопазарека 26, имају се две собе, предсоб-
 ље и остало, трамвајска станица, пијаца.

Па ипак је у пркос кризи код издавања
 станова било и овога пута 24 огласа у којима
 је речено: *стан ће се издати само породици
 без деце!*

Ово условно издавање појединих стано-
 ва (24 јавно оглашена случаја) само породи-
 ци без деце, и она очигледна лежерност ве-
 ликог броја понуђача (854 случаја са преко
 1300 детаљних огласних непотпуности), пока-
 зује нам примерице како се тешко мења ку-
 ћевласнички менталитет неких људи. Јер, док
 држава настојава да бенефицира порезом по-
 родике са многобројном децом, дотле изве-
 сан број кућевласника нуди стан само поро-
 дицама без деце.

КАКВИ СУ НУЂЕНИ СТАНОВИ?

Укупан познати број соба код 1446 ста-
 нова је 3782 (у 137 случајева број соба је
 уопште непознат), или *просечно* по 2,6 на је-
 дан стан. Кад се овај просечан број примени
 и на оних 137 станова, онда је број соба у-
 купно 4138.

Међутим, онај познати број соба поде-
 љен је по становима фактично овако:

Са по 1 собом има	256 станова,	17,7%
Са по 2 собе има	493 стана,	34,1%
Са по 3 собе има	385 станова,	26,6%
Са по 4 собе има	200 станова,	13,8%
Са по 5 соба има	100 станова,	6,9%
Са више од 5 с. има	13 станова,	0,9%
	1447 станова,	100 %

У прошлој и претпрошлој години био је
 размер знатно друкчији. Нуђени станови у
 ономе добу, нуђени на исти начин као и сада:
 путем новинских огласа, били су по броју со-
 ба овако распоређени:

	са 1 с.	2 с.	3 с.	4 с.	5 соба
У августу 1929 године:	32,6	36,2	17,2	7,1	4,3
У новембру 1929 год.:	30,8	37,1	17,3	6,8	4,2
У фебруару 1930 год.:	37,2	37,5	17,8	4,4	9,9
У мају 1930 године:	33,6	34,3	22,5	5,8	2,4
Сада	17,7	34,1	26,6	13,8	6,9

Ова велика промена код понуде станова
 са једном, и знатна промена код понуде ста-
 нова са три и четири собе од великога је зна-
 чаја. Нажалост, то није ипак једна последица
 апсолутно измењених грађевинских при-
 лика у Београду, већ је у првом реду после-
 дица већ рокираног насеља из центра у сред-
 њи градски појас, и, из средњег појаса на пе-
 риферију! Томе је, разуме се, крива скупља
 станова. Тек у другом реду је само изграђива-
 ње великих станова повећало њихову понуду
 на рачун процента оних малих станова.

Ипак су ове карактеристике веома зна-
 чајне за оцену свих станбених прилика у нас,
 и, за стварање једнога објективног критери-

јума о скупоћи станова. Јасно је као дан ово: да је београдско становништво постало економски неспособно да и даље носи досадашњи терет кирија.

О томе проговоримо више у идућем завршном чланку.

Ономе броју од 4138 соба треба додати још 1572 разна одељења, као: предсобља, девојачке собе, кухиње, трпезарије и спајзи.

ЦЕНЕ СТАНОВА

Следећи податци показује нам у детаље прецизне цене код оних станова чији су огласи садржали и цене. Нажалост, тај број није већи од 201, јер у читавих 87% случајева понуђачи се намерно нису изјашњавали о ценама. Додуше, они су у много случајева наглашавали да је кирија мала, умерена, скромна и томе слично, али је код неких случајева доцније, код накнадног фиксирања цена, виђено да су те цене далеко од умерених...

Рекапитулацијом детаљних података види се, да је 201 стан са 478 соба, односно са 668 одељења, цењен у једномесечном закупу са 274.990 динара.

У број одељења урачуната су и сва купатила, ма да је за највећи број речено у огласима о њима ово: „са правом на употребу купатила“. Другим речима то значи ово: да једно исто купатило служи за више станова. Због тога је овом мутацијом број купатила — а о њој треба водити рачуна при свакоме читању о купатилима у овоме чланку — без наше кривике јако увећан. Због тога није требало убрајати купатила у општи збир одељења — просторија, али, опет, није било математички могуће игнорисати један факат: постојање купатила уопште...

Са овом коректуром видимо да је број одељења фактички мањи, а да је просечна цена једној соби по 575.— динара.

Да би се очигледније видело значење ових цена нужно је упоредити их са ценама из маја месеца прошле године. (Види о томе чланак у 14 броју „Београдских Општинских Новина“, од 15 јула 1930 године).

(Види табеле на идућим странама)

Пре 18 месеци, дакле, нуђено је преко огласа у великој селидбеној кампањи:

	Станова	Соба	Одељења	Цене	Просечна цена	1 соба 1 одељење
Маја 1930 г.	153	347	561	183.570	529.—	327.—
Окт. 1931. г.	201	478	668	274.990	575.—	411.—

Према овим податцима просечне цене становима повећале су се за последњу годину и по дана око 10%.

Овим је једно очигледно и изван сваког спора: станови нису појевтинили у времену последњих 18 месеци, иако су у истој добу економске прилике становништва измењене на горе. Привредна криза о којој већ и глумонемима слушају и дискутују, није могла ниуколико да тангира кућевласничке и рентијерске интересе. И, само су ти интереси, једини између свих других интереса, били имуни за болест кризе. Закупац је морао плаћати високе кирије па ма иначе посртао под теретом кризе и макар се селио свакога месеца!

Кад се издвоји подједнак број овогодишњих станова у центру, па упореди са истим бројем из маја прошле године, онда се добије потврди одговор о непроменљивој и непопустљивој скупоћи кирија у Београду, али и о врло незнатном појевтиневању станова у најужем центру.

Маја 1930 г.	54	147	184	91.920	625.—	499.—
Октобр. 1931. г.	54	138	177	84.100	609.—	475.—

Као што видимо озбиљније разлике код ових цена онда и сада нема, јер ових неколико динара по соби и одељењу не значе ни статистички ни фактички ништа. Много је значајније то, што је код првог, прошлогодишњег случаја, било 47 ових станова у строгама, у ужом центру, а овогодишњи податци обухватају таквих станова само 39. Кад би се ова околност стриктно обрачунала била би, можда, откривена тенденција поскупљавања и ових станова.

Нуђени станови у центру и њихове закупне цене

[illegible]

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ	Број куће на спрату	на мансарди	у дворишту	са улице	паркетирано	етажно грејање	Са колико соба?					Број осталих просторија										укупан број одељења	месечна цена закупа			
								са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобље	девојачка соба	тераса-веранда	кућина	спинајз	тризарија	кулатило	са балконом	подрум	таван			бајта	шупа	све остало
64	Матајићка	7					1		3				1	1		1									6	2,250	
65	Мајке Јефросиме	4					1						5	1		1								1	7	3 300	
66	Милоша Великог	50	1										6											1	1	4,500	
67	Новопазарска	36						1					1			1									3	550	
68	Новосадска	7							2				1	1		1		1						1	6	1,550	
69	Новосадска	5			1	1			3				1	1		1		1							8	1,800	
70	Новосадска	5			1	1			3				1	1		1		1							8	1,750	
71	Новосадска	5			1	1			3				1	1		1		1							8	1,700	
72	Новосадска	5							2				1			1									4	1,250	
73	Новосадска	5						1								1							1	2	650		
74	Немањина	33						1								1									2	650	
75	Његушева	22			1	1			2				1			1		1		1				5	1	1 650	
76	Његушева	22				1		1								1			1					3	1	900	
77	Обилићев венац	12	IV		1				3															1	1	1,800	
78	Палмотићева	6								4								1			1			1	1	2,200	
79	Палмотићева	12			1				2																1	600	
80	Паштићева	20								4															1	1,900	
81	Петроградска	12			1					4															1	1,800	
82	Пош Лукића	4							2				1			1								1	4	1,200	
83	Римска	12							2				1			1									4	1,600	
84	Римска	12							2				1			1									4	1,200	
85	Римска	12								3			1			1									5	1,650	
86	Светосавска	26								4			1			1	1								7	1,900	
87	Светосавска	19							2							1									3	1,000	
88	Симниа	15	1					1																	1	350	
89	Симниа	15	III					1								1								2	1	600	
90	Смиљанићева	13			1	1			2				1			1							1	1	4	1,350	
91	Солунска	4							2				1			1								1	4	1,150	
92	Страхињина Бана	33	1							4			1											1	1	2,600	
93	Страхињина Бана	13						1																1	1	300	
94	Страхињина Бана	58							3															1	1	2,000	
95	Страхињина Бана	47			1					5						1		1						1	7	2,500	
96	Страхињина Бана	45			1					5								1						1	1	2,500	
97	Свештер Бегова	15						1	3				1			1			1					1	5	700	
98	Теразије	1	II					1								1								1	1	2,200	
99	Теразије	1						1																1	1	360	
100	Таковска	12							2							1								1	1	850	
101	Теразије	5	I							4														1	1	2,200	
102	Топличин венац	4	II		1				2							1									3	1,000	
103	Топличин венац	4	*		1																				1	1,100	
104	Топличин венац	6	*																						1	1,100	
105	Топличин венац	4	I																					5	1	2,000	
106	Топличин венац	4	I							4						1								1	1	2,400	
107	Код Технич. факулт.	7								4														1	1	2,000	
108	Француска	57						1					5			1									2	500	
109	Франкопадова	24	III																					1	1	3 200	
110	Франкопадова	35								4						1		1						1	1	2,800	
111	Хартвигова	33				1	1			4			1		2	1		1	1						8	2,500	
112	Хартвигова	54	I						3															1	1	3,000	
113	Хартвигова	17																						1	3	700	
114	Хартвигова	43	1						3						1		1		1					1	1	2,300	
115	Хартвигова	25							2				1			1	1							5	1	1,350	
116	Хилендарска	22								3								1						1	1	2,000	
117	Цара Уроша	67	I						2							1								1	1	900	
118	Цетињска	4								2			1			1		1		1				4	1	1,650	
119	Цетињска	28			1					3			1			1		1						1	6	1,800	
120	Царице Милице	12	II							2			1											1	1	2,000	
121	Царице Милице	11								2									1					1	1	1,400	
122	Царице Милице	11								2														1	1	900	
123	Царице Милице	11								3								1						1	1	1,900	
124	У центру	?																							1	2,300	
125	Влизу „Политике“	?			1					4						1	1	2	1	2				1	11	2,500	
126	Новосадска	9	1		1	1				4			1	1	2	1	2		1					1	11	2,500	

* Сутурен
* Сутурен
* Вели стан

Станови између ширег центра и периферије и њихове закупне цене.

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ	Број куће на спрату на мансарди у дворишту са улице паркетарано етажно грејање	Са колико соба?					Број осталих просторија										Укупан број одабраних	Месечна цена закупа									
			са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобље	девојачка соба	тераса-веранда	кухinja	шаја	триперија	купатило	са балконом	подрум	таван			башта	шула	све остало						
1	Браће Недића	7	1																		2	600						
2	Војводе Протића	18	1				5	1	1												9	2.400						
3	Војводе Бране	33		2				1			1	1									6	1.200						
4	Војводе Путника	26		2							1	1	1								4	720						
5	Војводе Богдана	19								1		1	1							1	2	550						
6	Високог Стевана	12		2				1	1		1									3	850							
7	Високог Стевана	6			3					1	1	1			1					1	7	1.500						
8	Веницелосова	36		2								1								5	750							
9	Веницелосова	29		2				1			1			1						1	4	800						
10	Веницелосова	12			3															6	1.500							
11	Веницелосова	36			3						1	1								5	750							
12	Главашева	32			3			1			1				1					1	6	1.600						
13	Гробљанска	58			3						1				1					1	5	800						
14	Гробљанска	42		2				1			1									4	4	750						
15	Далматинска	53									1									2	450							
16	Далматинска	53									1									1	330							
17	Далматинска	22			3			1		1	1				1					1	6	1.350						
18	Далматинска	22			3			1		1										1	5	1.380						
19	Далматинска	22																				550						
20	Дубљанска	31		2				1			1				1					5	1.250							
21	Златиборска	55									1							1		2	500							
22	Златиборска	55			3						1									4	900							
23	Иванковачка	11				4				1								1		1	5	2.000						
24	Иванковачка	11			3													1		3	1.600							
25	Јужни Булевар	47		2				1			1	1			1					1	6	1.100						
26	Јужни Булевар	47									1	1								1	3	600						
27	Јанка Веселиновића	17			3						1	1							1	1	1	1.600						
28	Кнез Милетина	84			3			1	1		1	1								1	7	1.650						
29	Кнез Милетина	19									1									2	550							
30	Кватерникова	9									1									2	400							
31	Јошичка	16			3					1	1									5	1.200							
32	Јамартинова	16			3			1							1					1	5	1.700						
33	Московска	10			3						1					1				4	700							
34	Московска	10																		2	450							
35	Млатишумина	23		2				1				1			1					1	4	1.200						
36	Мачванска	24		2				1			1	1								5	850							
37	Мачванска	10			3			1				1			1					1	5	1.700						
38	Мутапова	59				5													1	5	1.600							
39	Модерова	57						1			1				1					6	1.800							
40	Мнодрага Давидовића	17		2							1				1					4	650							
41	На Неимару	?			3					1					1					1	5	1.800						
42	На Неимару	?				4						1			1					1	6	2.000						
43	Престолонас. Петра	23			3			1			1									1	6	1.200						
44	Расинска	28		1							1	1	1							4	700							
45	Сазоновљева	53		2				1			1	1				1	1			5	1.000							
46	Сарајевска	32	II		3			1	1											1	5	1.500						
47	Сарајевска	66		2							1	1								5	750							
48	Сарајевска	66		2							1	1								4	600							
49	Сарајевска	66						1			1	1						1	1	1	3	650						
50	Стојана Новаковића	20	*	2							1	1	1							1	4	750						
51	Стинска	34	I		2			1			1	1								1	5	1.000						
52	Хаџи Мелентијева	57			2						1	1							1	4	1.000							
53	Цариградска	20			3			1	1	1	1	1								8	1.400							
54	Шуматовачка	16		1							1									2	430							
55	Светозара Милетића	6		2				1			1									1	4	1.000						
Збир			3	3	—	3	2	2	12	18	19	2	2	24	7	5	42	18	1	19	—	6	1	7	2	25	53	58.660

3 6 и р . . | 3 3 — 3 2 2 | 12 18 19 2 2 | 24 7 5 42 18 | 1 19 — 6 1 7 2 25 | 32 | 58.660

* мансарда.

Станови на периферији и њихове закупне цене

Редни број	У КОЈОЈ ЈЕ УЛИЦИ	Број куће	на сирату	на мансарди	у дворишту	са улице	парке ир по	стажно грејање	Са колико Соба					Број осталих просторија										укупан број одређена	месечна цена закупа			
									са 1 собом	са 2 собе	са 3 собе	са 4 собе	са 5 соба	предсобје	девојачка соба	тераста-веранда	кухња	шпал	тр-еларија	кулатило	са балконом	подрум	таван			башта	шума	све остало
1	Александра Стамболијског	4											5													1	6	1.600
2	Адмирала Вуковића	42							2																		6	550
3	Војводе Мишића	59								2							1									1	3	750
4	Војводе Мишића	59				1				2																	2	650
5	Војводе Мишића	59	1			1					3						1			1						1	5	1.250
6	Војводе Саватија	21				1			1																			450
7	Добропољска	29								2				1		2	1	1		1		1	1	1			5	900
8	Димитрија Туповића	30							1					1			1	1				1	1				4	700
9	Костолачка	71	1									4		1						1						1	6	1.000
10	Светог Николе	30								2																		300
11	Церска	105							1	1							1	1				1		1			3	420
12	Хари Поповић	2							1								1	1								1	2	350
13	Петра Кочића	2							1								1	1								1	2	450
14	Канадарска	10								2				1		1	1										4	900
15	Краља Александра	222					1			2																1		1.200
16	Челопечка	7								2												1						1.000
17	Далматинска	107				1					3			1	1					1						1	6	1.750
18	Далматинска	107				1			1					1						1						1	5	1.000
19	Далматинска	107							1								1	1								1	3	550
20	Далматинска	107							1								1	1									3	520
Збир:		2	—	2	3	2	—	8	7	2	1	1	6	1	3	1	6	1	5	—	5	2	4	4	6	65		16.290

Одјек привредне кризе у градској трговини

Ни једно становништво ни града а немоли државе, не може привредно опстајати без помоћи другог града односно државе. Замена добара, између произвођача односно потрошача једне са произвођачима односно потрошачима друге вароши или државе, постоји од времена, од како постоји и историја самога човека. Он никада није био у стању да сам себи прискрби на једном месту све што му је за живот потребно, него је морао да иде од села до села, од вароши до вароши да набави оно шта му треба. Вароши где је трговина била развијена много су боље напредовале него друге. То је доводило до тога, да су центри трговине бивали и слободни градови и носници културе целог света. Трговина је помогла да се живот самога човека развио, модернизовао.

Ни данас није улога трговине ништа мања. Напротив, њен утицај на привредни живот је сада далеко замашнији. Усавршењем комуникације привредна добра су могла да боље циркулирају. Помоћу те јаче развијене трговине створила се нека врста привредно-социјалне равнотеже, у колико је томе принуштала политика појединих градова односно држава. Тек у време модерног трговања, успоставила се довољна замена привредних добара. Прилив робе из села у град, из једног града у други, или из једне државе у другу, могао је да се у довољној мери изврши тек онда, кад је трговина била вођена на модерној основи.

Развој трговине служи нам, за оцену општег привредног стања града или земље. Чим је већи промет, тим се претпоставља да постоји и већа привредна делатност. Град у коме је трговина слабо развијена је самим тим фактом осуђен да привредно заостаје за оним градовима где је трговина бујнија.

У време опште светске кризе, ни трговина није била поштеђена. Шта више, она ју је и преносила, као што бакрена жица преноси електричну енергију. Они градови који су по својој конструкцији били отпорнији, за одбрану снабдевенији, ти су мање оштећени

од оних који су ради своје неслабости нишу после сваког поветарца.

Привредна утакмица није никада била више заоштрена него што је данас. Разлог је томе баш сама криза. Маса робе лежи непродана, и њена прођа захтева најјефикасније сретство. Чим криза показује виши ступањ, тиме се и појединци за конкуренцију више оружају. Ни сама политика општине, односно државе у погледу потпомагања привреде, не може да остане неутрална према постојећем стању. Њихови интереси налагали су да се привредна политика саобрази наступиломе стању, да се створи сретство које ће бити у стању да парира злу које се народу намеће притиском привредне кризе.

Да би могли да оценимо промене које су наступиле услед привредне кризе, која је спречавала правилну замену добара, како између градова тако и између самих држава, ми ћемо овога пута узети у разматрање стања спољне трговине појединих држава. При томе ћемо водити рачуна да говоримо о стању оних држава са којима ми највише стојимо у трговинској вези.

Из извештаја Друштва народа о кретању спољне трговине, ми смо издвојили ове државе: Немачку, Француску, Пољску, Чехословачку, Бугарску, Грчку и Југославију. Код тих седам држава било је увезено 1928 године разне робе у тежини од 134.057,9 хиљада тона, а извезено 141.444,2 хиљаде тона. Годину дана иза тога, прва се бројка пење на 146.152,7 а друга на 149.772,6 хиљаде тона. Тако се увоз према тонажи појачао за 9%, а извоз за 5%. У 1930 години настаје сасвим друго стање. Увоз тих држава опада према годину дана раније за 7%, и скоро досеже стање 1928 године, а извоз опада за 9% и пада испод нивоа 1928 године. Та мала чињеница доказује нам да је трговина у 1930 години била далеко мањег обима него што је била пре годину, односно две године дана — не анализирајући раније стање. Нарочито велики пад извоза показује тај ступањ кризе која се појавила код замене добара

преко границе наведених држава. Ако загледамо у статистику тих појединих држава, видимо, на пример, да је извоз Немачке од 69,3 милиона тона 1929 године пао годину касније на 63,5 милиона тона, код Француске у то исто време са 39,8 на 36,5 милиона тона, код Чехословачке са 13,0 на 10,7 милиона тона. Што је најинтересантије, увоз њихових суседних држава није се ни мало повећао. Напротив, и тај је био у опадању. То нам доказује да је у току 1930 године било у самоме трговачком промету мање робе него у 1929 или 1928 години. Њен мањак се приписује, како смо то већ раније видели, поред осталог, и опадању потрошње, која је на другој страни проузрокована смањењем куповне моћи произвођача.

Ми смо говорили о смањењу међународне трговине у погледу тонаже, да би могли лакше изводити закључке о њеном смањењу по вредности. Наша табела број 1 показује

Ипак се може закључити да је тај пад био много осетливији код аграрних него код индустријских држава. То је уследило услед тога што су цене пољопривредних артикала далеко више биле погођене привредном кризом него индустријски производи.

Извозник Бугарске примио је 1930 године за тону извезене робе мање него 1928 године за 31%, а увозник плаћао у исто време за тону увезене робе мање 28%, што значи да је ту куповна моћ народа била смањена за 3%. У Грчкој је стање повољније. При увозу мање се примало за 20%, док се при увозу мање давало за 19%, дакле разлика свега за 1%. Код нас је ово стање: вредност једне тоне увезене робе била је мања 1930 године него 1928 за 7%, док је вредност извезене тоне била већа за 0,8%. Тај исти случај, да је вредност извезене тоне у 1930 години било веће него 1928 год. налазимо код Пољске и Чехословачке, док је код Немачке

Таб. бр. 1.

Стање спољне трговине по вредности (у милионима)

Година	Немачка Рајхс-марка		Бугарска Лева		Француска Фр. франка		Грчка Драхми		Пољска Злоти		Чехословачка Чсл. круна		Југославија Динара	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
1913	11,206,1	10,067,2	189,2	93,3	8,421,3	6,880,2	177,9	119,9	—	—	—	—	—	—
1928	14,001,2	12,275,5	7,040,9	6,322,2	53,435,5	51,374,7	12,409,1	6,382,9	3,362,1	2,507,9	19,193,5	21,227,6	7,835,3	6,444,6
1929	13,434,5	13,482,1	8,324,6	6,297,0	58,284,6	50,072,3	13,275,5	6,985,1	3,112,5	2,813,3	19,918,7	20,415,1	7,594,7	7,921,7
1930	10,893,1	12,085,5	4,589,7	6,191,1	52,344,3	42,889,6	10,850,6	5,918,4	2,245,9	2,333,2	15,726,9	17,294,9	6,260,1	6,780,0
1931-I	715,3	774,9	296,4	390,0	3,816,8	2,573,7	749,5	619,6	153,4	152,4	883,0	999,7	410,3	384,1
VI	607,3	746,8	483,9	359,6	3,914,3	2,512,6	779,7	188,2	127,8	161,6	1,018,9	1,100,2	384,7	350,3

нам да се вредност како увозене тако извезене робе код свих у њој наведених држава осетно смањила у 1930 према 1929 години. 1929 према 1928 години трговински биланс појединих држава био је, с обзиром на вредност робе, повољнији. Али је зато 1930 године стање било два пута лошије, јер је, у највише случајева, те године вредност увозене односно извезене робе пала испод нивоа 1928 године.

Смањење вредности робе у међународном промету проузроковано је делом ради мање количине робе која је прелазила границе наведених држава, како смо то видели, а делом услед самога пада цена робе. Да би добили ранију слику о томе, како је тај пад вредности робе у међународном саобраћају био од великог утицаја на привреду, ми ћемо се послужити нашом табелом број 2. Ту нам је приказана вредност једне тоне увезене односно извезене робе. Према њој пад је уследио како код робе при увозу тако и при извозу. Опадање вредности робе погодило је како год државе, чија је привреда претежно индустријског карактера као Немачке, Француске и Чехословачке, тако и код аграрних држава, као Бугарске, Пољске, Југославије.

мања за 14%, а код Француске за 5%. Опште узето, може се закључити, према подацима цитираних седам држава, да је 1929 према 1928 год. вредност робе у међународној трговини порасла за 1 до 5%, а 1930 год. опало према 1929 год. за 13 до 16%. Али се мора одмах додати, да се криза у спољној трговини, као и у целокупној привреди знатно појачала у првом делу 1931 год. У свих седам цитираних држава (изузев Бугарску при увозу) вредност је једне тоне извезене као и увезене робе била 1931 г. месеца јуна далеко мања него је била просечно 1930 године. Та је разлика негде доста замашна, као код Бугарске (при извозу) Француске, Чехословачке и Југославије. То је важно ради тога, што је прва половина 1931 године показала и код других привредних јединица знатно слабљење. 1930 година није била кулминација кризе, него по свој прилици 1931 година. Само о привредном стању текуће године још увек се не могу правити дефинитивни закључци, али су сви изгледи да ће идућа година бити привредно сталоженија.

Остаје нам још једно разматрање о спољној трговини, а то је: како изгледа биланс спољне трговине појединих држава, с

Таб. бр. 2

Колико се плаћало за тону увезене односно извезене робе

Година	Немачка Рајхс-марка		Бугарска Лева		Француска Фр. франка		Грчка Драхма		Пољска Злоти		Чехословачка Чеш. круна		Југославија Динара	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
1913	153,8	187,9	475,2	507,8	190,4	311,8	—	—	—	—	—	—	—	—
1928	217,1	201,6	19,839,1	16,925,4	1,087,9	1,349,2	5,260,0	9,733,0	680,9	126,2	2,370,4	1,575,4	5,006,3	1,423,5
1929	201,2	194,3	16,414,3	21,161,1	880,4	1,255,2	4,784,0	9,329,0	611,7	133,7	2,010,5	1,559,9	4,543,6	1,496,3
1930	182,5	180,2	14,710,5	11,602,4	861,5	1,170,8	4,231,0	7,777,0	628,9	128,5	1,860,5	1,623,4	4,588,6	1,432,4
1931 I	174,1	156,1	21,301,3	11,782,0	803,2	1,090,9	3,679,0	13,044,0	551,4	107,5	1,969,8	2,040,6	4,604,9	1,538,0
VI	150,5	153,9	16,000,0	7,510,4	710,1	879,1	3,165,0	6,400,0	533,1	102,4	1,408,9	1,503,9	2,158,4	1,296,9

Таб. бр. 3

Процент вредности извоза према вредности увоза

Година:	Немачка	Аустрија	Бугарска	Америка	Француска	Грчка	Мађарска	Италија	Пољска	Румунија	Египатска	Чехословачка	Југославија
1928	87,7	68,8	88,5	125,3	96,1	50,6	68,2	66,4	74,5	83,7	60,5	110,6	82,0
1929	100,4	66,6	76,8	119,1	85,9	52,6	97,6	69,9	90,4	79,0	59,7	102,6	104,3
1930	115,8	68,8	134,9	125,6	81,8	54,5	109,0	69,8	108,3	126,8	54,6	111,6	97,4
1931 I	108,4	54,8	181,5	136,3	67,4	82,7	89,7	67,4	99,4	89,3	49,7	113,2	93,6
VI	123,0	63,3	74,3	106,3	64,2	24,1	84,9	81,5	124,9	—	42,9	106,0	91,1

обзиром на вредност. Наша табела број 3 даје нам о томе тачан преглед за 13 држава. Према тој табели 1928 год. било је 11 држава чији је биланс био пасиван, — највећу пасиву имала је Грчка, чији је извоз био два пута мањи од увоза. Са активним билансом завршила се та година код свега две државе и то: Сједињене Држ. Америчке и Чехословачке. 1929 године стање је било и нешто повољније. Пасиван биланс имало је девет држава, међу којима је највећа пасива била опет у Грчкој. За активан биланс Америци и Чехословачкој се овога пута придржавала Немачка и Југославија. 1930 године стање је поновно поправља — шест држава са пасивним и седам са активним билансом. Просечно се може рећи да је у времену од последње године, било 3/5 са пасивним и 2/5 са активним билансом.

Из свега овога да се закључити да је трговина последњих година била осетно отежана. То отежавање долази поглавито услед опште привредне кризе, али и услед неефикасне трговинске политике. У време од како је криза завладала целим светом, у свим привредним грамама, власти су, па и саме привредне организације, остале оптимистичког расположења, претпостављајући да ће се то решити само од себе. Кад се показало да је за решавање кризе потребно труда и рада, јер би иначе она могла лако да прегази и најдубљу воду и прескочи и највиши зид и тако се одомаћила и онде где јој се најмање надају, наступило је са свим друго стање. А то се показало тек у току 1931 године. Како државе и општине на једној страни, тако удружење и појединци на другој настојали су да укроте ту немам која ствара беду у на-

роду. Тај посао није лак, и за његово решавање потребно је снаге, разумевања и борбености.

Када је говор о трговини, не може се изоставити а да се не каже која реч о ценама. Заправо, цена којом је изражена множина новца коју понуђач тражи од потрошача за уступање одређене количине робе, одлучујући је фактор у трговини. У колико је цена извесне робе на једноме тргу повољнија него на другоме, у толико ће на њему и трговина том робом бити живља, ако то дозвољава трговинска политика тога града или државе. Тиме се долази до извесне равнотеже цена робе, која се појављује не само у границама једне државе него на свим светским тржиштима. Једино је питање, којих места, и којих тржашта су цене од већег и јачега утицаја на општи ниво цене? Одговор је прост: оних тржишта чија је организација боља, где се на тржиште јавља већа множина робе. У томе случају, идеално замишљено, за прелаз робе са тржишта на тржиште не постоје границе. У колико се жели забранити одливу робе са једног на друго тржиште, употребљавају се уметна средства, као царине и остало. Али сва су та средства немогућа, да спрече бар делимичан утицај робе са тржишта светскога значаја, на остала тржишта. Често је довољна само реч, да цена робе на тржишту падне односно скочи.

У цени робе изложен је однос између произвођача и потрошача. Чим се роба више тражи, тиме и цена робе скаче, и обратно, чим се роба више нуди, тиме је њена цена нижа. Али у цени робе се изражава и нешто друго. Произвођач да одреди продајну цену

свога артикла, мора да поднесе извесне трошкове, било превозне, било трошкове у облику општинских односно државних дажбина. Према висини тих трошкова, додавши томе и чисте производне трошкове, произвођач установљава цену коштања према којој опет удешава продајну цену. У колико су ови трошкови виши и мањи, у толико је и цена већа односно мања. Тако на цену робе знатно утиче и привредна политика општине односно државе, те је немогуће замислити да се показују повољне цене неке робе на извесноме тржишту без помоћи Општине и државе.

Питање цене постало је у време привредне кризе које је наступило, једно од најважнијих питања. Заправо, то је осовина око које се окрећу сва друга питања. Пад цена проузрокован разним привредно-социјално-политичким феноменима, направио је панику која се појавила у свету. Решавање тога питања лежи у томе да се констатује величина варијације цена, да се пронађу узроци њеноме паду, и мере које би требало предузети да се цене робе подигну на одговарајући ниво.

Привредна политика било држава, било градских општина, није у довољној мери реална, ако није праћена компасом о привредном стању које у поједином моменту наступи. Привреда се развија брже или спорије према приликама које се појављују у то време. Зато је потребно да се за сваки временски период стање привреде детаљно проучи и према томе и одреди правац будућој политици. Ништа у животу није тако осетљиво као што је привреда. Она има свој ток, свој закон, и ни највећа власт је не може сасвим укротити. А то се најбоље доказало у време које ми преживљавамо после рата. Чим је која власт погрешно тумачила привредне феномене, то се немилосрдно светило како богатом тако и сиромашу те области или државе.

Ми ћемо у колико смогнемо да прикажемо кретање цена код неколико држава, како би могли да одредимо положај наше државе и специјално престонице, Београда.

Пад цена последњих година, како смо то видели раније, (1) био је необично јак. Ево

(*) Види „Београдске Општинске Новине“ Бр. 21-22 1931. године стр. 1397.

једног малог примера који ће нам то потврдити:

Индекс цена на велико за хмељ
(1924/26 = 100)

	Нирнберг	Жатец
1924/26	100	100
1928	36	44
1929	26	24
1930	18	15
1931 I	18	9
III	15	9
VI	7	8(V)

Вредност хмеља за четири године пала је за 93 поена односно на сто. То је, истина, артикал који је претрпео више него многи други. Али, с обзиром на то да је хмељ важан пољопривредни артикал, његов је пад био катастрофалан за многе привреднике.

Други артикал који је такође осетно падао, било је свеже свињско месо, како нам то приказује следећа табела:

Индекс цена на велико свежега свињскога
меса:

	Берлин	Париз	Лондон
1924/26	100	100	100
1928	92	110	86
1929	111	129	108
1930	93	120	104
1931 I	81	99	94
III	70	93	89
VI	66	90	66

У Берлину и Лондону цене падају за четири године за 34 поена, или за 1/3 док је у Паризу цена пала свега за 10% (у Београду је цена меса (на мало) била у јануару 1930 г. просечно 22,50, а годину дана касније просечно 19,7, што значи да је цена у години пала за више од 10%).

Према индексима професора Фишера, који је узео за базу 1928 годину, ово је било стање месеца октобра:

	1930	1931	цене су пале у поступку
С. Држ. Амер.	84,7	69,3	18 %
Француска	86,8	76,1	12,3%
Немачка	85,6	74,9	12,3%
Енглеска	77,5	69,8	10,0%
Италија	78,9	67,2	15,0%

Таб. бр. 4

Индекс цена на велико

Година	Немачка	Аустрија	Француска	Италија	Енглеска	Мађарска	Чехословачка	Пољска	Бугарска	Југославија
1913	100,0	100	100,0	100,0	100,0	100	100	100,0	100,0	—
1926	134,4	123			159,1	124	140	131,2	123,8	100,0
1927	137,6	133			148,1	131	143	118,6	123,6	103,4
1928	140,0	130	126,3	126,9	141,6	135	143	119,8	132,7	106,2
1929	137,2	130	124,1	121,0	130,3	122	135	113,4	141,3	100,6
1930	124,6	117	108,7	105,3	136,5	97	119	97,5	114,3	86,6
1931 I.	113,7	114	97,0	91,6	119,5	82	109	86,6	96,7	75,0

Таб. бр. 5

Индекс цена на велико у 1930 години

1913 = 100

	Немачка	Француска	Италија	Енглеска	Аустрија	Мађарска	Чехо- словачка	Пољска	Бугарска	Југо- славија
Јануар	132,3	114,4	123,0	131,0	125	106	124,2	104,5	127	88,6
Фебруар	129,3	114,6	120,7	127,8	123	104	121,5	100,6	123	92,1
Март	126,4	112,2	118,6	124,5	121	103	121,0	100,7	112	91,1
Април	126,7	111,4	116,6	123,7	119	96	120,2	100,7	112	89,6
Мај	125,7	110,9	114,1	122,0	118	96	119,1	99,7	108	88,8
Јуни	124,5	108,2	112,3	120,7	121	94	119,7	98,5	103	86,8
Просечно за I. полугодје	127,4	111,8	117,4	124,9	121,1	99,3	120,9	100,6	113,9	90,3
Јули	125,1	109,2	109,0	119,2	119	99	118,1	99,3	114,1	88,8
Август	124,7	108,0	109,3	117,7	118	98	115,1	96,9	113,4	87,7
Септембар	122,8	106,4	108,1	115,5	115	92	113,3	94,3	111,8	82,8
Октобар	120,2	103,2	104,9	113,0	112	94	112,7	92,9	108,4	80,9
Новембар	120,1	103,2	102,9	112,0	110	92	111,1	93,1	106,0	79,2
Децембар	117,8	99,0	100,1	108,9	107	93	110,0	90,3	100,3	78,0
Просечно за II. полугодје	121,9	104,3	105,7	114,3	113,4	93,2	113,3	94,4	108,5	82,8
Просечно годишње	124,6	108,0	111,4	119,4	117,2	96,2	117,2	97,5	111,1	86,6

Индекс цена на велико

у 1931. години

(1913=100).

Таб. бр. 6

	Немачка	Француска	Италија	Енглеска	Аустрија	Мађарска	Чехо- словачка	Пољска	Бугарска	Југославија
Јануар	115,2	98,2	93,2	106,9	105	91	108,9	84,8	101,0	75,7
Фебруар	114,0	97,8	92,2	106,2	107	92	108,8	85,4	97,3	74,8
Март	113,9	97,8	92,6	105,9	107	94	110,5	85,9	95,5	74,6
Април	113,7	98,2	91,9	105,7	108	93	110,3	87,8	96,9	75,5
Мај	113,3	95,5	90,5	104,4	107	93	108,7	88,6	95,3	75,4
Јуни	112,3	94,8	89,1	103,2	110	91	112,1	87,0	95,9	73,8
Просечно за I. полугодје	113,7	97,0	91,6	105,4	107,3	92,3	109,9	86,6	96,7	75,0

Код нас је према индексу Народне банке индекс цена на велико био месеца октобра 1930 године 77,0 и 1931 год. 69,5 што значи да су цене пале за 9,9%, а то је мање него и код један од наведених држава.

Тачнију слику даје нам табела бр. 4. Према њој су цене код свих држава од 1928 год. падале врло ошно. Код шест држава, од њих десет, цене су у I полугодју 1931 год. пале испод нивоа 1913 год. (Југославија испод нивоа 1926 год.) док су 1930 г. свега три биле испод тога нивоа, а 1929 године ни једна држава. Ако према табели поређамо државе чији су просечни индекси цена 1931 год. у првоме полугодју највише пали према просечном индексу за 1928 годину, онда добијамо ово:

Цене су пале у:

Мађарској	за 31,5%
Чехословачкој	„ 30,1%
Југославији	„ 29,5%
Пољској	„ 28,8%
Италији	28,7%
Француској	23,1%

Немачкој	„ 18,8%
Енглеској	„ 15,7%
Аустрији	„ 12,3%

Аграрне државе средње Европе нашле су се овога пута једна до друге. Њихове цене пале су за две године просечно за око 30%, док су код индустријских држава пале око 20%. Та разлика показује нам за колико је криза неповољније деловала на аграрне него на индустријске државе.

Према нашој табели број 5 и 6 видимо месечно стање индекса цена на велико у току 1930 и I полугодја 1931 године. Према тим табелама ми смо прорачунавали коефицијент варијације који је:

Коефицијент варијације цена на велико — у 1930 и I пол. 1931 год.

	1930 год.		1931 г.
	I пол.	II пол.	I пол.
Немачка	2,03	2,16	1,34
Француска	2,03	3,67	1,40
Италија	3,18	3,21	1,50
Енглеска	2,79	3,05	1,16
Аустрија	1,93	3,79	1,41

Пад просечног индекса цена на велико за I. пол. 1931. год.

(У процентима)

Према просечном индексу цена

Таб. бр. 7.

	I. Полгођу 1930 г.	II. Полгође 1930 г.
Немачка	10,75%	6,72%
Француска	13,23	6,99
Италија	21,97	13,33
Енглеска	15,61	7,78
Аустрија	11,39	5,37
Мађарска	7,04	0,96
Чехословачка	9,09	3,00
Пољска	13,91	8,26
Бугарска	15,10	10,87
Југославија	16,94	9,42
Просечно	13,50	7,27

Југославија, док у II пол. Италија, Бугарска па Југославија.

Из овога се може закључити, да и ако је коефицијент варијације у 1931 години био много слабији од 1930 године. Ипак то не значи да је већ тада наступило затишје у паду цена. Напротив, цене су наставиле свој пад, само лакшега темпа. Да ли ће се пад у II пол. зауставити, о томе се не може још говорити, али према данашњим резултатима велика вероватност да ће цене досегнути свој минимум у овој години, и почети да се поновно дижу.

Према коефицијенту варијације стање наше државе је доста неповољно. Ми смо у I полгођу имали блажи темпо варијације од Бугарске, али зато је премашујемо у II полгођу. Тада је коефицијент за нашу државу био два пута већи него за Мађарску, Чехословачку, скоро и Пољску, а три пута већи од Немачке. Стање би се донекле изравњало тиме што је коефицијент у I пол. 1931 го-

Таб. бр. 8.

Индекс цена на мало

База: Број града	Немачка: 1914	Аустрија: 1914	Бугарска: 1914	Француска: 1914	Мађарска: 1913	Италија: 1914	Пољска: 1914	Чехословачка: 1914
	72	Беч	12	Париз	Будимпешта	Милано	Варшава	цела држава
за 1929 VII	155,7	123,—	119,7	123,—	127,—	14,—	139,2	—
1930 VII	145,9	119,—	98,3	122,—	105,—	147,—	126,4	129,6
XII	134,8	111,—	85,5	137,—	95,—	126,—	123,5	118,4
1931 I	133,5	109,—	84,8	132,—	94,—	127,—	109,5	116,7
II	129,6	105,—	81,6	131,—	96,—	127,—	108,7	114,—
VII	130,4	110*	105*	125,—	97*	123,—	105,6	118,6

* За месец јуни.

Мађарска	4,46	3,02	1,24
Чехословачка	1,36	2,34	1,11
Пољска	1,97	3,46	1,54
Бугарска	7,36	4,12	2,23
Југославија	5,45	6,59	0,80

Највеће варирање цена у 1930 години показује Бугарска, чији коефицијент за I пол. износи 7,36 а најмање Чехословачка са коефицијентом од 1,36 за I пол. Разлика је у варијацији цене веома велика, што и карактерише 1930 год. У I пол. 1931 године; цене свих држава су пале испод просечног нивоа 1930 године, али су њихове варијације биле куд и камо мање.

Цене су у 1930 години варирале више него и једне године после рата. О томе нам говоре наше табеле. Међутим, у току I пол. 1931 године, пад се цена наставио. Он није био онако жив као пре годину дана, али је ипак био веома осетан у свима државама. Просечно су цене у I пол. 1931 године код 10 држава, како се то види из табеле број 7, биле ниже од оних у I пол. 1930 г. за 13,5% а од II пол. те године за 7,27%. Највећи пад према I полгођу показује Италија, а онда

дине испод 1, и то је најнижи од свих наведених држава, али нас то не сме много соколити, јер је јануара месеца ове године индекс цена на велико био испод стања годину дана раније за 17,5 поена односно за 18%, а јуна месеца за 13 поена односно за 15%.

Детаљни преглед о кретању цена код нас дају нам следеће бројке:

Коефицијент варијације индекса цена на велико у Југославији

за време од 1927 до I пол. 1931 год.

	Г о д и н а			
	1927/30	I пол. 1930	II пол. 1930	I пол. 1931
Пољопривреда	13,72	4,47	12,21	4,09
Сточарство	4,59	2,63	3,90	4,41
Минер. производ	3,28	0,42	0,80	3,45
Индустр. производ	8,10	2,78	2,84	0,96
Тотални индекс	7,58	2,84	4,95	0,80
Извозни артикли	7,60	3,14	7,68	1,67
Увозни артикли	7,39	2,00	3,21	1,12

Као што се види највише варијацију показују код нас пољопривредни производи.

Коефицијенат је код њих просечно од 1927 до 1930 год. 13,72 док је код сточарство свега 4,59, код индустријских производа свега 8,10. Тај се процес појављује и при анализи саме 1930 године, као и у I пол. 1931 године.

Цене пољопривредних артикала су пале далеко испод осталих цена што значи, да су прилике на селу биле теже. За разлику цене пољопривредних са осталим производима смањила се куповна моћ нашег сељака.

Уопште се може закључити, као и раније, да су код аграрних држава цене не само падале више него код индустријских држава, него су оне далеко више и варирале.

Цене су у току 1930 године и I пол. 1931 године падале код свих држава скоро без прекида. Довољно је да човек баци само један поглед на табелу број 5 и 6 и да види сву тежину која је притисла цео свет. Цене су падале код свеколике робе и код свих држава. Тај се мањак није могао накнадити ничим, него је остајао као болна тачка сваке државе.

Цене на велико показују нам опште стање привреде. Али за потрошача су много важније цене на мало, то јест оно што он даје за робу. Те су цене остале далеко стабилније него цене на велико.

Може се узети као правило, да цене на мало треба да следе цене на велико у размаку од три месеца дана. То овога пута није уследило из више разлога. Као један од највећих је, што су трговци већ раније имали пуне магацине робе; што су трошкови — превоз, дажбине, радна снага — повећани, итд. Ипак је један од важнијих разлога тај, да трговац осетивши кризу није хтео да цену смањује, претпостављајући да је то време пролазно, и да су оне за потрошача неосетне.

Ради тачног упоређења ми овде износимо на табели број 8 индексе цена на мало. Ови индекси су далеко изнад индекса цена на велико. Тако у Немачкој, месеца јануара 1931 године индекс цена на велико износи 115,2 а у исто време у 72 града износи индекс цена на мало 133,4; у Аустрији 105 према 123, у Француској 98 према 120 (Париз) и т. д. Разлика је често веома велика. Она се може оправдати можда једино тиме, што су прилике трговања последње године биле спојене са много више ризика и потешкоћа, а и ефективних трошкова неже раније. Данас је трговцу много теже наћи потрошача него раније. Узто, данашњи је трговац приморан да има више вересија него раније, што му односи у дубиозе најмање 20%. Ипак се не сме оправдати постојећа антисоцијална велика разлика између цена на велико и на мало, и разлог треба тражити и код самих трговаца. Ови често и поред свих услова да спусте цене, неће да то учине, верујући да ће робу моћи продати и по скупљој цени. Та

нелојална трговина данас се све више јавља, и то нарочито у градовима и док власти томе не стану на пут, ње неће престати!

Код нас се не израђују индекси цена на мало. То је велики недостатак наше привредне статистике. Да ипак могамо да изнесемо наше стање, ми ћемо се послужити Београдом. Статистички одсек Општине београдске објављује преко „Београдских општинских новина“ просечне цене у току недеље на београдским пијацама. Од тога се саставља месечно стање цена, чиме ћемо се ми послужити.

Из података Статистичког отсека саставили смо нашу табелу број 9, која нам представља максимуме и минимуме цена неколико артикала у 1930 и 1931 години закључно са октобром месецом.

Табела број 9
Просечна месечна цена на мало на београдским пијацама
(за један килограм)

		најв. и најн.	%
Брашно № 2	1930	3,25 3,25	—
	1931	3,32 2,75	17%
Говеђина	1930	18,87 15,—	20%
	1931	18,12 13,46	25%
Телетина	1930	26,62 23,—	14%
	1931	23,— 18,58	15%
Свињетина	1930	23,— 15,—	34%
	1931	19,75 18,06	9%
Сир — обичан	1930	20,62 15,54	25%
	1931	16,91 11,75	30%
Кромпир стари	1930	1,75 1,60	9%
	1931	2,18 1,77	20%
Купус сладан	1930	6,40 1,22	81%
	1931	9,25 1,61	82%
Јабуре	1930	20,23 6,—	70%
	1931	18 3,61	80%
	1931	18,— 3,61	80%
Суве шљиве	1930	15,88 11,—	30%
	1931	13,— 9,96	23%
Пасуљ	1930	9,— 6,—	33%
	1931	6,25 4,99	20%
Пекмез	1930	15,— 10,—	33%
	1931	15,15 10,—	34%
Јаја 1 ком	1930	1,45 0,75	49%
	1931	1,31 0,65	50%
Дрво буково 1 м³	1931	159,25 140,—	11%
	1931	143,25 130,—	9%

Сви тринаест артикала, који се најчешће срећу на београдској пијаци, имало је доста бујну варијацију у ценама. Просечно се може узети да су цене 1930 године варирале за 3 (34%) а скоро исто толико и у 1931 години (31%). Та је варијација свакако доста знатна. Као олакшавање тога је, да смо више узели за наш случај више сезонску робу (као купус, кромпир, јабуре) која има нестабилне цене. Ипак се мора рећи да су цене на бео-

Пад просечног индекса цена на велико за I. пол. 1931. год.

(У процентима)

Према просечном индексу цена

Таб. бр. 7.

	I. Полугођу 1930 г.	II. Полугође 1930 г.
Немачка	10,75%	6,72%
Француска	13,23	6,99
Италија	21,97	13,33
Енглеска	15,61	7,78
Аустрија	11,39	5,37
Мађарска	7,04	0,96
Чехословачка	9,09	3,00
Пољска	13,91	8,26
Бугарска	15,10	10,87
Југославија	16,94	9,42
Просечно	13,50	7,27

Југославија, док у II пол. Италија, Бугарска па Југославија.

Из овога се може закључити, да и ако је коефицијент варијације у 1931 години био много слабији од 1930 године. Ипак то не значи да је већ тада наступило затишје у паду цена. Напротив, цене су наставиле свој пад, само лакшега темпа. Да ли ће се пад у II пол. зауставити, о томе се не може још говорити, али према данашњим резултатима велика вероватност да ће цене досегнути свој минимум у овој години, и почети да се поновно дижу.

Према коефицијенту варијације стање наше државе је доста неповољно. Ми смо у I полгођу имали блажи темпо варијације од Бугарске, али зато је премашујемо у II полгођу. Тада је коефицијент за нашу државу био два пута већи него за Мађарску, Чехословачку, скоро и Пољску, а три пута већи од Немачке. Стање би се донекле изравњало тиме што је коефицијент у I пол. 1931 го-

Таб. бр. 8.

Индекс цена на мало

Беога:	Немачка:	Аустрија:	Бугарска:	Француска:	Мађарска:	Италија:	Пољска:	Чехословачка:
Број града	1914	1914	1914	1914	1913	1914	1914	1914
	72	Беч	12	Париз	Будимпешта	Милано	Варшава	цела држава
за 1919 VII	155,7	123,—	119,7	123,—	127,—	14,—	139,2	—,—
1930 VII	145,9	119,—	98,3	127,—	105,—	142,—	126,4	129,6
XII	124,8	111,—	88,5	137,—	95,—	126,—	123,5	118,4
1931 I	133,5	109,—	84,8	139,—	94,—	127,—	109,5	116,7
II	129,6	105,—	81,6	131,—	96,—	127,—	108,7	114,—
VII	130,4	110*	108*	135,—	97*	123,—	105,6	118,6

* За месец јуни.

Мађарска	4,46	3,02	1,24
Чехословачка	1,36	2,34	1,11
Пољска	1,97	3,46	1,54
Бугарска	7,36	4,12	2,23
Југославија	5,45	6,59	0,80

Највеће варирање цена у 1930 години показује Бугарска, чији коефицијент за I пол. износи 7,36 а најмање Чехословачка са коефицијентом од 1,36 за I пол. Разлика је у варијацији цене веома велика, што и карактерише 1930 год. У I пол. 1931 године; цене свих држава су пале испод просечног нивоа 1930 године, али су њихове варијације биле куд и камо мање.

Цене су у 1930 години варирале више него и једне године после рата. О томе нам говоре наше табеле. Међутим, у току I пол. 1931 године, пад се цена наставио. Он није био онако жив као пре годину дана, али је ипак био веома осетан у свима државама. Просечно су цене у I пол. 1931 године код 10 држава, како се то види из табеле број 7, биле ниже од оних у I пол. 1930 г. за 13,5% а од II пол. те године за 7,27%. Највећи пад према I полгођу показује Италија, а онда

дине испод I, и то је најнижи од свих наведених држава, али нас то не сме много соколити, јер је јануара месеца ове године индекс цена на велико био испод стања годину дана раније за 17,5 поена односно за 18%, а јуна месеца за 13 поена односно за 15%.

Детаљни преглед о кретању цена код нас дају нам следеће бројке:

Коефицијент варијације индекса цена на велико у Југославији

за време од 1927 до I пол. 1931 год.

	Г о д и н а			
	1930	1931	I пол.	II пол.
Пољопривреда	13,72	4,47	12,21	4,09
Сточарство	4,59	2,63	3,90	4,41
Минер. производ	3,28	0,42	0,80	3,45
Индустр. производ	8,10	2,78	2,84	0,96
Тотални индекс	7,58	2,84	4,95	0,80
Извозни артикли	7,60	3,14	7,68	1,67
Увозни артикли	7,39	2,00	3,21	1,12

Као што се види највише варијацију показују код нас пољопривредни производи.

Коефицијент је код њих просечно од 1927 до 1930 год. 13,72 док је код сточарство свега 4,59, код индустријских производа свега 8,10. Тај се процес појављује и при анализи саме 1930 године, као и у I пол. 1931 године.

Цене пољопривредних артикала су пале далеко испод осталих цена што значи, да су прилике на селу биле теже. За разлику цене пољопривредних са осталим производима смањила се куповна моћ нашег сељака.

Уопште се може закључити, као и раније, да су код аграрних држава цене не само падале више него код индустријских држава, него су оне далеко више и варирале.

Цене су у току 1930 године и I пол. 1931 године падале код свих држава скоро без прекида. Довољно је да човек баца само један поглед на табелу број 5 и 6 и да види сву тежину која је притисла цео свет. Цене су падале код свеколике робе и код свих држава. Тај се мањак није могао накнадити ничим, него је остајао као болна тачка сваке државе.

Цене на велико показују нам опште стање привреде. Али за потрошача су много важније цене на мало, то јест оно што он даје за робу. Те су цене остале далеко стабилније него цене на велико.

Може се узети као правило, да цене на мало треба да следе цене на велико у разлику од три месеца дана. То овога пута није уследило из више разлога. Као један од највећих је, што су трговци већ раније имали пуне магацине робе; што су трошкови — превоз, дажбине, радна снага — повећани, итд. Ипак је један од важнијих разлога тај, да трговац осетивши кризу није хтео да цену смањује, претпостављајући да је то време пролазно, и да су оне за потрошача неосетне.

Ради тачног упоређења ми овде износимо на табели број 8 индекс цена на мало. Ови индекси су далеко изнад индекса цена на велико. Тако у Немачкој, месеца јануара 1931 године индекс цена на велико износи 115,2 а у исто време у 72 града износи индекс цена на мало 133,4; у Аустрији 105 према 123, у Француској 98 према 120 (Париз) и т. д. Разлика је често веома велика. Она се може оправдати постојећом антисоцијална велика разлика између цена на велико и на мало, и разлог треба тражити и код самих трговаца. Ови често и поред свих услова да спусте цене, неће да то учине, верујући да ће робу моћи продати и по скупљој цени. Та

нелојална трговина данас се све више јавља, и то нарочито у градовима и док власти томе не стану на пут, неће нестати!

Код нас се не израђују индекси цена на мало. То је велики недостатак наше привредне статистике. Да ипак могамо да изнесемо наше стање, ми ћемо се послужити Београдом. Статистички одсек Општине београдске објављује преко „Београдских општинских новина“ просечне цене у току недеље на београдским пијацама. Од тога се саставља месечно стање цена, чиме ћемо се ми послужити.

Из података Статистичког одека саставили смо нашу табелу број 9, која нам представља максимуме и минимуме цена неколико артикала у 1930 и 1931 години закључно са октобром месецом.

Табела број 9
Просечна месечна цена на мало на београдским пијацама
(за један килограм)

		најв. и најн.	%
Брашно № 2	1930	3,25 3,25	—
	1931	3,32 2,75	17%
Говеђина	1930	18,87 15,—	20%
	1931	18,12 13,46	25%
Телетина	1930	26,62 23,—	14%
	1931	23,— 18,58	15%
Свињетина	1930	23,— 15,—	34%
	1931	19,75 18,06	9%
Сир — обичан	1930	20,62 15,54	25%
	1931	16,91 11,75	30%
Кромпир стари	1930	1,75 1,60	9%
	1931	2,18 1,77	20%
Купус сладан	1930	6,40 1,22	81%
	1931	9,25 1,61	82%
Јабуре	1930	20,23 6,—	70%
	1931	18 3,61	80%
Суве шљиве	1930	15,88 11,—	30%
	1931	13,— 9,96	23%
Пасуљ	1930	9,— 6,—	33%
	1931	6,25 4,99	20%
Пекмез	1930	15,— 10,—	33%
	1931	15,15 10,—	34%
Јаја 1 ком	1930	1,45 0,75	49%
	1931	1,31 0,65	50%
Дрво буково 1 м ³	1931	159,25 140,—	11%
	1931	143,25 130,—	9%

Сви тринаест артикала, који се најчешће срећу на београдској пијаци, имало је доста бујну варијацију у ценама. Просечно се може узети да су цене 1930 године варирале за 3 (34%) а скоро исто толико и у 1931 години (31%). Та је варијација свакако доста знатна. Као олакшавање тога је, да смо више узели за наш случај више сезонску робу (као купус, кромпир, јабуре) која има нестабилне цене. Ипак се мора рећи да су цене на бео-

градској пијаци варираше више него је то био случај у већини других европских градова.

Једино питање које нас више интересује за београдску пијаци, јесте, за колико је ту пала роба за време од годину дана. Из наших података једва би се могли приближити једној апроксимативној процени која би нам за то могла послужити. Али смо, према извештају Статистичког отсека, дошли до закључка да су цене у 1931 према 1930 год. пале просечно за око девет од сто. Међутим, то је прилично мало за привредне прилике које су наступиле. Мало, прво с тога разлога што су цене на велико у Југославији пале у току 1931 године према 1930 год. за око 14% што значи више за 1/3. Како смо видели индекс на велико за I пол. 1931 упоређен са стањем у I пол. 1930 године, показује пад од преко 16% а то је скоро 50% више него је случај код цена на мало у Београду.

Ми жалимо да не можемо изнети о ценама на мало поузданије и још детаљније податке, јер би то по нашем уверењу било од велике важности. Овако је немогуће доћи до аутентичног закључка и ако је тај свима нама познат, а то је, да су цене на мало код нас веома високе, с обзиром на велики пад цена на велико. Томе је, по нашем уверењу, крива у првоме реду наша трговачка организација, слаба конкуренција, и недостатак комуналног надзора над ценама, што би сва-

како требало да буде, ако не од стране државе, а оно од стране наше општине.

*

Из свега што смо изнели, да се лако закључити, да је привредна криза завладала целим светом. Она се појавила на свима привредним пољима и на свима пијацама. Негде у већем, негде у мањем темпу према јачини одбране, која јој је ишла у сусрет.

Сада настаје питање, како да се злу доскочи, чиме да се она лечи? Ми смо то донекле нагласили — по нашем уверењу треба да сваки грађанин изврши део своје дужности. Колико год је позвана државна и општинска власт, да у свом властитом интересу настоје да здравом и смишљеном привредном политиком подупре заљуљано стабло, које носи плод наше отаџбине, тако је дужност и свакога свесног грађанина да то чини. Али, сваки рад при томе мора бити смишљен, добро организован и спроведен онако како ће то за садање привредне прилике бити најефикасније.

Времена су тешка, али зато нису и небродива. Од нас се захтева опрезност, самопоуздање и воља да ова кобна времена савладамо. А то ћемо постићи можда и пре него што и мислимо, само са радом не чекати сутра, већ данас учинити све што се може да се стање бар за најмању јединицу већ сутра ублажи.

Општинске таксе

Финансијски ефекат предвиђених и остварених прихода Таксено-привредног одека Општине београдске са упоредним прегледом за 1929, 1930 и 1931 буџетску годину као и за раније године

Пре него што пређемо на финансијски ефекат предвиђених и остварених прихода, неопходно је потребно изложити, колико и каквих таксених облика таксене тарифе има, до којим таксено-привредни одека врши наплату и на који начин исту спроводи.

Таксе, које наплаћује Општина града Београда, у своју корист, преко органа својих, наплаћиване су раније по таксној тарифи уз закон о таксама од 1911 год. и према доцнијим изменама и допунама, а, сада се наплаћују у нешто појачаном износу, који је заснован на решењу г. Министра финансија Бр. 12327. од 30 априла 1924 године.

Предње решење г. Министра финансија засновано је на члану 24. Закона о државној трошарини, таксама и осталим пристојбама, по коме је законском пропису Г. Министар финансија овлашћен, да може поједине тарифне облике из одељка „Л“ Закона о таксама од 30 марта 1911 године, за које је тарифом прописан износ, одобравати од 1 јула 1921 године општинским судовима на територији Србије и Црне Горе у већем износу, него што су законом и предвиђене, а, у исто време је овлашћен поменутом законском одредбом, да може на предлог општинског суда и одбора одобрити и нове таксе. Ово одобрење се заснива на слободној оцени основа, месних прилика и потреба, изнесених у предлогу и одлуци Суда и одбора, те према т. 3. члана 19. закона о Државном Савету и Управним Судовима противу таквог решења Г. Министра финансија не постоји право тужбе на Државни Савет, по одлуци опште Седнице Државног Савета Бр. 13834. од 9 новембра 1923 године.

Тако су по предлогу и одлуци Суда и одбора општине града Београда Бр. 6774. и 6775 од 20. и 24. марта 1924. године напред поменути решењем неки финансијски ефекти већ постојећих тарифних бројева повећани а и неки нови уведени.

Таксених тарифних облика у корист општинске касе било је по предратној таксној тарифи уз закон о таксама од 1911. године почев од Тар. Бр. 333. па закључно са Тар. Бр. 407, дакле 75, док међутим, сада има још пет тарифних облика више и то 40., 409., 410., 411. и 412.

Таксе општинске, почев од Тар. Бр. 333. па закључно са Тар. Бр. 412. деле се у следеће групе:

1. — Административне таксе — опште таксе од Тар. Бр. 333 до 359;

2. — Судске таксе:

а) по грађанским споровима од Тар. Бр. 359—369;

б) по кривичним делима од Тар. Бр. 370—378;

3. — Санитетске таксе од Тар. Бр. 379—385;

4) — Грађевинске таксе од Тар. Бр. 385—393; и

5. — Остале таксе као: за заузећа, музике, претставе, пијачне итд. од 393—412.

Опште административне таксе, које су највише у употреби наплаћују се од појединих лица, која се обраћају Суду било ради стицања извесних права било ради обичних административних радњи: добивање уверења, преписивање и разне потврде појединих предмета, тражење података итд. За молбе плаћа се 3 динара. Раније се је плаћало у готовом новцу 2 динара по таксној тарифи закона о таксама од 1911 године. Сада се плаћа у општинским таксеним маркама.

Ову би таксу требало изједначити са државном, која се наплаћује у 5 динара по Тар. Бр. 1., јер и општина даје исте услуге заинтересованим странкама!

Ако има више лица на молби — претставици, било писменој својеручној, било протоколарној код суда, свако лице плаћа таксу за себе изузев, ако се претставка односи на ортаке у радњи, смесничаре, браћу у задрузи и претставке више лица, којој је исти

основ и има карактер општег интереса као: регулација, уређење улица, инсталирање водовода, уличног, улепшавање вароши итд.

По Тар. Бр. 334, раније се наплаћивало а и сада се наплаћује 10 динара за решења, која се доносе на захтев странака, по којима се изнесна права заснивају или гасе, а противу којих се решења употребљава правно средство код више надлежне власти, ако је и у колико заинтересованој страни угрожено право. И ову би таксу требало такође изједначити са државном, у износу од 20 динара, по Тар. Бр. 5., са разлога изнесених у Тар. Бр. 333.

За жалбе се плаћа само државна такса по Тар. Бр. 6. 20 динара.

По Тар. Бр. 335, раније се наплаћивало за све прилоге уз молбу, жалбу, тужбу итд. по 0.50 а сада по 1 динар, те би и овде требало применити предлог о повећању у смислу Тар. Бр. 2. тј. по 2 динара, колико се плаћа и код државних власти.

По Тар. Бр. 336, за уверење, које општинске власти издају странкама о њиховим личним особинама, односима, способностима, раду или фактима и приликама, раније се наплаћивало 10 динара и сада десет, док се за уверења код државне власти наплаћује 20 динара, те би и ову таксу требало повећати на 20 динара јер су истоветне услуге, које у овом случају чине странкама и држава и општина.

Важно је напоменути овде, да се мора водити рачуна о броју основа изнесених у молби, којом се тражи уверење, па, ако их има више као нпр.: о владању, имовном стању, брачном стању, задржном стању итд. онда се, за сваки основ наплаћује особена такса. Поред наплате општинске таксе наплаћује се и државна у 20 динара.

По Тар. Бр. 337, за потврду уверења, издава или сведочанства наплаћивало се раније 10 динара а и сада.

За писмене молбе за разматрање свршених аката, где долазе и рачунске књиге, наплаћује се код државних власти 10 динара по Тар. Бр. 41, а толико исто и код општинских власти сходно Тар. Бр. 340. Напомиње се, да молба за разматрање акта не може бити усмена. За одлуку, којом се дозвољава одобрење за разматрање не сме се наплаћивати никаква такса изузев оне, која је на молбу утиснута. Може се наплатити такса за одлуку само у томе случају, ако се странка одбија од захтева за разматрање и то, ако иста тражи формално решење.

Што се пак тиче таксе за преписивање службених аката и докумената и извода из службених књига, која се наплаћује код општинских власти у 5 динара по Тар. Бр. 342., кад препис врши општина, требало би исту изједначити са државном, која се наплаћује у 10 динара, по Тар. Бр. 42. под б), јер је

услуга, коју државне власти указују странкама у погледу радне снаге и материјала потпуно истоветна. Органи општински, који врше преписивање немају права ни на какву нарочиту награду од странака.

За потврду или оверавање, преписаних аката, ако та акта нису већа од једног лабака, наплаћује се по Тар. Бр. 342., код општинских власти 5 динара а код државних 10 динара по Тар. Бр. 43. под а), те би и ову таксу требало повећати од 5 на 10 код општинских власти за услуге, које су истоветне са онима, које указују странкама државне власти.

За пријем у чланство општине, плаћа се на име основне таксе 100 динара по Тар. Бр. 353. таксене тарифе, а, поред тога, по пријему у чланство и за упис у регистар становништва, мора се платити још и такса, која износи половину износа непосредног пореза и приреза, коју примљено лице у чланство има да плати код пореске управе у Београду и то за ону годину у којој је чланство тражено, но, ова такса не може бити већа од 3.000 динара.

Ову таксу не плаћају државни и самоуправни чиновници, који су са службом у Београду.

Сасвим је други случај за странке, који су редовним путем добили пријем у поданство Краљевине Југославије, па се обраћају молбом за пријем у чланство општине; ту је такса десет пута већа од основне таксе за пријем у чланство општине обичним путем т. ј. износи у место 100, хиљаду динара, по Тар. Бр. 453 — таксене тарифе, а, поред тога по пријему у чланство и за упис у регистар становништва плаћа се још и такса, која износи половину непосредног пореза и приреза, које примљени у чланство има да плати код Пореске управе у Београду, у години тражења чланства, но, и ова такса не сме да буде већа од 6.000 динара.

За исписивање из чланства општине и акт о одсељењу плаћа се 10 динара по Тар. Бр. 355.

Најзад, као последњи тарифни број, који је такође врло често у употреби, то је опомена за недовољно положену таксу, која се наплаћује по 5.— динара по Тар. Бр. 357, а код државних власти по Тар. Бр. 46 плаћа се по 10.— динара. И ову би таксу општинску требало такође изједначити са државном са разлога већ напред изнесених.

На овај начин завршили смо излагање општих — административних такса, које су најчешће у употреби.

Ове су таксе раније наплаћиване у готовом новцу а сада се наплаћују у таксеним маракама општинским, по члану правилника о изради, продаји, употреби и контроли таксених марака општине града Београда од 5. августа 1930 године, које се прописно лепе

и повиштавају сходно чл. 13 Закона о таксама.

КЛАНИЧНЕ ТАКСЕ

Један од тарифних бројева са доста јаким финансиским ефектом, од 6—7 милиона годишње, то је Тар. Бр. 382 којим су предвиђене кланичне таксе, за клање крупне и ситне стоке у атару Општине града Београда и то:

За клање ситне и крупне домаће стоке у атару Општине:

1. — За телетину и за сва она грла, која се у кожи остављају и као телетина продају до 80 кгр. тежине од једног килограма 1 дин.

2. — од вола, краве и бивола преко 80 кгр. тежине од 1 комада 72.— динара;

3. — од дебелих свиња од 20 кгр. тежине на на више од једног комада 72.— динара;

4. — за овнове, овце, јарце и козе од једног комада 15.— динара;

5. — за јагњад, јарад и прасад до 20 кгр. тежине од комада 10.— дин.

Ово је искључиво право општине и она га може путем лицитације уступити приватном лицу најкраће за једну а најдуже за три године.

По члану 25. закона о набавкама војних потреба све потребе, које држава набавља у земљи, било посредно или непосредно, не подлеже плаћању никаквих општинских дажбина те Суд општински не може наплаћивати од лифераната меса за војску таксу из ТБр. 382. таксене тарифе.

Као што се из напред наведеног види, наплата је вршена по комаду, која је наплата у основи скроз неправична, јер док се за једног говече, вола, краву и бивола од 81 кгр. плаћа 72 дин. на име редовне таксе за клање, више 27 динара за употребу кланице свега 99.— дин. што чини динара 1.22 по килограму, дотле за једног вола, краву и бивола од 300 кгр. плаћа се иста такса што чини 0.33 дин. по килограму (у овом случају је тежина много већа за читавих 200 килограма).

Даље, док се за једно свиње од 21 кгр. плаћа на име редовне таксе општинске 72 дин., употребу кланице 16.20 дин. што чини свега 88.20 дин., а по килограму 4.19 дин., дотле се за једног брва од 150 кгр. и више плаћа такође иста такса 88.20 дин. или 0.58 динара по килограму.

Из свега напред изложеног, јасно се да видети, колика је разлика у оптерећењу таксом за говеда од 81 кгр. па на више и за свиње од 20 кгр. па на више, а на име, што се за једног вола од 300 кгр. плаћа иста такса као и за вола од 81—300 кгр., а такође и за свиње од 21 кгр. па на више исто као и за свиње од 150—250. кгр. и више, док је међутим оптерећење по килограму било много правичније и у корист свију оних, који врше клање на кланици, а следствено томе

и финансиски ефекат таксени, заснован на бази оваквог оптерећења, био би сигурнији и сем тога, знало би се тачно, колико ко коље и колики је укупан капацитет клања и потрошње меса, коју статистику до сада Општина у опште није могла имати, изузев статистике заклане стоке по комаду, пошто је такса наплаћивана по комаду. Дакле, наплата саме таксе стоји увек у обрнутој сразмери, т. ј. што се мања стока по тежини коље много се више плаћа, док се за крупнију и сасвим крупну стоку плаћа на против много мање. Овакав систем наплате таксе, погађао је највећим делом мање клаче и ситније продавце меса.

То је био главни разлог, који је руководио општинску управу, да на предлог таксено-привредног отсека и Привредно-финансиског одељења приступи измени, овог тарифног броја, да би се спровео принцип правичности и равномерно оптерећење, па је донесена измена и допуна овог тарифног броја, која је редовним путем добила и своју коначну редакцију, усвојену од стране комисије, одбора општинског и г. Министра финансија а која је унесена у члан 13. финансиског овлашћења за буџет 1931. године. Она гласи:

„На основи члана 24. Закона о државној трошарини, таксама и пристојабама овлашћује се Суд, да може на место таксе из Тар. Бр. 382 таксене тарифе увести и наплаћивати и то:

А) КЛАНИЧНЕ ТАКСЕ

1. — од 1 кгр. кланог говећег меса	0.50 дин.
2. — од 1 кгр. свињског меса	0.70 „
3. — од 1 кгр. телећег сема у кожи до 40 кгр. тешког	1.50 „
4. — Преко 40 кгр. тешко теле у кожи од 1 кгр. по	1.— „
5. — Овце и козе од 1 кгр. по	1.— „
6. — Јагањци и јарићи од 1. децембра до 1. априла од 1 кгр. по	1.50 „
7. — Јагањци и јарићи од 1. априла до 1. децембра	1.— „
8. — Прасад до 20 кгр. тешких од 1 кгр. преко 20 кгр.	1.50 „
1.— „
9. — За сирово месо, које се доноси из унутрашњости земље плаћа се иста такса понаособ, као што је означено напред од тач. 1. до 8.	

Б) ПИЈАЧНЕ ТАКСЕ

На прерађевине од меса плаћа се и то:

1. — Простије прерађевине: сирова сланина, чварци, кавурма, српске кобасице, српске салама, цигерњача, крвавица и шваргле од 1 кгр.	0.70 дин.
2. — Свињска маст од 1 кгр.	0.70 „

3. — Финије прерађевине: шунка, салама, краковске саламе, мортадела, суво месо, сува сланина и све меснате прерађевине, које нису предвиђене у просте прерађевине од 1 кгр. 1.40 „

Напомена: Код говеда се мере черцеи, срце, језик, бубрези, лој око бубрека као и примке. Код свиња се не мери: изнутрица, глава и ноге. Код телад се мери: цигерица бела и црна, срце и кожа без главе. Код ситне стоке: јагањаца, јаради до 1. јула мери се глава и цигерица бела и црна (у колико се не одбаци), а после 1. јула не мери се ни глава ни цигерица белица. Прасад се мери са цигерицама. Код оваца и коза не мери се глава и цигерица бела и црна.

Предњим таксама обухваћена је и такса за употребу Општинске кланице.

В) ВЕТЕРИНАРСКЕ ТАКСЕ

За преглед стоке за клање и свежег меса, које се увози са стране као и за преглед живе стоке на сточном тргу у смислу члана 55. Правилника за преглед стоке за клање и меса по ВТБр. 8749 од 1925. године, наплаћује се и то:

1. — За преглед живе стоке на сточ. тргу:
 - а) за говече од комада 2.— дин.
 - б) за свинче од комада 1.— „
 - в) за теле од комада 1.— „
 - г) за ситну стоку по комаду 0.50 „
 - д) за коња од комада 10.— „
2. — За преглед стоке за клање, меса, као и меса у кланици:
 - а) од говечета по комаду 5.— дин.
 - б) од свинчета по комаду 5.— „
 - в) од телета и остале ситне стоке по комаду 1.— „
3. — За микроскопски, бактериолошки, стрихиноскопски преглед:
 - а) од говечета по комаду 5.— дин.
 - б) од свинчета по комаду 10.— „
 - в) од ситне стоке по комаду 2.— „
4. — Од увезеног свежег меса, прерађеног меса, месних производа, масти и клане живине наплаћује се:
 - а) од свежег меса по 1 кгр. 0.10 дин.
 - б) прерађевина од меса финијег и простијер квалитета од 1 кгр. 0.20 „
 - в) на маст у мањим количинама, која се доноси на пијаци од кгр. по 0.05 „
 - а роба вагонска мора да се шаље на анализу у Општински хемијски лабораторијум,
 - г) на клану живину од 1 кгр. 0.10 „

Све ове ветеринарске таксе у смислу члана 55. Правилника о клању стоке наплаћиваће Суд и додељивати 50% и то: од таксе под

2., 3. и 4. ветеринарима; а 10% такса под 4. контролорима, који су запослени на прегледу меса, спровођење истог до прегледаонице и контролисању у вароши по месарским радњама, кујнама и т. д. Остатак прихода од 40% иде у корист општинске касе.

Г) КАЗНЕ

Свако месо као и прерађевина од истог, које не буде на напред изложени начин прегледано, сматра се као кријумчарено, а лице, код кога се исто буде нашло од стране контролних органа, биће кажњено и то:

а) први пут новчаном казном у петогубом износу одређене таксе, прерађевине понаособ за сваку врсту меса и прерађевина од меса, а, у поновљеном случају у десетогубом износу, с тим, да ће му се одузети право продаје.

Кријумчарено месо се одузима одмах по извршеном прегледу и излаже се продаји а добивени новац предаје Општинској благајни.

Од добивеног новца, како од казне, тако и од продатог меса 50% припада контролним органима, а 50% у корист општинске аксе.

Напомена: По члану 74. Закона о администрацији војске и морнарице све потребе које држава набавља у земљи, било посредно или непосредно, не подлеже плаћању никаквих општинских дажбина, те Суд општине не може наплаћивати од лиферанта меса и месних прерађевина, за војску таксу предвиђену из тар. Бр. 382 таксене тарифе.

Овим се замењује ТБр. 382 таксене тарифе, а таксе напред означене имају се наплаћивати са даном ступања буџета на снагу.

Предња измена и допуна пружа следеће користи:

1. — Растерећење економско слабијих клача — месара и оптерећење економски јачих засновано на принципу правичности.

2. — У овој умереној такси, где у ствари и нема повећања, урачуната је и такса, коју су плаћали клачи — месари Кланачном друштву за употребу кланице и то, за вола, краву и теле 27 динара; дебеле свиње 16.20 дин.; за ситну стоку 5.50 дин., те према томе и то је једна добит за месаре.

3. — Што су појачани хигијенски услови за клање стоке на кланици до максимума и добивање меса по све хигијенског као једног веома важног артикла за исхрану, јер је нова кланица подигнута на посве модерној основи, и, стара кланица у том погледу, ни из далека се не може у опште упоредити са новом кланицом. Особљу за клање пружени су услови за одржавање чистоће путем употребе купатила пре и после клања, и орманчићима за оставу мантила. За дробове и чишћење истих има нарочита одељења, звану „кутелаји“, такође посве хигијенски. За оставу меса има великих хладњача и предхлад-

њача и великим бројем кабина. У опште, једном речју речено, нова клиника Београдске општине може се сматрати као један веома велики здравствени капитал за становништво Београда. Капацитет ове клинике је за пола милиона становника.

4. — Увођењем ветеринарске таксе спречава се увођење меса и месних производа са стране, које се добија — коље под посве нехигијенским условима и на тај начин путем ветеринарног прегледа спроводи се здравствена политика. Финансијски ефекат за овај тарифни број 382 износи и то:

	предвиђено	остварено
за 1929.	7.250.000.—	6.753.705.—
за 1930.	6.300.000.—	6.487.869.90
за 1931.	7.900.000.—	

За прво полугође 1931 г. остварено је 4.158.792.40. Овде је у ову суму урачуната и такса, која се наплаћивала од 1 јануара до 1 априла 1931. године по старој тарифи Тар. Бр. 382 као и наплаћена такса од 1 априла 1931. год. по новој измени и допуни истог тарифног броја, која је напред изложена.

Најзад, пошто је ова измена везана за буџетску 1931. годину, то је учињен предлог од стране Таксено-привредног отсека, да се овај тарифни број овако измењен унесе у нов пројекат за измену и допуну таксене тарифе како би добио карактер сталне законске одредбе.

Статистички преглед заклане стоке у новој клиници општине града Београда
за време од 1. априла до 31. октобра 1931 године

Месец	Говеда		Телад		Свање		Овце	Ја- гавци	Прасад	Овце, јагав- ци, пра- сад	Свега заклано	
	ком.	кг.	ком.	кг.	ком.	кг.	ком.	ком.	ком.	кг.	ком.	кг.
Април	1.384	325.299	1.620	81.703	3.513	337.093	4	3.716	29	32.862	10.266	776.957
Мај	1.644	379.589	2.521	121.871	3.867	352.910	8	13.399	385	120.870	91.824	978.240
Јуни	1.512	313.498	2.722	130.699	3.723	364.149	137	16.883	166	150.333	25.143	958.679
Јули	1.598	317.036	2.693	130.947	4.093	406.384	2.280	5.081	355	85.329	16.050	939.696
Август	1.740	347.541	2.262	112.926	4.340	408.313	2.490	985	518	69.687	12.235	938.467
Септембар	2.096	403.661	2.594	133.012	5.069	477.491	2.152	362	826	58.880	13.829	1,073.044
Октобар	2.551	495.604	2.776	147.874	6.001	561.615	3.212	68	1.072	64.136	15.680	1,269.929
Свега	12.525	2,582,228	17.128	859,032	30,626	2,907,965	10,583	40,444	3,351	582,797	115,127	6,939,912

(Наставиће се).

Привредна хроника:

Влада Милековић, публициста

Привредна криза у Београду

Слабљење привредне и пословне делатности у Београду, које се још увек наставља, није ипак таквих размера да би смо данашњицу код нас могли окарактерисати изразом привредна криза. То и поред тога што сви говоре о кризи, што се ова реч чује на све стране и што је постала атрибутот свих дневних разговора и писања. Привредна криза значи отсуство рентабилитета, напуштање пословања, крахирања (стечајеви, принудна поравнања, тихе ликвидације) итд. Реперкусије привредне кризе на социјалном пољу огледају се у наглом повећању броја беспослених, и катастрофалном смањењу радничких надница, опадању куповне моћи код масе радног становништва итд. Међутим, у данашњој привредној ситуацији Београда можемо запазити последице кризе само на социјалном пољу: увећан је број беспослених радника, смањене су радничке наднице, опала је куповна моћ свих који, ван државне и самоуправне службе, живе од месечних, недељних и дневних зарада. А оваквих је највећи број у Београду. Исто тако видимо да се све више увлаче у посао женска и дечија радна снага (ове године на много београдских грађевина могла се видети жена како носи циглу и малтер); на радним пијацама све је већи број оних који траже посла.

Манифестације последица кризе на привредном пољу, ни из далека, међутим, не јављају се у опсегу у коме постоје у социјалној области. Сем редукације капацитета производње ни једно индустријско предузеће није обуставило рад; у трговини се не примећује никакво кретање од уистини прескупих ка јевтинијим локалима; број стечајева и принудних поравнања незнатан је; мали је број тихих ликвидација (повлачење из посла); послови на отплату развијају се све више (што је доказ да се располаже и већим капиталом и бољом организацијом послова); трговачка физиономија Београда (спољна — по броју дућана) не измењује се, празних локала је релативно врло мало. За ово је нарочито карактеристична чињеница заузимања локала у новим зградама. Чим се која од нових грађевина приводи крају трговачки локал су одмах заузети. Изузетак од овога

чине само оне грађевине које су у забаченијим улицама, али и овде локали не остају дуже празни. Ова појава сведочи да се у Београду и последњих година редовно врши прираштај у трговачким и другим радњама. Несумњиво, да се београдска привреда налази у стадијуму оштре привредне кризе, ових појава не би могло бити. Дobar део трговачких локала стојао би празан, баснословне кирије би ишле доле, а најмање би се дешавало да саме киријације, због међусобне конкуренције, дижу кирије што је у Београду још и данас случај.

Једино се у занатству, и то само код неких грана, осећа криза са видним манифестацијама и на привредном и на социјалном пољу. Криза у занатству последица је не само измењене конјуктурне ситуације, већ много више све јаче фабричне конкуренције у извесним артиклима, која дејствује у правцу јављају структурелне кризе. Просечни београдски грађанин чији приходи не износе ни нормални минимум није у положају да јевтинијој фабричкој производњи претпостави скупљу занатску производњу. То важи нарочито за обућу, а обућари у Београду преживљају најтежу кризу.

Из овога намећу се два питања: откуда поремећаја у области социјалног стања када се у привредној радности не опајају у некој већој мери знаци и последице привредне кризе? Зашто о кризи говори свако, почев од индустријалца и банкара па до беспосленог радника?

Одговор на прво питање налази се у резултату анализе стања у привредној радности Београда. Одмах се може рећи да оно није повољно, на име, не ради се пуним капацитетом. Према проћи појединих артикала извршена је и редукација производње. У трговини опет смањен је волумен послова, успорен је обрт трговачког капитала. Али, да би се и поред тога сачувао просечни рентабилитет, приступило се редукацији издатака на наднице. То је учињено и у индустрији и у трговини и у занатству. Смањење издатака на наднице вршено је кроз разне видове: редуциран је број упислених, често и преко стварне потребе; скупља (квалификована) замење-

на је јевтинијом радиом снагом; у многим запатима уписана радна снага сведена је искључиво на шегртску итд. У трговини, услед опадања послова и евентуалног смањења рентабилитета, такође су прве уштеде почеле од издатака на радничке и намештеничке плате. На тај начин, из учешћа у подели социјалног продукта, искучен је, сасвим или делимично, добар део грађана, који су или престали да буду потрошачи или су још више свели своју, и онако слабу потрошачку моћ. У недостатку економско-социјалних коректива (осигурање на случај беспослице, организовање помоћи у изузетно тешким приликама, скраћење радног времена — које у нас ни у ком случају не иде испод 9 и 10 часова и т. д.) редуцирана куповна моћ радника не бива ни делимично надокнађена. Отуда видимо да се у Београду у последње време све више развија прошња, а није искључено да овакво стање има за последицу и повећање криминалитета, нарочито оног ситног.

Дакле, београдска радиност (индустријска, занатска и трговачка) улазећи у период кризе (која је тек у почетку) реагирала је одмах на могућност смањења рентабилитета, која се оцртавала за ову пословну годину. Тиме је она у погледу пословног успеха прилично осигурала себе не водећи, сасвим природно, и рачуна о томе по коју је цену то постигнуто. Све дотле, док тај рентабилитет не буде доведен у питање, док се уместо чисте добити и знатних одвајања за резервне фондове, не покажу губитци — нема кризе. Ми овиме не мислимо да негирамо и постојење извесног степена депресије, која је очевидна. Али, величина и јачина ове депресије опажа се знатно мање у привредничкој делатности, а много више у социјалној области. На први знак депресивних чињеница, чини нам се, да је реакција била и сувише јака. И ето због тога данас имамо крупно социјално питање и ако се, у међувремену у области привредне делатности не показује у јачој мери ни једна појава праве привредне кризе.

Код оваквог стања ствари свакако је психолошки врло интересантна појава да свако говори о кризи. То свакако није резултат реалности, већ долази због нарочитих својстава менталитета и психологије нашег друштва, нарочито привредног света. У отсуству јаче развијености приватне иницијативе (способне да се сама развија и ствара) и предузетничког духа (за ово је најбољи доказ инсистирање да општина и друге јавне установе организују стални београдски сајам и изложбу и ако је све велике сајмове у свету створила сама привреда, сопственом иницијативом) наш се привредник тешко сналази и у најмањим променама, а камо ли у онима, које наговештавају кризу. Зато се о сваком поремећају, било да је каквих размера, па чак и

онда када је проузрокован отсуством личне предузетничке способности, говори као да је томе узрок криза. У ствари, данас су у праву у Београду да говоре о кризи само они, који су њено дејство први и непосредно осетили.

Питање је: идемо ли, ипак, у сусрет кризи тј. да ли ће се данашње стање погоршати до те мере да се последице кризе почну манифестовати и на привредном пољу. Одговор на ово питање тешко би смо могли дати будући да не располажемо најнужнијим статистичким елементима из области производње и промета добара у Београду. Ипак, посматрање општих појава у економском и социјалном животу Београда могли бисмо створити општи закључак о евентуалном јачем погоршању привредне депресије у току наредних месеци. Није искључено да се тада у јачој мери јаве и елементи праве кризе. Додати треба да би то стање знатно било погоршано и сезонским слабљењем конјунктуре. У сваком случају опадање куповне моћи неће се зауставити. Стога ће дејство ослабљене куповне моћи на промет и потрошњу добара бити све веће. У толико ће се, сасвим природно, још јаче осећати последице привредног поремећаја на социјалном пољу.

Неколика су коректива која би могла да олакшају социјално питање у Београду. Један би био да се организује помоћ незапосленима у чему би морала учествовати и Општина. Затим би се могао чинити утицај на предузетнике у правцу скраћења радног времена при задржавању непромењених надница што би омогућило одржавање већег броја уписаних. Од не мање важности било би утицање на снижење цена животним намирницама. Овде би с једне стране требало омогућити картеле а с друге испитати све шта би се могло учинити да се Београђанин основним животним намирницама снабдева по повољнијим ценама.

У вези с овим треба нешто рећи о трошарини. Овога се питања поново изразито и сасвим уместо дотакао претседник Београдске општине г. Милан Нешић, изразивши чуђење што цене нису пале на пијацама по укидању трошарине. То је факат који свакако заслужује да му се поклоним озбиљна пажња. А он је последица данашњег система организације снабдевања, који почиња на више стотина пиљарских радњи расутих по целој Београду. Оне су једине које су виделе користи од укинуте трошарине, јер се цене на београдским пијацама нису ни најмање промениле. Затим, у Београду нема кооператива за снабдевање као што је то случај у другим великим градовима. Своје кооперативе имају државни и саобраћајни службеници. Радништво, које чини неколико десетина хиљада живља београдског, нема својих кооператива, а то је велики недостатак. Јер кооперативе, пре свега, омогућују

јевтиније снабдевање а, што је главно, најбољи су економско-социјални коректив, који утиче на формирање цена добрима у промету. Када би у Београду постојало неколико кооператива, савесно и добро вођених, са тим фактом би се морало рачунати; њега би морао да узима у обзир сваки онај који би се упуштао у сличне послове. Познато је много случајева где је кооперативни покрет у градовима утицао непосредно на обарање цена. Код нас је ову улогу у пуној мери одиграла задруга државних службеника у Мостару. Да би се слично дејство могло осетити и у Београду потребне би биле неколике градске кооперативе, које би обухватиле већи део становништва. Сем утицаја на боље формирање цена у дистрибуцији добара, братске кооперативе би допринеле и економском васпитању нашег потрошача. Оне би формирале потрошачки менталитет, који служи као психолошка контрола над кретањем цена. Потрошач, који је тако економски васпитан, постаје осетљивим на сваку промену; он не прима промену цене док не тражи објашњење и не увери се у основаност узрока. Не схвати ли да је оправдано повећање цене у стању је да протестује, да уз свој протест придружи и остале потрошаче, и тако створи читав потрошачки покрет под чијим се притиском врше нужне корекције у ценама. Сличан случај десно се последњих месеци и у Београду. Једино под пресијом штампе београдски месари снизили су цене. Ма да то снижење није још онолико колико би требало да буде, обзиром на кретање цена живој и заклоној стоци, ипак је знатно. Не треба сумњати да би се једном широм и систематском кампањом преко јавности могло постићи још веће спуштање цена.

УЗРОЦИ СКУПОЋЕ У БЕОГРАДУ

У јавности је понова покренуто питање о скупоћи у Београду и потреби да се предузму неке мере за њено ублажење. Ово питање или за Београд није ново. После рата оно је стално на дневном реду. Садања његова већа актуелност долази отуда што га је прихватила и Општина.

Полазну тачку за анализу проблема чини утврђивање економског и социјалног стања Београда и његових грађана. Затим се може поставити питање о узроцима скупоће, да ли се ови налазе на страни производње и промета или на страни поделе социјалног дохотка тј. прихода грађана. На страни производње они могу бити у поскупљењу средстава производних; на страни трговине у високим режијским трошковима; затим могу бити у картелним организацијама и, најзад, живот може да поскупљује и из разлога опадања прихода потрошача. Скупоћа је релативан појам и утврђује се у релацији одређених фактора (у односу на кретање трошкова

производње, у односу на приход итд.). Ми ћемо проблем скупоће у Београду посматрати у односу на приход београдског становништва.

Социјално-економска структура Београда, по попису из 1929. (Види прву табелу на страни 1519).

Из овога прегледа видимо да у групи становништва, које зарађује, главну улогу играју радници, надничари и слуге т. ј. они са најмањим зарадама. На њих отпада 55.6%. Одмах за њима — са 21.9%, — иду чиновници и намештеници. Број оних, дакле, који су упућени на месечне зараде и код којих приходи показују највеће варијације износи (изузимајући државне чиновнике) 73.811 или 65.4% укупног броја лица, која зарађују у Београду. Ако овоме додамо још и дневничаре у државној служби, затим оне са незнатним и променљивим приходима у слободним професијама и, најзад, ситне пензионере, и оне који, сем пензије, немају никакве друге зараде, онда се горњи проценат пење на три четвртине (75%) свег становништва београдског које ради. Из тога излази да радници, чиновници и намештеници чине стуб на коме почива привредна радиност Београда. Од њих један део учествује директно у производњи добара, док остали само у потрошњи. Они чине главну потрошачку масу и од њиховог прихода зависи величина промета.

Ноторна је чињеница да се приход већине ових упосленика последње две године налази у опадању. Пре свега, знатно је већи број оних који су остали без посла, а затим редуциране су и наднице и плате. Приход највеће потрошачке групе у Београду опао је и налази се стално у знаку опадања, који процес може престати тек са побољшањем укупне привредне ситуације. Треба још узети у обзир и следећу чињеницу: већина у овој групи и раније имала је приходе, који нису одговарали животном минимуму па, према томе, нису могли штедети и одвајати по један део од зараде за доба беспослице и смањења наднице. Стога, настало смањење прихода се морало одмах осетити у опадању куповне снаге.

По рачуну г. др. Бајкића приход београдског становништва требао би да износи око 3 милијарде динара. Ако узмемо да је овај приход у овој години смањен само за 15% онда то претставља замашну цифру од 450 мил. динара, која горњу суму редуцира на 2.550 мил. дин. Паралелно са овим морало се извршити и померање расхода. Расходи на станбене кирије померили су се незнатно и то због прелажења из скупљих у јевтиније станове. Смањење ових расхода у укупним издацима београдског становништва, према томе, било је минимално. Према податку г.

	Самостални	Закупни	Чиновици намештеници	Разници	Надничари слуге	Пегрти	Помоћни чла- нови породице
Производња	8.248	35	1.624	33.170	2.277	3.534	830
Трговина	4.577	1	1.207	4.031	305	900	182
Саобраћај	592	—	2.245	3.769	539	17	12
Новчани заводи . .	—	—	1.859	105	197	—	—
Слободна занимања	2.185	1	3.218	3.942	6.578	15	20
Рентнери, пензион.	7.802	—	—	—	—	—	—
Држ. служба . . .	—	—	14.453	2.261	2.009	—	—
Укупно	23.404	37	24.606	47.288	11.905	4.466	1.044
	20,8%		21,0%	42,0%	10,5%	31%	0,9%

Св. Стојановића, који смо употребили у броју од 20 фебруара т. г., излази да Београд плаћа 700 мил. дин. годишње кирије. У цифри од три милијарде овај расход претстављао би 23,3%. У редуцираној суми прихода износи, међутим, непуних 27,5%.

Анализирајући кретање цена животињних намирница у овој години ми смо већ констатовали да је преовлађивала тенденција одржавања високих цена. Све поврхе у овој години било је скупље по у прошлој. Услед житног монопола увећана је и цена хлеба. Шећер је такође, поскупио због увећане државне трошарине. Једино је нешто појевнино остали бакалук, али и то у незнатној мери. Цена меду почела је да силази тек пре два месеца. Данашње цене и ако су знатно мање од прошлогодишњих, када се посматрају у поређењу са ценама живе и заклане стоке, нису у ствари ни најмање снижене. Просечне цене меду и живој мери у октобру ове и прошле године, по подацима општинске статистике, овако су се кретале:

	октобар 1930	октобар 1931
	све у килограмима	
Говеђина	18,— динара	13,50
жива мера	7,50	5,15
Телећина	23,—	18,60
жива мера	14,40	7,20
Јагњећина	15,—	12,80
жива мера	11,40	6,10
Овчетина	15,—	12,20
жива мера	11,40	6,10
Свињетина	19,90	18,10
жива мера	10,50	8,35
Сланина сирова	16,60	13,80
Маст	18,40	14,90

У процентима изражен пад цена меду изгледа овако:

	месо:	жива мера:
Говеђина	25 %	31,4%
Телећина	19,2%	50 %
Јагњећина	14,7%	46,0%
Овчетина	19 %	46 %
Свињетина	9 %	20,5%
Сланина сирова	17 %	—
Маст	19 %	—

Као што се види пад цена меду, код појединих врста, ни из далека није био у оној мери у којој је пала цена сировине, односно живој мери. Разлика између пада цена живој мери и меду износи код говеђине 6,4, код телећине 30,8, код јагњећине 31,3, код овчетине 27, код свињетине 11,5 поена. Код овакве констелације цена живој мери и цена меду очигледно је, да постоји превелика скупина.

Из посматрања кретања цена у групи исхране намеће се закључак да су расходи морали остати исти, ако не и нешто увећани ако се желео одржати постигнути стандард. У колико је било редуције, она је извршена на рачун здравственог стања, али је то, обзиром на већ и онако слабу и хронично недовољну исхрану београдског становништва могло да буде минимално.

Према томе, за смањење издатака у висини редуцираних прихода остале су три групе: огрев, одело и обућа, и културне потребе. Последње свакако не долазе у обзир пошто су и при ранијим приходима већ биле редуциране далеко испод сваког минимума. Редуција се, дакле, могла извести само у прве две групе издатака. Ту је била најосетљивија. И зато видимо да се, нарочито у групи одела и обуће (овде долазе у обзир све текстилне израђевине) подвлачи скупина. То и поред тога што су цене фактички у последње време знатно спале. Томе, међутим, доприноси несразмеран пад цена у осталим групама код којих у редуцији издатака постоје извесне границе преко којих се не може прећи. Одећа се човек може одрицати до рита, али се стана и хлеба ни једнога момента не може одрећи. Огрев може редуцирати на минимум, веш може бити и исцепан и недовољан, али се за храну мора наћи.

Из овога излази да се за суму редуцираних прихода морала смањити потрошња: нешто врло мало у исхрани, а углавном у огреву, оделу, обући и свима осталим потребама, ван хране и стана. На тај начин поремећена је равнотежа у буџетима београдског становништва. Скупина, дакле, постоји у од-

Индекс коштања живота	Живота	Исхране	Огрева и освет.	Одела	Стана
	Ј у л и 1914 = 100				
Немачка . . .	138	131	145	10	132
Аустрија . . .	106	108	104	162	25
Данска . . .	154	119	174	161	204
Сјед. Државе	150	118	165	146	142
Француска . .	117.80	126.40	119.2	110.4	70
Енглеска . . .	147	130	170	195	154
Мађарска . . .	100	97	129	116	86
Италија . . .	83	81	71	64	107
Пољска . . .	106	107	149	148	58
Шведска . . .	158	127	153	173	206
Швајцарска . .	150	141	127	145	187
Чехословачка	106	111.5	126.1	133.7	75.2
Југославија .	140.54	106.6	176.8	178.3	202

носу на приходе. Ситуација је у толико тежа што је наша земља, нарочито у односу на неколико важнијих издатака, и онако врло скупа. То се види из овог прегледа, који узимамо од г. др. Бајкића.

У овој групи од 13 земаља Југославија, у погледу скупоће, заузима ово место: у животу 6 место, у исхрани 11 место, у огреву и осветлењу прво место (најскупља и поред тога што дрво у извозној трговини чини главну позицију, а развијена је и производња угља), у одећу 2 место, у стану 3 место. У овој скупоћи природно водећу улогу имају велика градска насеља.

У прилог постојања скупоће говори још и чињеница неједнаког падања цена на велико и цена на мало. По податку из извештаја Општег југословенског банкарског а. д. стање је овако:

	I. I. 1930		I. I. 1931	
	Цене на велико	Цене на мало	Цене на велико	Цене на мало
Текстил	141	182	84	161
Огрев	202	227	150	181
Исхрана	130	143	100	128

Пад цена код текстила било је: на велико 57, на мало 21 поен; код огрева: на велико 52, на мало 46 поена; код исхране: на велико 30, на мало 15 поена. Цене на мало нису пале у одговарајућој размери највише због тога што је смањен промет и тиме успорен обрт трговачког капитала, који губитке из овога жели да надокнади у одржавању виших цена.

Резимирајући горња излагања можемо учинити следећу констатацију:

Приходи београдског становништва у овој години прилично су редуцирани. Тенденција редуције постоји још увек. Редуцирани доходак (обзиром да се ранијих година није могло ништа уштедети пошто „80%“

београдског становништва има приход нижи од стандардног минимума“ — др. В. Бајкић, пошто не постоји осигурање на случај беспослице итд.) није се могао ничим надокнадити. Редуција дохотка морала је имати за последицу и редуцију расхода и то: минимално у издацима за стан, нешто више у издацима за исхрану, а углавном у издацима за огрев, одећу и све друге потребе. У односу на приходе производи у овим групама показују се све скупљи, све се теже набављају. Ово је погоршано још и тиме што је Југославија (а нарочито велика градска насеља) и онако скупа земља. Најзад, услед смањене потрошње цене на мало далеко су мање пале од цена на велико. Диспропорција се јавља у корист одржања рентабилитета трговачког капитала и под промењеним околностима тј. и при знатно успореном обрту.

Да се ублажи скупоћа нужно би било да се сума редуцираног дохотка сразмерно пренесе на све групе животних издатака тј. да се одговарајуће појевтинење изврши свуда паралелно. Овако појевтинење у једној групи артикала, на коју се своди сав терет редуцираног дохотка, не долази до изражаја.

Уређење сточног тржишта

Управник општинске кланице г. А. Петровић у једној својој изјави, а у циљу што бољег регулисања функције сточног тржишта у Београду, нагласио је потребу: оснивања берзе меса, месарско-извозничког друштва, централне прегледаонице увоза меса, увођења збирних вагона за прикупљање меса на свима пругама. Ове четири врло важне реформе могле би много учинити за привредно, социјално и хигијенско унапређење наше престонице.

Пре свега оснивање берзе меса (сточне берзе) неопходно је из простог разлога, што оваквом установом располажу сви велики градови, што је она атрибут организације

чајјевтинијег снабдевања месом. Сличну у-
станову добио је и Загреб. Основана је у са-
ставу нове загребачке кланице и она има да
служи регулисању централног сточног тржи-
шта. У оваквој организацији понуда и траж-
ња нису више расцепкане на безброј пону-
ђача и купаца (непосредних и многобројних
посредника), већ концентрисани. На тај начин,
и лакше и брже и повољније формирају се
цене према којима се, потом, регулише и
остали промет (у детаљу и преради). Берза
се у овоме промету јавља као банкар и ко-
мисионар, као његов регулатор. Својим по-
стојањем пружа гаранције правилног и нор-
малног пословања и као таква у стању је да
привуче и развије врло велики промет.

Оснивање месарско-извозничког друштва
образлаже г. Петровић потребом да се доби-
је једна организација која би финансирала
извоз меса и прерађевина. Користи овакве
једне организације за извоз несумњиве су,
али њена потреба, услед стања извозне трго-
вине месом, свакако није првостепена. Много
важније од овога, и ако искључиво за локал-
не прилике, јесте оснивање централне прегле-
даонице и увођење збирних вагона за прику-
пљање меса по пругама. Прва мера би гаран-
товала здравствену доброту свег увеженог
меса, а друга појачала увоз са стране, који
би, са појавом у већим количинама, играо
важну улогу у погледу регулисања цена.

Хигијенско-здравствене прилике Београда у октобру 1931. год.

Епидемиолошки преглед. Октобар месец увек је давао повећани број обољења од трбушног тифуса. Ово повећање трбушног тифуса у Београду зависи у многом не само од локалних прилика, и локалних извора инфекције, него се потенцира и утицајем споља, јер у Београду, нарочито у јесенским месецима, има око 10—20% импортираних случајева трбушног тифуса.

Кретање пак трбушног тифуса у току последњих месеца било је овакво:

август	септембар	октобар
23	21	28

Из овога броја види се да постоји незнатно повећавање трбушног тифуса у октобру месецу. Од 28 случајева констатовано је 11 импортираних инфекција.

Према ранијим годинама када је Београд бројао много мање становништва, трбушни тифус кретао се овако у месецу октобру:

1928	1929	1930	1931
44	70	13	28

Из овога се види да ова година показује релативно мали број обољења од трбушног тифуса у јеку сезоне инфекција од трбушног тифуса.

У циљу сузбијања трбушног тифуса поред изолације болесника у болницама, текуће и завршне дезинфекције, вршена је још и вакцинација са вакцином пер ос. На тај начин било је вакцинисано 710 лица.

Дифтерија, такође у вези са сезонским повољним приликама показује извесну егзацербацију: број обољења од дифтерије удвостручио се. Шарлах и црвени ветар, међутим, остали су на истом нивоу. Кретање ових болести било је овакво:

	август	септембар	октобар
Дифтерија	17	25	56
Шарлах	24	41	42
Црвени ветар	20	23	23

У вези са порастом дифтерије вршена је вакцинација по школама са маићу по Левенштајну. Ових дана отпочета је вакцинација по Рамону против дифтерије, по Дику про-

тив шарлаха и то по свима школама и амбулантама.

Свега акутно-заразних болести за које постоји облигатна пријава било је у октобру месецу 156 случајева према 126 случајева у месецу септембру.

У циљу сузбијања акутно-заразних болести вршене су дезинфекције којих је било у октобру месецу свега 141. На захтев приватних лица и установа извршено је 19 дезинсекција.

Ради појачавања епидемиолошке контроле, вршен је надзор од стране реонских санитетско-полицијских лекара над изолацијом, дезинфекцијом и вакцинацијом у кућама где је било заразних болесника. Ова епидемиолошка контрола трајала је у случајевима трбушног тифуса три недеље, тако да се за све то време свака заражена кућа налазила под надзором и контролом епидемијског лекара.

Морталитет. У месецу октобру у Београду је умрло природном смрћу 169 београђана код куће, 5 лица је умрло услед несретних случајева, док је пријављено мртворођене деце 11. У болницама је умрло природном смрћу 91 лице и 15 лица неприродном смрћу: услед самоубиства 7, и несретних случајева 8. Мртворођене деце било је у болницама пријављено 8. Свега је умрло Београђана природном смрћу у вароши и у болницама 260, неприродном смрћу 20 и мртворођене деце је констатовано 19.

Морталитет Београђана у току прошлог месеца кретао се овако по главним узрочним групама:

1) Група акутно-заразних обољења дала је 10 случајева или 3,57% општег морталитета;

2) група туберкулозе је у порасту и заступљена је са 62 случаја или са 22,14% општег морталитета. Кретање туберкулозе за последње тромесечје у току последњих четири године било је овако:

	1928	1929	1930	1931
август	45	53	48	47
септембар	39	60	39	36

октобар	49	48	25	62
на 100.000 становн.	—	353	265	—
Свега	739	811	635	—

3) група рака и малигнух тумора заступљена је са 21 случајем или 7,5% општег морталитета.

4) група душевних и нервних болести је имала 27 случајева или 9,64% општег морталитета;

5) група болести органа за крвоток заступљена је са 26 случајева или 9,29% општег морталитета;

6) група болести органа за дисање имала је 29 случајева (сем туберкулозе) или 10,36% општег морталитета;

7) група болести органа за варење заступљена је са 40 случајева или 14,28% општег морталитета. Од овога је од ентеритиса умрло 30 одојчади.

Од других мање значајних група болести умирање се кретало на овај начин: урогенитална обољења — 6 случајева, статус пуерпералис — 4, болести детињства — 10, и старачке изнемоглости 3.

Група узрока неприродне смрти заступљена је са 20 случајева: самоубиства 8, несретних случајева 10, и 2 случаја повреде без даље ознаке. Свих других болести било је 19 случајева и 3 случаја са непознатим узроком смрти.

Санитетска и ветеринарско-полицијска служба. Органи санитетско-полицијске службе извршили су 8594 прегледа у току месеца октобра. Нарочита пажња била је поклоњена контроли радњи животних намирница на пијацама. Пијаце су биле контролисане од стране санитетско-полицијских лекара и контролора свакодневно, а две пијаце „Зелени Венац“ и „Јованова“ пијаца сем тога су стално контролисане од стране ветеринара, јер се на овим пијацама доноси месо од стоке која је заклана изван Београда. Пијаце су биле прегледане у току октобра месеца од стране санитетско-полицијских органа 125 пута. На „Зеленом Венацу“ поред обичног микроскопског прегледа животних намирница вршена трихиноскопија свињског меса. Поред тога из радњи на пијацама узимане су у већем броју узорци за хемијску и бактериолошку анализу.

Контрола меснатих производа реализује се помоћу стручног лабораторијског прегледа стоке и меса заклане стоке на кланичној општинској лабораторији и прегледом оног меса које се уводи из околине Београда. Сви меснати производи који стижу у Београд кроз трговинске станице подвргавају се стручно ветеринарском прегледу. Ова роба најпре се контролише од стране надзорника животних намирница који су придодати трговинским станицама, а затим — од стране ветеринара. На тај начин било је прегледано

у току месеца октобра 108.000 кг. меснатих производа.

На општинској кланици је заклано и ветеринарски прегледано: говеда 2551, телад 2776, бивола 1, оваца 3212, јагњади 68, свиња 601, прасади 1072. Утврђено је испитивањем у лабораторији да од 6001 ком. закланих свиња 420 случајева саркоцистис мишериијана у 9 случајева констатоване су бобице. Трихине нису нађене ни у једном случају. Код оваца констатован је велики проценат инфекције са саркоцистис телела. Ма да саркоцистис нема епидемиолошког значаја за човека, ипак проучавање и контрола на ширењу ових паразита је од велике стручне вредности по хигијену меса.

Ради појачања контроле над хигијеном меса Отсек је издао наређење кланици да се штамблира сваки орган заклане стоке са кланичним жигом, како би се олакшала контрола меса на пијацама.

У погледу испитивања животних намирница Хемијска лабораторија је интензивно радила у току прошлог месеца. Било је прегледано 292 узорка животних намирница. Хемијска лабораторија нарочито је поклонила пажњу систематском и комплетном испитивању масти помоћу хемијских анализа и ултралампе.

Бактериолошка лабораторија поред свога епидемиолошког рада сарађује са органима санитетско и ветеринарско-полицијске службе на испитивању животних намирница. Највећи део рада у погледу испитивања животних намирница пада на меснате производе и на млеко.

У епидемиолошком погледу највећу важност претставља испитивање пијаће воде које се врши од стране Бактериолошке лабораторије. У току месеца октобра Лабораторија је извршила 488 анализа воде која је била у току месеца исправна. 20. X. т. г. услед надоласка Саве и јаке замућености речне воде процес коагулације и филтрације је био ометан на Белим Водама. Због тога је било примењено обустављање давања савске филтрационе воде за пиће и то у току 21 и 22 октобра.

Шеф отсека Јавне хигијене заједно са својим стручњацима из хемијске и бактериолошке лабораторије лично је испитивао процес коагулације и филтрације на „Белим Водама“ у току поменутих дана. Помоћу стручног испитивања била је утврђена оптимална доза коагуланата за коагулацију јако замућене савске воде, која је садржала повишану количину органских материја у 5—8 пута од нормалне количине (утрошак перманганата износио је 63—65 мг. на 1 литар).

Савска вода за пиће била је дата тек онда, када је било утврђено да процес коагулације и филтрације функционишу нормално а

вода је у погледу хигијенском потпуно исправна.

Сестринска служба. Као помоћна организација на пољу сузбијања акутних заразних и социјалних болести у току октобра месеца почело је функционисати Средиште за сестринску службу. Рад ове установе постепено се развија и јача а у вези са повећањем броја установа које дају своје сестре овој организацији. За сада је Централни хигијенски завод доделио Средишту четири сестре. Друге социјално-медицинске установе и организације такође су већ изјавили жељу да се придруже акцији Средишта додељивањем својих сестара.

За сада сестре Средишта поред посета оболелих ђака раде приликом посећивања породица на целокупном здравственом програму. Сестре су радиле у току октобра месеца на извођењу изолације код куће, на саветовању у исхрани, на поучавању и на асанацији станова. Свега је било учињено од стране старе Средишта, по налогу социјално-медицинских установа Општине, 808 посета.

Асанација и чишћење града. Ентомолошки биро у току месеца октобра у вези са сезонским смањивањем мува поклонно је нарочито пажи проучавању паразита мува и других биолошких агенса који су у стању да уништавају муве. Знатно смањивање броја мува у току зиме, која се може констатовати сваког пролећа добро је познати факат. Ма да зимски мразови и друге атмосферске прилике нису у стању да униште ларве и пупарије мува у земљи, ипак број мува у пролеће несразмерно је мањи према броју мува сваке јесени. Главни узрок смањивања броја мува се састоји у дејству биолошких агенса на ларве и пупарије у току зимске сезоне. У првом реду је емпуза мусце коју треба сматрати као главног познатог паразита мува. Емпуза мусце је гљивица која напада муве и обично се брзо множи. Ова гљивица уништава муве у огромној количини. Поред овог биолошког агенса познати су и други бактеријски и паразитални инфекти, који уништавају муве.

Логично је да су ентомолози и миколози трудили истористити горе поменути гљивице за практично уништавање мува, али су сви покушаји да се размножи у довољној количини ова гљивица преко лета, остали без успеха.

Општински ентомолог, проучавајући услове множења мува на главном ђубришту, а такође и њихову биологију, констатовао је интересантан факат да се од 15—60% пупарија мува уништава од стране једног опнокрилог инсекта који личи на једног ситног мравца са крицима. Ова врста паразита је потпуно нешкодљива по људе и сисавце, а у исто време је јако ентомофилна, тј. способна да

уништава у великом броју инсекте. Улога овог паразита је јасна у току јесени кад се он знатно множи, уништавајући пупарије мува. Затим, вероватно, он гине у току зиме, услед чега није у стању да регулише бројно стање мува у јеку сезоне мува.

Проблем се састоји у томе да се одржи тај паразит преко зиме у већој количини и да се искористи у току летње сезоне као регулатор — паразит мува.

Поред теоријског интереса који сачињава ова констатација општинског ентомолога, она има велики практични интерес. У општинској ентомолошкој лабораторији сада се врше радови над одржавањем и одгајивањем овога инсекта — паразита. Поред овога непријатеља мува констатоване су две врсте инсеката, од којих је један грабљивац, врста ситне стенице која напада на ларве и пупарије мува и уништава исте.

Зимска сезона са гледишта ентомолошке акције неће бити потпуно мртва, него ће се састојати у интензивном обрађивању материјала, који је прикупљен у току лета и јесени и у припреми програма рада и материјала потребног за пролећну и летњу акцију против инсеката.

У погледу чишћења града у току месеца октобра било је урађено од стране чистачког одељака:

Очишћено је 155.261 домова, одакле је изнешено 7.965 мет. куб. кућског ђубрета. Периодски је чишћено 523 улица, одакле је изнешено 3.345 м³ ђубрета. Свега је изнешено 11.310 м³ ђубрета.

Санитетско-полицијски прегледи:

- 1) Санитетско-полицијских прегледа вршено је свега 228 пута
- Прегледано свега испр. неис.
- 2) домова (дворишта) 1379 2793 386
- 3) ресторана, кафана, бифеа 1078 999 79
- 4) месарница и кобасичарн. 415 388 27
- 5) ђевабница 144 142 2
- 6) хлебарница и прод. хлеба 627 563 64
- 7) радионица хлеб. посласти. месар. кобасичар. и др. 65 58 7
- 8) бурекуница 69 63 6
- 9) бозациница 125 100 25
- 10) бакалница и кол. радњи 898 872 26
- 11) Пиљарница 764 724 40
- 12) макарских радњи 196 191 5
- 13) посластичарница 37 32 5
- 14) берберница 453 427 26
- 15) јавних купатила 8 8 —
- 16) народних кухиња 411 374 37
- 17) пијаца (пута) 125 119 6
- 18) Узето узорака за анализу 292
- 19) Послато реферата за казну 428
- 20) Нађено неисправних и нехигијенских станова 9.

Свега извршено прегледа 8594, исправних 7853, неисправних 741.

Уметничка хроника:

Сава Поповић

Салон Задруге југословенских ликовних уметника

Уз сарадњу београдских уметника пријатељи уметности, међу којима се у овоме нарочито истиче г. Д-р Антон Новаковић, основали су у Београду Задругу Југословенских ликовних уметника, којој је задатак да популарише нашу уметност у ширим слојевима народа и да побољша економски положај наших уметника. Као најглавније сретство за остваривање овога циља задруга ће приређивати сталне изложбе. Прву од њих је отворио 15. о. м. господин инж. Милан Нешић, председник Београдске Општине.

Салон се налази у Кнез Михаиловој бр. 16. Говор председника г. инж. Милана Нешића:

Овај салон треба да задовољи једну давнашњу пистребу нашег друштва и наших уметника. Ја бих да у њему видим агенс, можда и један нови стимулус за даљи просперитет наше југословенске уметности.

Салон је намењен и уметницима, и њиховим пријатељима. Он ће гајити перма-

дневне бриге, а са више доброг расположења и неисмућене инспирације, посвећују својој богињи. Публици и пријатељима уметности пак пружа се могућност да се уз бесплатан улазак диве у салону само одобрним радовима и по скромној цени долазе до дела од стварне вредности.

Већ и данашња изложба даје непобитан доказ свега изврсног квалитета и улива нам уздање да ће лепа задаћа коју је задруга себи поставила бити испуњена на обострано и велико задовољство.

Председник Београда г. инж. Милан Нешић отвара Београдски сликарски салон Задруге југословенских уметника

Миодраг Петровић: „Мотив са Златибора“
Из салона Задруге југословенских уметника

ментну изложбу уметничких дела и, делајући на један извесан правилима тачно прописан и смишљен начин, даваће могућност уметницима да се можда са мање свако-

Желећи то од свег срца, понављам свој ранији апел на грађане и пријатеље уметности, да својим обилним откупом слика и скулптура одрже и унапреде једну устано-

ву чије и само окриље значи за уметника већ једно признање изложенога рада, па према томе и најбоље јемство за пријате-

Бора Стефановић: „Мотив са Душановца“
Из салона Задруге југословенских уметника

ља-купца да је скромна откупљена цена бар вредна купљенога дела.

Тако манифестовано пријатељство води најбољем остварењу ове перманентне и ко-

Саба Поповић: „Мотив из Јатаган-Мале“
Из салона Задруге југословенских уметника

рисне концепције коју су заслужни оснивачи задругини имали кад су задругу створили.

Наша захвалност оснивачима и наше најлепше жеље за успех иницијативе и дела.

Салон са првом својом изложбом отворен је.

Велика већина радова на овој изложби је већ била излагана те је непотребно опет говорити о њима. Главни је да су сви правици

М. Коларевић: „Девојка са птицом“ (модел за бронзу). — Из салона Задруге југословенских уметника

наше уметности заступљени и да има ствари за све укусе (чак и за рђаве), и да се сви радови продају по врло ниским ценама а под извесним условима и на отплату. На овој изложби, као и на будућим изложбама ове задруге не ради се о милостињи; напротив, даје се јединствена прилика публици да добије јевтина уметничка дела од којих многа имају перманентне вредности која мора порасти са ширењем интереса за уметност у нашој земљи. Оваком установом, првом у нашој земљи, даје се прилика Београђанима, не само да помогну наше уметнике и да удуже мале суме новца које се у извесним сту-

чајевима могу удесетостручити за невероватно кратко време, но и да учине једно патриотско дело. Наши уметници имају права да очекују помоћ нарочито од оних друштвених класа које су, помоћу државне помоћи у раз-

рода. Са мало интелигентног бирања овде се могу већ за неколико хиљада динара добити слике за које се може са сигурношћу очекивати да ће им цене стално и осетно расти. Зашто онда бацати по неколико стотина на

После отварања Београдског уметничког салона:
Претседник Београда инж.г. Милан Нешић са управним одбором
Задруге уметника и једном групом београдских сликара.

ним облицима, успели да уклоне несолидну страну конкуренцију. Данас су Београд и готово цела наша земља преплављени неукусним, и неуметничким али јевтиним страним сликарским радовима. Помажучи уметничке, чланове задруге, помоћићемо да више новца потрошеног на уметност остане у земљи, да се сузбије несолидна конкуренција у уметности и да се сачува чистина укуса нашег на-

бечке и пештанске слике које се поризводе у хиљадама и које немају никакве уметничке вредности; стварно, новац дат за њих је бачен новац? Зашто не уложити новац у домаћу и добру уметност? Зашто бацати новац кад се њиме могу купити уметничка дела која могу временом постати сигурнија залога и од самога новца! Зашто, најзад, не помоћи нашу уметност?

Шеста изложба уметничке групе „Облик“

Ликовна уметност, изузимајући неке граде архитектуре и примењених уметности, налази се већ дуже времена у оном тешком и неинтересантном положају који играчи шаха зову „пат“. Уношење нових елемената који не припадају ликовној уметности, аналитички, место синтетички, став уметника према уметности и огроман број неинтелигентних и не талентираних следбеника модерне уметности, као и нагла комерцијализација, префињеност укуса код једног и декадентност код другог дела публике, ментална пресићеност и општа нестабилност естетичких и етичких појмова чине на Западу ово безизлазно стање модерне уметности сасвим природним.

Ово, што је на Западу сасвим природна појава, код нас изгледа чудновато, јер један велики део услова у нашој земљи су у корист напретка, а не кризе ликовне умет-

ности која се несумњиво манифестује кроз већи део радова изложених на шестој изложби београдског уметничког удружења „Облик“. Укус нашег народа је још неуглачани дијамант, који се по неки пут код интелигенције крије под провидном кором вештачког блата, о правој преуштањаности или декадентности укуса, изузев, можда, једног инфинитивно малог броја људи, код нас се не може говорити. Комерцијализација уметности, а нарочито модерне уметности, код нас не постоји — код нас слике још купују највише из милостиње и по неки пут ради материјалног доказа висине личне културе и укуса. Менталне презасићености код нас исто тако нема — напротив у Југославији влада ментална глад. Значи да одговорност за овакво стање модерне уметности припада много више на саме уметнике но наше друштвене прилике...

Код неких чланова „Облика“, као нпр. у

случају *Марина Тартаље* безизлазност је наступила због, свесног или подсвесног, подавања природне наклоњености према боји, те

Петар Палабичини: „Радић“

тако код њега је сликање постала страст уместо да буде уметност. Страст не зна за дисциплину а уметност је тражи на првом месту. Страст исцрпљује а уметност потстрекава стваралачке силе. Страст је једнострана а уметности припадају само она дела која су свестрано третирана, која су потпуно решена, и због тога подавање наклоњености према једном квалитету мора довести до кризе у месту стварања великих дела, која би овај сликар са сјајним осећањем за третирање боје и са својом искреношћу могао постићи кад би прошао кроз дисциплину композиције и цртежа. Због сличних разлога иду истим правцем *Кун, Личеноски, Хутер и Шеремет* од којих *Хутер* има највише смисла за третирање боје а *Шеремет* за схватање запремине. *Личеноски, Хутер и Шеремет* толико полажу на боју да често пута жртвују облик и замене солидност вуненим ефектима да би сачували тонске вредности појединих делова слика, док је *Кун* већ учинио дефинитиван избор палете и увек тежи истим ефектима колорита, не обраћајући пажњу на солидност и квалитет облика.

Слично *Тартаљи*, али са мало више синтетичног схватања сликарства и са нешто мање утанчаности осећања за боју је *Иван Радовић*, који спречава себи пут израз са произвољним избором упрошћене палете, која је често пута префињена ма да је очигледно базирана на бојама које су постале готово симболичне за вулгаран укус, и са неодлучношћу и недоследношћу у цртежу. Његов цртеж није довољно упрошћен да би могао бити у пуном складу са његовом бојом те се тако дешава да неки од његових радова, нарочито мртве природе, су често пута просто реалистично цртане слике обојене у једној произвољно изабраној скали боја, док у случају актова овај недостатак упрошћавања деформира облике и убија квалитете материје. Укратко његов цртеж и боја нису нераздвајни као што су код *Матиссе-а*, а то је можда и због тога што је *Радовићев* избор можда био произвољнији, формула изражавања постигнута са мање тешкоћа и истраживања но што је то био случај код великог мајстора. *Радовић* се изгледа више бави уметношћу да би на најефикаснији начин забележио своје личне наклоности но зато што га интересују проблеми ликовне уметности, он се спутава својим наклоностима и интересовањем за своју личну идеологију од којих ни друго не мора бити ни од каквог значаја за уметност. Личност је за ликовну уметност од важности само у онолико у колико та личност може стварати дела која отварају даљи пут у непрокрченим и тајанственим пределима потпуне уметничке реализације.

Једно од зала које је многе таленте Западна упропастило и многим медиокритетима дала лепо име и угодан живот је „Американи-

Проф. Бранко Поповић: „Мост Алкантара“ (фреска)

зам” у уметности тј. свесно старање да се по сваку цену привуче пажња. Довитљивост трговаца у рекламирању робе је огромна и на-

чин рекламе неисцрпан али он никад није приморан да квари квалитет своје робе да би привукао пажњу потрошача. Сликара нема другог начина рекламе осим рада и штампе и зато реклама по сваку цену увек штети правом уметнику. Најсавршенији тип оваквог сликара кога сам срео до сада јесте енглески сликар *Невинсон*, на кога ме, не по сличности замисли или извођења но по неоправданој и неочекиваној дреци његових портрета најви-

мизма и да јој је једини циљ да се врати на прави и здрави пут уметничког стваралаштва. Зато су и били сви модерни покрети само пургаторијум за велике мајсторе модерне уметности, који у своје зрело доба стварања остављају разне школе, и као непријатне дане напора и истраживања, да раде слободно и независно. Медиокритети пак, који немогу живети од самих себе, одликују се лојалношћу према појединим школама чије принци-

Томас Росандић: „Спуштање Христа у гроб“

ше потсећају радови *Јована Бијелића*. Сликари су се на разне начине и раније сами рекламасали, Хокусан је правео огромне цртеже по вашарима да би показао своју виртоузност, али ја верујем да су мало сликара *Невинсон*-ове или *Бијелићеве* способности стварно кварили слике да би били интересантији. *Бијелић* је овога пута изложио платна која изгледају као да су замазана сладоледом, или као катастрофа у излогу неког посластичара. Интересантно пласиране и лепо, широко, мале фигуре су упропашћене неоправдано издацишћу краплака и разних слаткиша. Овде више није питање ни лутања, ни менталне преморености, нити се може изговарати магичким речима: „осећај“ и „темперамент“ јер су ово очигледно свесно и намерно овако направљене ствари. Шта жели уметник овде да прикрије овом лармом? Да ли овај сликар верује да нам је потребно нарочито уверење да је он још у пуном жеку прогреса и да је на путу да открије Америку? Или је ово нехотично признање пораза, један напор да би се добило још мало ваздуха, још мало времена за размишљање? Ма шта да је сигурно није начин на који се може ослободити кризе застоја и поћи напред.

Познато је (изгледа свакоме осим београдским критичарима ликовне уметности) да се је модерна уметност родила као спонтани револт против прастарог и нездравог акаде-

пе присвајају као своје и живе перпетуирајући из радова великих мајстора само инциденте из појединих фаза који су за мајстора били само нова искуства од мање или веће вредности док су за медиокритете ти инциденти последња реч у уметничком стваралаштву. *Петар Добровић*, један од највиђенијих чланова „Облика“, припада овој класи сликара (не великих мајстора). Извор његове инспирације је очигледан као и површност схватања и *Ван Гог*-ова сликарства и његова значаја у модерној уметности. Важност *Ван Гог*-а је у испуњењу његове мисије у времену када је та мисија била потребна. Под утицајем јапанских дрвореза (а не лудила) и са великом националном и прилично личном уметничком културом он се нагло развија у зрелог сликара придружујући се већ побуњеним редовима уметника. *Ван Гог* је свршио свој задатак. Он може служити као инспиратор али у том случају његова схватања морају бити схваћена и узета само као полазна тачка. Да је *Добровић* ово схватио он не би смео изложити „Мртву природу“ (цвеће) нити би његове слике предела могле изгледати као што изгледају. Можда је „Риба“ која изгледа као нека упропашћена мртва природа од *Бракуе*-а још карактеристичнија по *Добровићев* став према уметности не што показује католицизам његова укуса но што пружи доказ колико се мало овај сликар ослања

на самог себе. Његови радови лишени и личног схватања и Ван-Гогх-ова пламена највише личе на жељу да се разбацивањем да ути сак снаге тамо где је нема. У психо-анализи ово би био случај комплекса миноритета а радови би се могли објаснити теоријом компензације.

Добровићев случај постаје још интересантнији ако се узме у везу са некомпетентношћу београдске критике ликовне уметности. Ево шта вели „Н. Ј.“ у „Политици“ о Добровићу:

„Последње своје изложбе донео нам је био велики број слика које су значиле његово потпуно раскретање са сликарством ве-

Јован Бијелић: Портре бијолинисте

ликих традиција и његово усвајање слободне колористичке инспирације, динамично компоноване и сликарску орнаментiku сву у једном плану“. Цела ова реченица не значи ништа осим прве констатације „Последње своје изложбе донео нам је био велики број слика“. „Слободна колористичка инспирација“ је подједнако непозната и критици ликовне уметности и естетички као и философији и психологији. „Сликарска орнаментика сва у једном плану“ је могућа само ако је изведена у једној боји исте густине и интензитета. „Динамика“ у сликарству постоји само у наглашавању покрета равни које заклапају запремину и условљавају композицију, али „Н. Ј.“ је свакако уверен да многобројне коврџе које дају Добровићевим сликама изглед кључале роде, значе динамично компоновање.

Вељко Станојевић и Ристо Стијовић се налазе у сличним неприликама. Станојевић, очигледно зна да црта али не сме да се довољно удаљи од академског цртања да би могао да се служи произвољном палетом. У руковању бојом он није сасвим сигуран те се стара да уравнотежи боје неутрализовањем многих боја у задњем плану слика док у равнинама ближим површини платна неумесно наглашује црвене тонове. Да ли је ово напор да се маскира академизам или је то збиља недостатак осећања боје? Стијовић, опет, у својим скулптурама показује смисао за масу и материјал али се не упушта у обраду површина он своју скулптуру не оживљава финим нијансама прелива облика у облику, равни у раван. Због тога његов „Зећ“ се не може озбиљно узети као скулптура нити пак „Студија Покрета“. Студија покрета као покрета припада другим гранама уметности а за скулптора ту може бити интереса само у комбинацији облика и њихових финијих а не очигледних комбинација. У сваком случају ни једном од ова два уметника се не може пребацити да не мисле својом главом, а шта мисле и шта ће смислити то тек имамо да видимо.

Од три даме које овде излажу на најбољем је путу *Станка Лучев-Радонић*, док се је *Зора Петровић* везала за сос од чоколаде. Ја не знам је ли она била у Паризу, али ако није имала прилике да се упозна са радовима *Dupuyez de Segouzas* требало би да их простудира јер би у његовим радовима — опет све сама чоколада — могла видети корисних трикова помоћу којих се може разбити монотонија и непријатна топлина овог тона. О *Роксанди Зурунић* смо говорили прошлог пута.

Сви прави мајстори, како у модерној тако и уопште у уметности, се не могу приписати никаквој нарочитој школи, нити се пак могу лако издвојити квалитети који преовладају у њиховим делима. Они делају синтетично, они уравнију све квалитете, јер су њихова стварања ништа друго до искоришћавање квалитета у потребним мерама. Код њих нема ни неодлучности ни лутања, они знају шта желе и како то да постигну. Немир је у њиховим делима немогућ, она су као површина мирног мора, снага се не показује јер нема потребе за то, она се осећа у спокојству и сигурности и незаинтересованости. Они мисле јасно и изражавају се просто и директно. Ове квалитете налазимо у мањој или већој мери код три уметника на овој изложби и они су: *Тома Росандић*, *Бранко Поповић* и *Петар Палавичинић*. Да *Тома Росандић* није ништа више створио осим „Спуштање Христа у гроб“, које је сада изложено изливено у бронзи, то би било довољно да му се осигура место међу најбољим савременим скулпторима. Росандић је доспео до оног степена уметничке зрелости

на коме за њега више нема немогућности у области његове уметности. Снажност његових дела није у величини фигура нити у потпулости мишића но у утањеној простоти и дубини замисли и мирноћи свршенога дела. И ова чаробна мирноћа, која као да је израз и моћи и самопоуздања, оживљава подједнако и камен и дрво и бронзу док ванредно осећајно разрађивање површина опија око чудима пластике. Ево живог примера онима који желе да сазнају тајну постанка великих уметника, нека простудирају рад Томе Росандића и сазнаће. „Мост Алкантара“ фреска од Бранка Поповића је једина слика на овој изложби којој се не може ништа пребацити. Ово више није слика код које се може говорити, о техници, о композицији, овде је све то доведено до једне тако fine равнотеже да је о овој фресци могуће говорити само као о једној савршеној целини. Може се рећи да је материјал много помогао уметнику да направи ову чисту, као росом умивену, фреску. Истина је, материјал може и олакшати и отежати извођење уметникове замисли, али да се створи овако што год онда се материјал мора прво савладати јер он помаже уметнику само кад га уметник толико савлада да га може искоришћавати онако како он то жели. У сваком случају ово је дело непосредан резултат интелигентног схватања модерне уметности, слика која је један од невероватно малог броја наших прилога модерној уметности. У уљаним сликама, овде изложеним, овај уметник изгледа да тражи, да спрема материјал за нова дела више уметничке вредности. У „Његош“-у локалне су боје толико наглашене и невезане да цело платно даје утисак популарне, обојене репродукције. Да ли је ово један покушај да се дође до монументалности базиране на укусу нашег навода? У толико још више „Његош“ изгледа свесно тражење нечега у колико се види из осталих радова да Бранко Поповић може да третира боју на други начин. Петар Палавичини привлачи својом мирноћом и директношћу третирања својих дела. Он је уметник који зна свој посао и ради га као прави мајстор. „Радник“ је врло успело дело и по својој монументалности и по пригодности сврси за коју је наме-

њен. „Девојка“ што тако привлачи пажњу балансирањем маса и обрадом површина док је тешко изразити дефинитивно мишљење о декоративним реформама док се не виде у ма-

Г-ђа Станка Лућев-Радоњић: Девојка у жутим (портрет)

теријалу у коме треба да буду и на месту за које су намењени.

Остављајући изложбу „Облик“-а осећа се нарочито задовољство да Н. Ј. није описивао ову изложбу кад је говорио о њој рекао: „Истргавши се из власти Сезана, који је био изврсна школа за све, наше је сликарство данас скоро све у динамичној инспирацији Ван Гога, ослобођене палете и нешто мање трагичног фовизма“.

Сава Поповић

СЛУЖБЕНИ ДЕО:**Рад општинског одбора:****ЗАПИСНИК**

XXIX — Друге редовне седнице Одбора Општине Београдске, одржане 2 октобра 1931 године у 6 часова по подне.

Претседавао Претседник г. Милан Нешић.

Деловођа г. Божидар Павловић.

Потпретседник г. Никола Крстић и заст. Потпретседника г. Исидор Протић.

Од одборника били су г. г. Благоје Антонијевић, Светозар Гојевац, Никола Ђорђевић, Јован Дравић, инж. Јован Мисирлић, Димитрије Станчуловић, Драгољуб Милошевић, Драг. Матејић, Д-р Лазар Генчић, Д-р Драг. Новаковић, Д-р Милорад Недељковић, арх. Ђ. Бајаловић, Ст. К. Триковић, Д-р Љуба Стојановић, Т. Здравковић, Негослав Илић, Д-р Драг. Аранђеловић, инж. К. Букавац, Д-р Александар Леко, Милош П. Радојловић, Тјешимир Старчевић, инж. М. Сокић, А. Фирт, Петар М. Гребенац, Д-р Страш. Љ. Милетић, Ђ. Попара и Јосиф Фрид.

1.

Записник XXVIII седнице није прочитан, пошто је због краткоће времена било немогуће да буде готов и одобрен од надзорне власти.

2.

Деловођа Одбора саопштава да су се извинили одборници г. г. Д-р Мића Анић, Шемајо де Мајо, Радисав Јовановић, Д-р Букић Пијаде, Павле Миљанић и Јоца Поповић.

Претседник г. Милан Нешић дао је одговор на писмено питање одборника г. г. Петра Гребенца и Јована Мисирлића о постављењу г. Мих. Вељковића, државног пензионера, на положај управника општинске Трошарине. У дискусији која се развила учествовали су г. г. Петар Гребенац, Јован Мисирлић, Драг. Милошевић, Д-р Драгољуб Аранђеловић, Алберт Фирт, Ставра Трпковић, Драгиша Матејић и Д-р Милорад Недељковић. На крају је г. Нешић изјавио да ће званичним путем умолити Министарство Просвете за извештај о узроцима пензионисања г. Мих. Вељковића.

3.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лиценцијације за испоруку уљних и максималних прекидача за потребе Дирекције трамваја и осветлења“, Претседник г. Нешић обавештава Одбор, да је приликом умножавања дневног реда ова тачка погрешно унета, пошто је ово питање решено на прошлој одборској седници као 13 тачка дневног реда.

4.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лиценцијације за испоруку и монтажу механичког материјала — црике за потребе Управе Водовода“ настављена је дискусија, која је била започета на по том прекинута на прошлој одборској седници.

Одборник г. Јован Мисирлић наставља свој говор и истиче потребу дужег задржавања на питању београдског водовода. Београд троши три врсте воде, бунарску, савску и дукнавску и кад се врше набавке нових агрегата треба видети, којом ће се водом поглавито Београд снабдевати у будуће. По овом питању требало би саслушати и стручњаке Министарства Социјалне Политике и Централног хигијенског завода. Налази да би нову црику требало поставити на Чукарици, јер је то ближе и много би се уштедело на погону воде. Што се тиче понуђених цена од конкурентских фирми види се да је фирма „Шкода“ јевтинија од фирме „Сулицер“ за близу пола милиона динара. Стручни Технички Одбор проучавао је предмет на два седницама, али се није дошло до резултата које је желео, јер су фирме остале у главном при свом гледишту и неким необјашњеним путем успевале су да сазнају шта се од њих намерава тражити. Предлаже да се ова лиценцијација поништи а распише друга у року од месец дана.

Одборник г. Петар Гребенац наглашава да је водовод једна од најскупљих ствари у Београду, и да се мора водити рачуна о оптерећивању Београђана. Ако једну црику платима пола милиона више него што кошта друга, онда ова сума пада опет на Београђане. Било је неких грешака приликом прорачунавања а десило се још и то, да је решење Суда о усвојењу понуде саопштено лиферанту пре него што је општински одбор донео своју одлуку. Треба узети на одговор чиновника који је то учинио, јер би фирма могла стати на гледиште да је ово саопштење дефинитивно. Лиферанти нису смели да сазнају за ток проучавања њихових понуда у Општини. Предлаже да се ово питање скине с дневног реда, и да се позову стручњаци и одборници да изврше тачан прорачун.

Одборник г. Алберт Фирт истиче да Београд од завршетка европског рата има великих тешкоћа са водоводом и одаје признање Суду, што се подухватило да ово питање ре-

ни. По том излаже кроз које је фазе прошло ово питање и задржава се на извештајима комисије. Комисија тврди да ће се набавком тих машина уштедети годишње 26% од утрошене струје, што ако се претвори у новац износи годишње 1,600.000— динара. О овој суми мора Општина безусловно водити рачуна. Комисија је нашла да фирма „Шкода“ није уз своју понуду поднела планове и ако је то чл. 6 услова изрично захтевао. Исто тако ова фирма има своје штампане услове при којима остаје, и ако за Београдску општину важе они услови који су прописани од стране Суда. Затим она не прима гаранцију за дизел-моторе које је Општина у своје време набавила на рачун репарација, и ако је у условима за лицитацију предвиђено да се прими гаранција за употребу ова два дизелмотора, чија вредност иде преко два и по милиона динара. Суд је покушао да поступи по мишљењу Стручног Техничког Одбора али до резултата није дошло. Питање је довољно проучавано и кад Суд предлаже да се испорука уступи фирми „Сулцер“ значи да понуда те фирме потпуније одговара намени и због тога треба примити предлог Суда.

Одборник г. Д-р Страхимир Милетић осврће се на поједине моменте у говорима предговорника, и мисли да би овај предмет требало скинути с дневног реда, да се преко једне анкете испита да ли је било грешке у прорачунавању, ко је саопштио лиферанту првобитни судски предлог и чијом кривицом стоје неупотребљена два дизелмотора већ неколико година.

Одборник г. Јован Дравитић задржава се на стању водовода од рата на овамо, и износи да је Општина београдска утрошила око две стотине милиона динара. Из тога се види да су све општинске управе поклањале довољну пажњу овоме питању, и не би требало доносити суд о њима олако. Садашња набавка износи око четири милиона динара и Суд нам заједно са признатим стручњацима за питања водовода предлаже да усвојимо понуду једне фирме. Питање је хитно и за то треба усвојити предлог Суда.

Одборник г. Милић Сокић као члан комисије за пријем и испитивање понуда и као члан Стручног Техничког Одбора излаже развој овога питања од расписивања међународног конкурса до судског предлога Одбору. Како је фирма „Сулцер“ скупља за око 440 хиљада динара од фирме „Шкода“, налази да није zgodно у данашњим приликама уступати посао скупљој фирми, и зато предлаже да се ова лицитација поништи и распише друга у року од 15 дана.

Претседник г. Милан Нешић одговара да

нема услова за ништење лицитације, а осим тога истиче да уредио обављену лицитацију сматра као светињу и да се приликом избора најповољнијег понуђача не може узимати у обзир оно, што се добије погађањем после одржане лицитације.

Одборник г. Д-р Драгољуб Новаковић наглашава да је цела дискусија по овој ствари пошла погрешним путем, јер се није довољно јасно уочила једна ствар, а то је која је од ове две машине јевтинија: да ли она која је по цени јевтинија, или она која је ефикаснија и више штеди. Сама комисија је предложила да се купи машина која је по цени скупља зато, што налази да ће се на њој више уштедети, и да ће према томе она бити стварно јевтинија. Предлаже да се ово питање реши онако како га Суд предлаже, у толико пре што на челу општинске управе стоји г. Нешић који је стручњак за питања водовода и коме цео општински одбор верује.

За овим је на предлог Суда О. Бр. 26007 Одбор већином гласова (против пет)

РЕШИО:

I. Да се усвоји резултат друге оферталне лицитације за испоруку и монтажу електро-механичког материјала у новој водоводној централи на Белим Водама, одржане на дан 31 августа 1931 године а по решењу Суда Т. Д. Бр. 27631.

II. Да се испорука и монтажа електромеханичког материјала у новој станици за црпке на Белим Водама уступи инж. Милошу Љ. Марковићу из Београда, као заступнику фирме Браћа Сулцер-Винтертур — Швајцарска за укупну суму од Динара 4,017.522.50 не рачунајући у ову суму износе царина и скупног пореза, а према прописаним обавезама условника: за техничке радове и набавке Техничке дирекције, програма и условника за међународни конкурс од 1 новембра 1930 године Т. Д. Бр. 27601 и услова за испоруку и монтажу електромеханичког материјала у новој станици за црпке на Белим Водама од 6 јула 1931 године Т. Д. Бр. 22241 у које ће Управа Водовода унети спецификацију материјала и јединачне цене према понуди инж. Марковића, од 31 августа тек. год.

Издатак у износу од Динара 4,017.522.50 да падне на терет партије кредита од 6,300.000 унутрашњег зајма од 125,000.000— динара.

Седница је закључена у 9.15 часова увече.

Оверавају:

Деловођа
Бож. Л. Павловић, с. р.

Претседник
Београдске општине
Инж. Милан Нешић, с. р.

ЗАПИСНИК

XXX. Редовне седнице Одбора Општине Београдске одржане 8. октобра 1931 године у 6 часова по подне.

Претседавао Претседник г. Милан Нешић.

Деловођа г. Божидар Павловић.

Потпретседник г. Никола Крстић и заст. Потпретседника г. Исидор Протић.

Од одборника били су г. г.: Д-р Александар М. Леко, Светозар Гођевац, Д-р Лазар Генчић, Богдан Крекић, Бл. Ј. Антонијевић, арх. Ђ. Бајаловић, Драгољуб К. Милошевић, инж. М. М. Сокић, Дим. Станчуловић, Негослав Илић, Милован Ј. Матић, Т. Јовановић, А. Фирт, Мих. Л. Ђурић, Д-р Д. Аранђеловић, Тјеш. Старчевић, Д-р Букић Пијаде, инж. К. Букавац, Јов. Државић, Д-р Љ. Стојановић, Ј. Видановић, Дим. Живаљевић, инж. Миливоје Вук. Арачић, Петар М. Гребенац, Д-р Драг. Ђ. Новакровић, Јов. Гавриловић, Р. Ј. Јовановић, Драг. Матејић, Милош П. Раддојловић, М. Стојановић, инж. Јован Мисирлић, Мил. Ђ. Радосављевић, Д-р Страш. Љ. Милетић, Д-р М. Недељковић, Т. Здравковић, Јосиф Фрид, инж. П. Миљанић и Ђ. Попара.

1.

Код тачке дневног реда: „Увођење у дужност нових одборника“, Претседник г. Милан Нешић прочитао је решење г. Претседника Министарског Савета и Министра унутрашњих послова III Бр. 55795 од 3 октобра ове год. којим су на упражњена одборничка места постављени за одборнике Општине београдске г. г. Видановић Јордан, начелник Министарства Грађевина у пензији, Арачић Миливоје, инжењер, Живаљевић Д. Димитрије, адвокат и Гавриловић Јован, трговац, сви из Београда; а уважена оставка одборнику г. Живковићу Ранку, грађевинском предузимачу из Београда.

Потом су нови одборници положили заклетву пред београдским Протојерејом г. Николом Божићем.

Претседник г. Нешић уводећи у дужност нове одборнике изражава своју наду и уверење, да господа неће пожалити ни труда ни воље за рад на општинским пословима и да ће сарадњом Суда и Одбора бити постигнути они резултати, које Београд очекује од општинске управе.

2.

Код записника XXVIII редовне седнице одборник г. Милић Сокић ставио је примедбу, да је приликом решавања о смањењу плата општинских чиновника било решено и то, да се смањења у процентима врше од исто плата а не од бруто плата, како је то у записнику изложено.

Поводом овога повела се краћа дискусија, па је Одбор стао на гледиште, да је пи-

тање решено онако како стоји у записнику, т. ј. да се смањења врше од бруто плата.

За овим је примљен записник XXVIII редовне седнице.

Записник XXIX редовне седнице није прочитан, пошто није приспело његово одобрење.

3.

Деловођа Одбора саопштава да су се извинили одборници г. г. Д-р Мића Анић и Јоца Поповић.

Одборник г. Негослав Илић обавештава Одбор о несрећном случају у Дирекцији трамваја и осветљења, где је услед тога што се срушила једна шупа погинуо један радник, а други теже рањен. Моли г. Претседника да му да обавештење како је дошло до тога да се једна шупа сама сруши, као и до кога је кривица за то, кад у Дирекцији има довољно инжењера који су требали да предвиде ту могућност.

Претседник г. Нешић одговара укратко, у колико му је случај познат, а обећава да ће дати потпунија обавештења онда, када буду довршене истраге које воде општински Суд и полицијски органи.

4.

На предлог Суда О. Бр. 21805 Одбор је РЕШИО:

Да се одобри елаборат лиценцијације одржане у Управи Водовода на дан 25 августа т. г., с тим да Управа Водовода може од фирме „Творнице машина и ливнице, Д. Д.“ из Љубљане, а према понуди исте фирме од 21 августа т. г. набавити фасонских делова необрађених и обрађених (са једном апретуром), као и затварача, за укупан износ Дин. 342.800.— и обрађених фасонских делова (са две апретуре) за износ Дин. 31.776.84, према изјави исте фирме Т. Д. Бр. 27723/21; а свега на износ Дин 381.775.40 с тим да сума од 350 хиљада динара има пасти на терет унутрашњег зајма 125.000.000.— динара, т. 5, а сума 31.775.40 динара на терет слободног кредита из депозита Министарства Шума и Руда у вези Т. Д. Бр. 27075 од 21. јула 1926, а према О. Ф. Бр. 38887 од 14. августа 1931 год.

5.

Код тачке дневног реда: „Предлог за продају општинског земљишта у Тетовској и Босанској улици Дирекцији државних железница Београд“ прочитан је предлог Суда, па је Претседник г. Нешић дао краће образложење, после кога је Одбор на предлог Суда О. Бр. 26378

РЕШИО:

Да се Дирекцији Железница — Београд,

за потребе подизања зграде за Дирекцију, може продати земљиште Општине града Београда у Тетовској и Босанској улици у површини 1619 м² по цени од 1.500 од метра квадратног. Преносне таксе да сноси купац.

6.

Код тачке дневног реда: „Одобрење лиценцијације за израду зимског одела за саобраћајне службенике Д. Т. и О.“ прочитан је предлог Суда, па је одборник г. *Клементије Букавац* питао како је дошло до тога да израда овог одела по обављеној лиценцији кошта 1.200.000.— динара, када је било предвиђено да ће коштати до 950.000.— динара.

Одборник г. *Триша Јовановић* као члан комисије за оцену понуда одговара г. Букавцу, да је цена скупља због тога што је сада узет много бољи штоф. Пошто Општина то плаћа из свога џепа, морало се водити рачуна да се добије одличан штоф а према данашњој пијаци ова је цена повољна и зато треба ову лиценцију одобрити.

Одборник г. *Алберт Фирт* истиче да су до сада саобраћајни службеници Дирекције трамваја и осветљења били обучени у одело, који није било исте боје и истог квалитета. Наглашава да приликом избора штофа треба обратити пажњу на боју и квалитет истог, како не би било досаднијег шаренила.

За овим је Одбор на предлог Суда О. Бр. 26520

РЕШИО:

Да се израда и испорука 700 ком. зимских униформи за саобраћајно особље Дирекције трамваја и осветљења уступи као најповољнијем понуђачу на лиценцији од 3 октобра тек. год. фирми: *Рацковић и Венделић* крој. оvd. а по цени од 1.712.— дин. по 1 комплекту зимске униформе, с тим да се рок за набавку штофа одреди споразумно са понуђачем и фабрикантом, а рок за саму израду одела од 40 дана, да остане исти као што је и предвиђено.

Да би ново-примљени саобраћајни службеници, који немају зимску униформу, били што пре снабдевени истом, Дирекција ће настати на томе да предузимач узме у рад одмах 40—50 униформи од штофа, који се налази на лагеру.

Овај издатак у суми од Дин. 1.200.000.— за набавку и испоруку ових 700 униформи има пасти на терет буџета за 1932. год., а у вези већ постојећег решења Суда и Одбора Општине града Београда под Д. Бр. 31933/31. године.

7.

На предлог Суда О. Бр. 25944 Одбор је

РЕШИО:

Да се изврши подизање нове зграде основне школе на Топчидерском брду и посао уступи према мишљењу стручног Техничког Одбора предузимачу *Антићу Милошу* за суму од 1.651.105.32 динара, чија исплата у

суми од 900.000.— динара пада на терет унутрашњег зајма од 125 мил. динара (тач. 3 поделе, сума од 18 милиона динара предвиђена за кланицу и подизање основних школа), а остатак од динара 751.105.32 да се осигура буџетом за 1932 годину.

Надзорни архитект на овом послу биће архитект г-ђа *Манојловић Десанка*.

8.

На предлог Суда О. Бр. 24262 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Соколском Друштву Београд 1 уступи на уживање за 25 година земљиште на старом јеврејском гробљу у блоку између улица: Далматинске, Бушине, Чиновничке и Таковске, парцела бр. 20, а у површини од 2264 квадратна метра.

2. — Друштво је дужно да на име закупца за ово земљиште плаћа Општини по (100) динара годишње и то у почетку сваке године, а најдаље до 1 априла у дотичној години. Ову закупнину Друштво има да плаћа од дана потврде уговора.

3. — Закуп има да траје 25 година рачунајући од дана потврде уговора.

4. — Друштво је дужно да на овоме земљишту отпочне зидање соколске вежбаонице најдаље у року за годину дана, рачунајући од дана потврде уговора. Зграда мора одговарати намењеном циљу. План зграде, поред Грађевинског Одбора, поднеће се на одобрење и општинском Суду.

5. — Друштво ће уживати дато му земљиште у границама горњег рока све дотле, док зграда, коју подигне, и земљиште служе хуманим циљевима друштва.

6. — Општина може ово земљиште задужити за рачун Друштва само код Државне Хипотекарне Банке или Општинске Штедионице, тек кад зграда буде подигнута.

Никакво друго задужење Општина неће одобрити.

7. — У случају, да Друштво ликвидира, или да престане дотичну грађевину и земљиште употребљавати на наведени циљ, Општина ће је преузети у својину без икакве накнаде, или је дати каквом друштву које би се образавало са истим циљем.

8. — Порез на земљиште, ако га буде било, плаћаће Општина, а све остале таксе плаћаће Друштво.

Ако Друштво не би уредно отплаћивало дуг и одговарало осталим обавезама, Општина је власна да грађевину делимиче или у целини преузме и да обезбеди правилну исплату обавеза.

9. — По истеку горњег рока право уживања продужиће се и даље ако дотична установа буде на савременој висини, о чему ће тадашњи општински Одбор решавати. Ако право уживања не буде продужено, земљиште са свима зградама припада Општини, која ће примити још неисплаћене дугове код

Државне Хипотекарне Банке, односно Општинске штедионице, ако их буде било.

10. — Таксу за потврду уговора плаћа Друштво, у колико тога није ослобођено.

9.

На предлог Суда О. Бр. 24263 Одбор је РЕШИО:

Да се Плетарско-занатској школи уступе на бесплатно становање локали на II спрату општинске зграде у Св. Николе улици под следећим условима:

1. — Таксу за воду, изношење сметлишта и чишћење димњака закупац плаћа одвојено по тарифи.

2. — Рок овом закупу траје док га Општина не откаже, а Општина задржава право отказа свакад на 30 дана, када локали буду затребали Општини, па ма у које доба године то било, у ком случају закупац је дужан без икаквог изговора иселити се из заузетих просторија до означеног времена.

3. — Изузетно од овога Општина задржава право отказа ових локала и пре означеног времена: ако закупац према Општини не испуњава своје обавезе у погледу плаћања такса; ако наноси квар и штету закупном добру; ако не одржава чистоћу или прави неред и свађу међу осталим кираџијама; као и кад држи у локалима или дворишту псе, мачке или живину, или се у опште не придржава наредба Суда у погледу овога закупа; најзад и у случају ако Општина приступи рушењу зграде ради регулације или других техничких радова.

Плетарска школа дужна је да води рачуна да деца својим бављењем и радом — лупљавом — не узнемиравају станаре на доњем спрату.

4. — За неуредности у погледу чистоће закупац стоји одговоран сам код надлежних власти.

5. — По престанку закупа, закупац је дужан предати локале у истом стању, у каквом их је примио приликом усељења, а о чему ће се саставити записник.

6. — Закупац не може овај закуп преносити на другога без пристанка Општине, нити пак има право на какву оштету од Општине из овога закупа.

Ови услови обавезни су за Општину и за закупца.

10.

Код тачке дневног реда: „Закуп зграде где Лепосаве Антоновић у Душановој ул. бр. 8 за смештај 120 жандарма и велосипедског вода Београдског жандармеријског пука“ прочитан је предлог Суда, па је одборник г. Драгољуб Милошевић, као члан комисије за оцену понуда изјавио, да је одвојено мишљење по питању овог закупа са разлога што налази да је закупна цена висока, и Општина не би требала толико да плати на име кирије.

Одборник г. Петар Гребенац сматра да Општина није дужна да плаћа станове за жандармерију, и да је то једна пракса која се једнако провлачи на терет Београђана. Ако пак Општина мора да сноси трошкове за плаћање станова, онда треба да подигне баракe на једном од својих земљишта и да ти жандарми станују у баракама, а не морају они становати у собама са паркетом, са кујнама и купатилима.

Одборник г. Алберт Фирт придружује се гледишту г. Гребенца у погледу подизања бараке, и додаје да жандарми велосипедисти могу становати на периферији, јер они на случај потребе могу доћи брзо на свако место у Београду. Моли Суд да овај предмет повуче са дневног реда ради накнадног проучавања.

За овим је Суд повукао овај предмет са дневног реда ради проучавања у смислу изнетих могућности.

11.

Код тачке дневног реда: „Закуп зграде г. Радоја Марковића у Балканској ул. бр. 14 за смештај Кварт I Управе града Београда“ прочитан је предлог Суда, па је Претседник г. Нешић изјавио, да се Кварт I већ налази у овој згради и да је сада закупна цена мања за 3.000 динара од раније, а да су добивене још две просторије и подрум.

За овим је на предлог Суда О. Бр. 23113 Одбор

РЕШИО:

Да се за смештај Кварт I Управе града Београда узме у закуп зграда г. Радоја М. Марковића, шефа одсека Централног пресбира Преде. Мин. Савета у Балканској ул. бр. 14, у којој се и данас Кварт налази, а са свима досадањим просторијама које Кварт заузима, с тим, да се досадањим просторијама додају још две особе, које се налазе у партеру у истој згради и један подрум, које је просторије понудио закуподавац Марковић у својој понуди О. Ф. Бр. 39766.

На име кирије за све закупљене просторије, како за оне које је до сада уживао Кварт I, тако и за новозакупљене, Општина ће плаћати закуподавцу Марковићу по 15.000 динара месечно у напред.

Закуп овај има да важи од 1 новембра 1931 год. до 1. новембра 1932 године, са узамним отказом на 2 месеца. Ако се овај отказ не учини у овом року, закуп ће прећутно важити и за идућу годину.

Ако би у згради биле потребне какве оправке и исправке према потребама Квартa, закуподавац ће бити дужан да исте изврши о своме трошку.

О овом закупу има се саставити уговор и потврдити код надлежне власти, у коме ће Отсек добара предвидети све потребне услове.

Такса за потврду уговора пада на терет закуподавца.

12.

Код тачке дневног реда: „Измена регулације нове улице између Табановачке, Поп Ташкове и Чачанске ул.“ прочитан је предлог Суда, па је Претседник г. *Нешић* истакао да се овде предлаже сужавање улице, из разлога штедње, а још и због тога што су и суседне улице исте ширине, која се сад предлаже, и на тај начин постиже се једнообразност улице.

Одборник г. *Д-р Страшимир Милетић* говори о начину рада Техничке дирекције на измени регулације и извођењу Генералног плана, као и о изради тротоара. Изјављује да је против сужавања ове улице и да ће гласати против.

Одборник г. *Петар Гребенац* моли Суд да у будуће, кад буде износно предлоге за измену регулације, изнесе у исто време и имена сопственика имања у дотичној улици, како би Одбор имао јасну слику при одлучивању.

Одборник г. *Мила Стојановић* у своме говору истиче да је за извођење Генералног плана потребна огромна сума новца која иде на четири до пет милијарди динара. Како Београђани не могу поднети оволики терет, било би потребно да се на једној или двома одборским седницама или конференцијама ово питање измена регулација продискутује на широј основи и у целини. На тај начин могло би се повести рачуна и о естетским захтевима и о финансијским могућностима, и нашла би се једна средина, која би могла задовољити и једну и другу потребу.

Претседник г. *Нешић* изјављује да ће у току идуће недеље заказати конференцију одбора, на којој ће се изнети ово питање будућих измена Генералног плана, пошто општински Одбор по закону може да врши измене још само до краја ове године.

Одборник г. *Милић Сокић* налази да је главно питање при оцени измене регулације која је на дневном реду, да ли су зграде у тој улици подигнуте на линији коју је предвидео Генерални план, или се налазе на овој линији која се сад предлаже.

Претседник г. *Нешић* одговара да се баш због тога и врши измена регулације што су зграде подигнуте на линији која се сад предлаже, па би њихова експропријација ради доласка на регулациону линију коштала много.

За овим је Одбор на предлог Суда О. Бр. 26206 већином гласова (против један)

РЕШИО:

Да се одобри измена регулације Нове улице између Табановачке, Поп Ташкове и Чачанске улице, како је то у плану плавом бојом означено.

13.

На предлог Суда О. Бр. 21966 Одбор је РЕШИО:

Да се за израду моста и потпорних зидова у Гробљанској улици на молбу предузимача на изради овога посла г. Александра Новаковића продужи предвиђени рок завршења за 80 радних дана.

14.

На предлог Суда О. Бр. 22262 Одбор је РЕШИО:

1. — Да се калдрмисање коловоза од ситне коцке на бетонској подлози у улици Добрачној, на делу од улице Господар Јевремове до ул. Господар Јованове уступи у извршење, као накнадни посао, г. Аци Д. Мићаиловићу предузимачу из Београда, коме је одлуком Одбора О. Бр. 12490 од 19. маја 1931 год. уступљено у извршење калдрмисања прве партије улица у 1931 години.

2. — Овај посао да изврши поменути предузимач у свему по ценама и условима главног посла.

3. — Овај накнадни посао да се изврши с обзиром на подизање Чукур Чесме, а у циљу уређења околине исте.

4. — Надзорни инжењер на овоме послу да буде г. Божић Божићар инжењер Инжињерског отсека Техничке дирекције.

5. — Издатак да падне на терет зајма од 125,000.000.— динара тач. 6 распореда о његовом утрошку.

15.

На предлог Суда О. Бр. 24328 Одбор је већином гласова (против један)

РЕШИО:

1. — Да се одобри рад и усвоји протокол колаудирајуће комисије од 10. марта 1931. год. ТДБР. 9306/31. одређене решењем Суда Т. Д. Бр. 2399 од 5. фебруака 1931. за преглед и пријем извршеног калдрмисања улице Краља Александра други део, од ул. Београдске до ул. Гробљанске, који је посао извршило предузеће Прва Босанска Асфалтна Индустрија на основу решења Суда А. Бр. 17438 од 24. августа 1928. а по јединачним ценама према решењу Суда и одлуци Одбора О. Бр. 27222/30.

2. — Да се усвоји цео обрачун изнет у овом протоколу колаудирајуће комисије, а да се предузимач са својом жалбом на овај протокол ТДБр. 9705 од 15. априла 1931 год. одбије као са неумесном.

3. — Да се предузимачу Прве Босанске Асфалтне Индустрије, према ревидованом окончаном рачуну и протоколу колаудације исплати на име остатка његовог потраживања за овај посао сума од динара 1,069,980.55 као разлика вредности стварно извршених радова у суми од Динара 2,639,480.55 и до сада исплаћених рата у суми од динара

1,569.500.— а по одбитку свих државних и општинских такса и дажбина по закону.

4. — Издатак неисплаћеног остатка потраживања предузећа за овај посао у суми од 1,069.980.55 динара има да падне на терет партије 128 позиције 17 буџета за 1931 год.

16.

На предлог Суда О. Бр. 22140, 22141, 22142 и 22143 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се Милораду Вишњанину, надзорнику штала на кланици, уступи бесплатно на уживање један општински стан од собе и кујне на кланици, пошто је према извештају управника кланице везан службом за ово место, и да овај стан ужива бесплатно све дотле, док буде у овој служби, а чим престане то бити, дужан је да се из стана одмах исели.

2. — Да се Милутину Борисављевићу, ложачу на кланици, уступи бесплатно на уживање један општински стан од собе и кујне у кланичној згради, пошто је према извештају управника кланице везан службом за ово место, и да овај стан ужива бесплатно све дотле, док буде у овој служби, а чим престане то бити, дужан је да се из стана одмах исели.

3. — Да се Младену Ђорђевићу, чистачу на кланици, уступи бесплатно на уживање један општински стан на кланици, пошто је према извештају управника кланице везан са службом за ово место. Овај стан уживаће бесплатно све дотле, док буде у овој служби, а чим то престане бити, дужан је да се из стана одмах исели.

4. — Да се Божићу Димитријевићу, чувару кланице, уступи бесплатно на уживање један општински стан од једне собе у кланичној згради, пошто је према извештају управника кланице везан службом за ово место. Овај стан уживаће бесплатно све дотле, док буде у овој служби, а чим престане то бити, дужан је да се из стана одмах исели.

17.

На предлог Суда О. Бр. 22868 Одбор је

РЕШИО:

Да се Гачић Војислав, машиниста Дезинфекционог завода ослободи плаћања кирије за стан који заузима у заводу, са разлога што је обавезан радом у заводу, и што је једино одговорно лице за имовину завода, како је то потврдило и Одељење за Социјално и здравствено старање у акту ОСЗБр. 16091 од 4 августа тек. год.

Стан му се уступа на бесплатно уживање за све време док ову дужност врши, а у случају да буде отпуштен или премештен на какву другу дужност, мора стан напустити у року за 15 дана, рачунајући од дана саопштења.

18.

На предлог Суда О. Бр. 20680 Одбор је

РЕШИО:

Да се Милеви Завишић, матери погинулог капетана Завишића, уступи бесплатно једна мала гробница у коју би сместила посмртне остатке свог сина, који је погинуо на Мачковом камену.

19.

На предлог Суда О. Бр. 21043 и 22791 Одбор је

РЕШИО:

1. — Да се г. Спасоју Живковићу, бив. лаборанту бактериолошке лабораторије, који је провео пуних девет година у општинској служби, напустивши је услед болести и неспособности за рад, одреди месечна помоћ од 500 динара, пошто нема других средстава за живот.

Издатак пада на терет партије и позиција за давање месечне помоћи.

2. — Да се усвоји извештај комисије за додељивање месечне помоћи, и да се Апи Табори одреди стална месечна помоћ од 300 динара.

Овај издатак пада на терет парт. 126 поз. 7 буџета за 1931 годину.

20.

На предлог Суда О. Бр. 22205, 22204 и 22203 Одбор је

РЕШИО:

1 — Да се Марији удови Јаше Грау, бив. шефа отсека мреже Дирекције трамваја и осветлења, одреди стална месечна помоћ у износу од 800.— динара на терет парт. 123 поз. 2 буџета за 1931 годину, рачунајући од 1 септембра 1931 године.

2. — Да се Спасенији удови Саве Татића, бив. читача струјомера у отсеку претплате Дирекције трамваја и осветлења, одреди стална месечна помоћ у износу од 450.— динара на терет парт. 123 поз. 2 буџета за 1931 годину, рачунајући од 1 септембра 1931 год.

3. — Да се Марији Тодоровић, бив. чистачици у отсеку депоа Дирекције трамваја и осветлења, одреди стална месечна помоћ у износу од 400.— динара а на терет парт. 123 поз. 2 буџет за 1931 годину, рачунајући од 1 септембра 1931 године.

21.

Тачка дневног реда: „Предлог за повећање месечне помоћи г-ђи Софији Василићки, удови“ повучена је, ради накнадног проучавања.

22.

На предлог Суда О. Бр. 21955 Одбор је

РЕШИО:

Да се расходује 36 комада цакова од шећера и 11 комада мањих сандука, у којима су биле смештене флаше Завода за стерилизацију млека.

23.

На предлог Суда О. Бр. 21954 Одбор је

РЕШИО:

Да се расходују суме које су по списку издате сиротним лицима ове Општине на име погребне спреме од 1929 год. до данас, пошто се исте нису могле наплатити, а које износе укупно 9.720 динара.

24.

Код тачке: „Експропријације и апропријације“ Одбор је

РЕШИО:

1. — На предлог Суда О. Бр. 20969:

„Да се ради просецања нове Подгоричке улице, која ће везивати улицу Стојана Протића са Драгачевском ул., изврши путем Избраног Суда процена:

а) Да ли треба дати накнаду и колику сопственицима имања г-ђи Параскеви Јовановић и г-ђи Милеви Младеновић за њихова имања, којима се затварањем старе Подгоричке улице укида лице према овој улици.

б) У исто време утврдити Избраним Судом да ли сопственици имања г. г. Бошко Бошковић и Матеја Петровић треба и колико да плате било Општини било сопственицима именованим у тач. а) за ново добивено лице отварањем нове Подгоричке улице.

в) За имање г. Павла Стефановића утврдити вредност постојеће грађевине која се просецањем нове Подгоричке улице уклања; у погледу експропријације земљишта са сопствеником је регулисан однос већ постојећом одборском одлуком, да се експропријација има извршити м² за м² без икакве друге накнаде.

Ове процене да се изврше у смислу чл. 9 закона о атару. За општинске процениоце одређују се г. г. инж. Јанко Шафарик, арх. и инж. Павле Алексић, а за заменике Чеда Ивановић и Боривоје Ђуричић инжењери.

2. — На предлог Суда О. Бр. 22983:

„Да се за просецање улице Мајке Јевросиме од Кондине до Пашићеве, а за процену имања масе Филипа Богдановића и процену повећане вредности имања Радосава и Ане Тодоровић, Давида Вуксановића, Живане Петра Тројановића, Драгомира Стевановића, Илије Богдановића, Стојана Златановића, Николе Радовановића, Браће Д. Тасића, Живана Спасојевића, Савке Стејскала и Љубице Радовановић, за општинске процениоце одређују г. г. инж. Павле Алексић, Молерова бр. 36 и инж. Чеда Ивановић, Баба Вишњина ул., а за заменике Боривоје Ђуричић, Цара Уроша бр. 4 и Милан Јовановић старији, Кондина бр. 6.”

3. — На предлог Суда О. Бр. 24323:

„Да се сопственицима имања у Курсулној ул., који су уступили своја земљишта за израду тротоара и коловоза, с обзиром на незнатне површине, понуди цена од 300 динара по метру квадратном. За оне сопственике који на ову цену не буду пристали процена ће се извршити путем закона.

За општинске процениоце одређују се г. г. Павле Алексић, инжењер, Молерова бр. 36 (зам. Чеда Младеновић, Добрачина 46) и Живан Тодоровић, угао Ратарске и Гробљанске улице (зам. Милан Милосављевић, Сењачка бр. 12).“

4. — На предлог Суда О. Бр. 24322:

„Да се ради регулације Приштинске улице експроприше имање — празан плац г. Недељка Васића у Бојанској и Војводе Петка ул. путем законске процене у смислу чл. 9 закона о атару.

За општинске процениоце одређују се г. г. Павле Алексић, инж. Молерова бр. 36 (зам. Чеда Младеновић, Добрачина 46) и Живан Тодоровић, угао Ратарске и Гробљанске улице (зам. Милан Милосављевић, Сењачка бр. 12).

5. — На предлог Суда О. Бр. 22982:

„Да се ради изградње улице Господара Вучића експропришу делови земљишта свих сопственика у истој улици и то на делу од Војводе Глигора до Ђердапске по цени од 70.— динара по метру квадратном, а на делу од Ђердапске ул. до Кр. Александра по цени од 60.— динара по метру квадратном. Исплата ових експропријација, да се изврши онда када Општина буде у могућности.”

За оне сопственике који не буду пристали на ову цену извршити законску процену.

За општинске процениоце одређују се г. г. Јанко Шафарик, архитекта угао Зорине и Крунске ул. и Милан Драгојловић, Далматинска 62, а за заменике Чеда Младеновић, Добрачина 46 и Александар Драгићевић, Далматинска ул.”

6. — На предлог Суда О. Бр. 21994:

„Да се од имања г. Душана Пешића, генерала, у Његушевој ул. бр. 42 експроприше део у површини од 88 м² по цени од 800.— динара по метру квадратном, но с тим да се обрачуна од тога апропријација његовом имању у ул. Мајке Јевросиме. Преносне таксе да снесу обе стране.”

7. — На предлог Суда О. Бр. 22431:

„Да се у вези чл. 32 грађ. закона, и у вези чл. 5 закона о атару изврши експропријација имања г-ђе Јелисавете Вуковић на углу улице Мачков Камен — Лисичји Поток у површини од 564,62 м², пошто сопственица по чл. 5 закона о атару нема прописну одговарајућу површину.

Ова експропријација да се изврши за рачун г. Булизибарића пошто се овом експропријацијом његово имање арондише, и добија приступ овоме имању. Ова експропријација да се изврши у смислу чл. 9 закона о атару. За општинске процениоце одређују се г. г. Чеда Ивановић, Баба Вишњина и Милан Јовановић, старији, инжењер, Кондина бр. 6 а за заменике Б. Ђуричић, Цара Уроша бр. 4 и П. Алексић, Молерова 36.

У исто време ставља се у дужност Техничкој дирекцији да обзиром на регулисање и осталих парцела у овоме блоку који се граничи улицама Мачков Камен, Лисичји поток и Кајмакачланском изради план комасације, придржавајући се чл. 5 закона о атару Општине града Београда".

8. — На предлог Суда О. Бр. 23447:

„Да се експроприше целокупно имање г-ђе Ане Штајнер у Француској ул. бр. 52 у површини од 1.323 м² путем процене Избраног Суда пошто се тражена замена земљишта није могла дати. Ова експропријација да се изврши у смислу чл. 9 закона о атару. За општинске процене одређују се г. г. Павле Алексић, Молерова бр. 36 и Чедо Ивановић, Баба Вишњина ул., а за заменике Милан Јовановић, старији, Кондина бр. 6 и Б. Ђуричић, Цара Уроша бр. 4."

9. — На предлог Суда О. Бр. 21995:

„Да се по предмету експропријације г. г. Властимира Ђорђевића, Милана Савића и Прашке Банке у ул. Војводе Мишића и Војводе Глигора на место одређеног процениоца г. Николе Тирианића, који се није хтео примити за судију Избраног Суда одреди г. Ђорђевић Ђуричић инж., Цара Уроша бр. 4, а за заменика инж. Милан Јовановић старији, Кондина бр. 6."

10. — На предлог Суда О. Бр. 22449:

„Да се апроприше имању г. Ђорђа Каспорског у Виноградској ул. бр. 47 део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 9 м² ради изласка на регулациону линију, а по цени од 70.— динара метар квадратни. Преносне таксе сноси купац".

11. — На предлог Суда О. Бр. 22450:

„Да се апроприше имању г-ђе Живке Б. Ђуричић у Високог Стевана ул. бр. 11 део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 3 м² ради изласка на регулациону линију, а по цени од 400.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

12. — На предлог Суда О. Бр. 22428:

„Да се апроприше имању г. Миодрага Савића у Сарајевској ул. бр. 62 део земљишта регулационог фонда Општине београдске

у површини од 1,53 м² ради изласка на регулациону линију, а по цени од 800.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

13. — На предлог Суда О. Бр. 22429:

„Да се апроприше имању г. Миливоја Петровића у Капетан Мишићој ул. бр. 2: део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 8,50 м² ради изласка на регулациону линију, а по цени од 500.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

14. — На предлог Суда О. Бр. 22430:

„Да се апроприше имању г. Немање С. Кокића у Чучук Станиној ул. бр. 4 део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 14,60 м² ради изласка на регулациону линију, а по цени од 150.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

15. — На предлог Суда О. Бр. 26079:

„Да се апроприше имању г. Слободана Крушића у Поп-Ташковој ул. бр. 21 део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 22,80 м², по цени од 100.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

16. — На предлог Суда О. Бр. 26078:

„Да се изврши апропријација имању г. Марка Шеваљевића у ул. Франше Денере-а у површини 2,59 м² по цени од 120.— динара по метру квадратном. Преносне таксе да сноси купац".

17. — На предлог Суда О. Бр. 26080:

„Да се апроприше имању г. Драгољуба Марковића у ул. Димитрија Туцовића бр. 124 део земљишта регулационог фонда Општине београдске у површини од 1,05 м² по цени од 100.— динара по метру квадратном. Преносне таксе сноси купац".

Седница је закључена у 8.30 часова у вече.

Оверавају:

Деловођа
Бож. Л. Павловић, с. р.

Претседник
Београдске Општине
Инж. Милан Нешић, с. р.

СЛУЖБЕНЕ ВЕСТИ:

Потпретседник Београдске општине, г. др. М. Стојадиновић смењен са дужности

Указом Његовог Величанства Краља, на предлог г. Претседника Министарског савета и Министра унутрашњих послова, г. др. Милослав Стојадиновић смењен је са дужности потпретседника Београдске општине. (А. А.)

Позив за пелцовање деце против дифтерије и шарлаха

У очекивању зимских месеца, када дифтерија и шарлах добијају највећег маха, треба мислити на заштиту деце од ових опасних болести. Да би се спречило ширење ових болести Дирекција за социјално и здравствено старање предузела је у току месеца новембра пелцовање против дифтерије и шарлаха.

Пелцовање се врши бесплатно у:

1. Централној општинској амбуланти (Краља Милана бр. 5) свакога дана од 9—11 пре и од 1—4 часа по подне;

2. Свима школским поликлиникама;

3. Децјој амбуланти у Средачкој улици бр. 2. од 8—10 часова пре подне, сваког понедеоника, среде и петка;

4. Амбуланти у Престолонаследниковој улици бр. 6. (пређе Кичевској) од 9—11 часова пре подне;

5. Амбуланти у Краља Александра улици бр. 235. од 3—5 час. свакога радног дана.

Пажња грађанству

Полазак аутобуса за Чукарицу

Да би се аутобуски саобраћај са Чукарицом убрзао и избегло чекање при прелазу железничке пруге, аутобус за Чукарицу полази од 27. новембра од „Цареве Ђуприје“.

Полазне станице аутобуса биће испред саме железничке рампе, у непосредној близини трамвајске станице код „Цареве Ђуприје“.

Горње се доставља грађанству ради знања и управљања.

Из Дирекције Трамваја и Осветљења Д.Бр. 42997.

СЛУЖБЕНИ ОГЛАСИ

Расправљање о основицама за порез на течевину

На основу чл. 116. Закона о непосредним порезима а у вези захтева Пореске Управе за град Београд од 20-XI-1931 године Бр. 105908 Суд Општине Града Београда извештава грађане — пореске обвезнике, да ће се код Пореске Управе за град Београд Царице Милице, улица број 8. расправљати о основицама за порез на течевину и то:

На дан 5 децембра 1931 године.

Бакалима, мануфактуристима из разних квартова у I Пореском Одбору.

На дан 7 децембра 1931 године.

Ситничарима, дрварима, извозницима и шпекулантима у I Пореском Одбору.

Упозоравају се порески обвезници означених занимања, да могу, пре горе означених дана расправе доћи у Судско Одељење Општине Града Београда, Књ. Љубице ул. бр. 21 партер, соба број 5.) сваког радног дана од 8—12½ и од 15½—18, суботом од 8—12, а недељом од 9—11 часова, да виде, у послатим списковима пореске Управе предложену пореску основицу од стране пореске власти и тачан дан обављања расправе за сваког пореског обвезника посебно, да би истом мого присуствовати и евентуалне примедбе чинити.

Из канцеларије Суда Општине Града Београда 23 новембра 1931 године СБр. 42762 у Београду.

Лицитација за набавку крављег млека, хлеба и меса.

Суд Општине Београдске одржаће на дан 14, 16 и 18 децембра 1931 год. прве усмене јавне лицитације за набавку крављег млека, хлеба и меса (говедњег, овчег и свињског) за потребе санитарних установа Општине Београдске у 1932 год. и то:

На дан 14 XII. 1931 г. за набавку 179.000 литара млека,

на дан 16 XII. 1931 г. за набавку 7.910 кгр. меса и

на дан 18 XII. 1931 г. за набавку 41.400 кгр. хлеба.

Лицитације ће се одржати поменутих дана у 11 часова пре подне у канцеларији економата Општине Београдске — Узун Миркова ул. бр. 1/II.

Услови су прописани и могу се видети свакога дана за време канцеларијског рада у економату.

Кауцију полажу на каси депозитне банке и то: поданици Краљевине Југославије 5%, а страни држављани 10% од целокупне вредности понуђеног артикла, у готову. Дрвним и државом гарантованим хартијама од вредности или гарантном писму, које мора бити регистровано у Министарству финансија.

Из канцеларије економата Општине Београдске ОФБр. 54429, 54430, 54172 од 25 новембра 1931 год.

Упоредни остварених прихода у првом полгођу у 1930

Партија	Позиција	Тарифна број	На име таксе	Јануар		Фебруар		Март
				1930	1931	1930	1931	1930
				Динара	Динара	Динара	Динара	Динара
3	1		1/4 преносна такса	—	186.429,73	—	173.632,10	—
3	3a	382	Од говеђе аренде	136.475,20	119.023,90	126.069,89	112.722,40	116.021,30
3	3b	.	Од телеће аренде	108.413,—	77.112,—	103.599,—	77.332,—	91.702,—
3	3в	.	Од свињске аренде	246.203,70	236.171,20	233.274,—	221.868,90	209.557,—
3	3г	.	Од ситне стоке	7.510,—	6.415,—	8.420,—	8.990,—	21.800,—
3	5	396	Од запрежања тротоара и улица	33.415,60	10.269,—	28.042,0	19.121,50	24.106,40
3	6	397	Од пијач. таксе и таксе за ломале на трговима	829.393,35	749.676,—	754.828,87	707.916,—	966.965,95
3	7	398	Од пловних објеката — обаларина	24.872,53	8.032,—	20.647,—	24.090,34	19.282,—
3	8	400	За држање луксузних кола и фијакера за личну употребу	57.000,—	34.120,—	47.440,—	70.000,—	30.030,—
3	9	401 и 401a	За држање такси-аутомобила и путничких аутомобила за личну употребу	223.690,—	210.240,—	205.850,—	253.500,—	56.110,—
3	10	402 и 402a	За држање такси-аутомобила, кола, мотоцикла и велосипеда	67.800,—	48.810,—	75.360,—	60.970,—	27.220,—
3	11	404	За држање и истицање фирми	95.697,—	15.500,—	113.379,—	1.419.085,—	67.580,—
3	12	405 и 405a	За дељење планата	—	8.820,—	—	2.600,—	320,—
3	13	407	За држање музике, концер., забава и биоскопа	28.486,90	212.653,30	306.989,40	170.008,95	329.245,06
3	14	409	За странце	74.614,—	36.789,—	125.587,—	91.920,—	133.716,—
3	15		Од овере аутобуских карата	26.800,—	29.600,—	22.200,—	27.700,—	22.900,—
3	16		Од иланичних такса по чл. 13 фин. овлашћена буџета за 1931	28.466,80	26.509,50	27.674,20	24.318,80	24.920,20
3	17d		Од ветеринарских такса	116.393,75	—	95.646,40	—	226.489,80
4	1		Од дугованих такса	—	—	—	—	—
Укупно Динара				2,263.149,40	2,008.811,60	2,295.107,01	3,465.130,99	2,368.745,71

По парт. 3 позиц. 3б телећа аренда, где се појавио мањак у првом полгођу 1931 год. у Дин. 21.071,20 — да се правдати том чињеницом, што се телеад највећим делом кољу у дубоку јесен, те ће према томе овај мањак бити не само остварен у току другог полгођа, већ ће исти дати и извештај вишак, с обзиром и на радикалну измену тариф. бр. 382.

По парт. 3 позиц. 6 — пијачна такса биће у целости остварена у другом полгођу и она ће дати извештај вишак.

По парт. 3 позиц. 14 — такса на странце,

појављени мањак у Дин. 171.406.— може се правдати самом сезоном, а сем тога још и административном поделом, где су сви пословни људи упућени на бановинске центре, ради свршавања својих послова, док су исте послове раније обављали у Београду код јединих министарстава и других установа. Такође и слетови, као и разна друштва и корпорације, које су долазиле и пролазиле кроз Београд ослобођавани су, те је и то донекле утицало на приход.

По парт. 4 позиц. 1 — дугована такса из рани-

преглед

и 1931 години код таксено-привредног отсека

Март	Април		Мај		Јуни		СВЕГА		Више у 1931	Мање у 1931
1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931	1930	1931		
Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара	Динара
515,515.—	—	234,091.60	—	566,466.30	—	531,197.90	—	1,937,862.60	1,907,862.60	—
129,130.31	86,335.50	161,550.23	121,387.50	179,143.70	119,712.30	179,137.80	765,999.20	880,708.30	174,709.10	—
82,955.—	71,902.—	84,926.—	100,186.—	110,777.50	109,517.—	131,235.30	585,409.—	564,337.80	—	21,071.20
264,354.70	156,721.80	225,838.30	203,554.70	338,743.30	196,591.60	265,962.50	1,245,902.80	1,462,638.90	216,736.10	—
22,330.—	9,875.—	31,387.—	1,010.—	92,798.—	24,664.10	176,772.—	73,559.10	338,592.—	265,032.90	—
16,795.70	25,149.50	25,148.60	43,041.20	70,281.90	122,193.80	180,215.80	275,949.70	321,836.50	45,886.80	—
806,676.30	941,737.55	910,488.50	1,017,583.43	1,117,165.70	1,043,701.85	1,269,210.30	5,554,158.50	5,554,082.80	—	75.70
27,539.34	26,043.—	25,760.28	29,690.—	48,686.84	28,637.—	45,412.22	148,541.50	179,521.02	30,979.52	—
25,500.—	11,110.—	18,220.—	8,870.—	13,780.—	5,290.—	7,900.—	157,640.—	169,640.—	12,000.—	—
57,500.—	43,030.—	49,010.—	41,000.—	36,870.—	34,000.—	27,000.—	603,690.—	634,120.—	30,430.—	—
47,790.—	16,560.—	25,810.—	9,230.—	15,590.—	3,890.—	10,240.—	200,280.—	308,910.—	8,630.—	—
396,295.—	105,050.—	145,445.—	158,975.—	128,190.—	109,315.—	130,815.—	649,590.—	2,235,530.—	1,585,534.—	—
5,260.—	2,300.—	2,555.—	770.—	1,430.—	200.—	8,411.50	3,590.—	29,176.50	25,586.50	—
279,148.30	220,807.74	311,873.05	275,283.58	484,682.80	173,365.00	169,271.56	1,554,878.32	1,627,032.96	72,154.64	—
120,590.—	116,810.—	91,468.—	115,385.—	93,815.—	126,485.—	86,099.—	692,597.—	521,191.—	—	171,406.—
33,200.—	25,303.—	31,400.—	24,200.—	23,300.—	28,800.—	36,100.—	149,990.—	191,200.—	41,400.—	—
1931 године	—	271,583.50	—	259,842.—	—	115,306.50	—	646,732.—	646,732.—	—
26,876.70	18,592.50	78,145.20	25,376.—	97,340.30	26,306.10	12,892.90	151,425.80	265,783.40	114,357.60	—
—	235,799.90	130,305.90	191,288.75	163,098.30	148,861.30	89,096.70	1,014,480.50	382,500.90	—	631,979.60
2,847,156.34	2,113,312.89	2,855,516.13	2,326,351.16	3,452,601.64	2,301,321.25	3,492,879.98	13,767,987.42	18,122,096.68	5,178,641.76	824,532.50

јих година, појављени мањак у Дин. 631.979.60 — да се правдати том чињеницом, што приход од ових такса у Дин. 941.651.30, који је наплаћен у месецу: јануару, фебруару и марту 1931 године, није ушао у овај преглед, за то, што је исти ушао у приход за 1930 годину, а буџет за 1931 годину ступио је на снагу тек 1 априла 1931 године. Према томе, мањак у овим таксама и не постоји, већ напротив постоји вишак у Дин. 309.681.70.

Према свему напред изложеноме види се упоредно кретање прихода по месецима, као

и упоредни полугодишњи биланс, из чега излази да је приход за прво полгође 1931 год. јачи од прихода за 1930 год. за Дин. 5,000.000.—.

25 септембра 1931 год.

Београд

Из таксено-привредног отсека
Општине града Београда

Петнаестодневни извештај

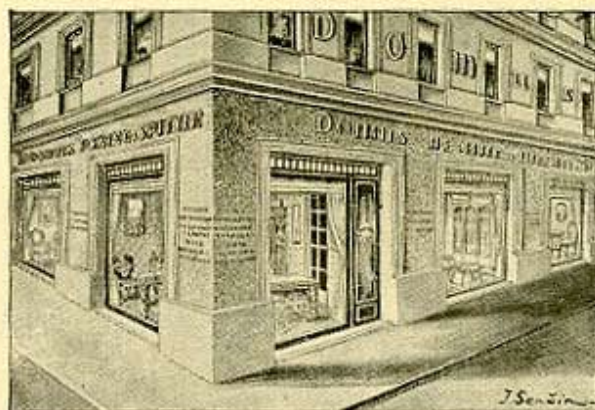
о просечним ценама животних намирница на Београдској пијаци од 1—15 новембра о. г.

ВРСТА	Мера	Просечна цена у динарима	
		Недеља	
		I	II
		Новембра м-ца	Месечно
<i>Хлеб и хлеб</i>			
Хлеб пшенични бр. 2	1 кгр.	3 25	3 25
" " бр. 1	"	3 87	3 87
" " бело	"	4 50	4 62
" кукурузно	"	2 50	2 62
Хлеб пшенични црни	"	3 —	2 87
" " бели	"	4 —	4 25
<i>Месо</i>			
Говеђина	1 кгр.	13 —	13 25
" жива мера	100	500 —	500 —
Телешина	1	17 50	18 —
" жива мера	100	725 —	800 —
Јагњетина	1	11 50	12 —
" жива мера	100	—	11 50
Овчетина	1	11 50	—
" жива мера	100	400 —	400 —
Свињетина	1	17 —	15 50
" жива мера	100	800 —	800 —
Свињско месо сушено	1	23 50	25 50
Кобасице	"	22 —	33 —
Шваргло и чварци	"	18 —	18 —
Пршута	"	48 75	45 —
Слањина сирова	"	13 50	13 50
" сува	"	22 —	25 50
" ужица	"	32 50	42 50
Маст свињска	"	15 —	14 50
Сало	"	15 —	15 —
Лој топљен	"	9 —	—
" петопљен	"	7 —	7 —
<i>Риба</i>			
Шарап	"	14 75	24 —
Сом	"	31 25	42 —
Кечига	"	49 50	68 75
Смућ	"	31 50	30 —
Птука	"	12 25	18 —
Бела	"	5 62	4 50
<i>Млеко и млечни производи</i>			
Млеко слатко	1 лтр.	3 62	3 62
" кисело	1 кгр.	9 —	9 —
Масло	"	49 50	49 50
" топљено	"	36 25	42 50
Кајмак	"	35 —	31 50
Сир обичан	"	12 —	12 —
" сомборски	"	26 —	25 50
" качкавал	"	24 —	25 50
<i>Поврће</i>			
Пасуљ	"	5 25	6 25
Сочице	"	11 50	11 50
Грашак у зрну	"	11 50	12 —
" обичан	"	—	—
Кромпир стари	"	2 02	2 —
" нови	"	2 50	2 25
Лук црни	"	3 50	3 87
" бели	"	7 —	6 50
" празн	1 деце	1 37	1 25
Боранија	1 кгр.	6 —	7 50
Тиквица	"	—	—
Шаргарепа	"	2 50	2 37

ВРСТА	Мера	Просечна цена у динарима	
		Недеља	
		I	II
		Новембра м-ца	Месечно
<i>Кухињске намирнице</i>			
Кунус сладак	"	1 37	1 32
" кисео	"	3 75	4 —
Снанах	"	7 —	5 50
Рен	"	8 25	7 —
Кел	"	2 25	2 22
Келераба	1 виш.	1 50	1 50
Зелен на супу	"	2 50	2 50
Патлиџан црвени	1 кгр.	5 —	6 75
" плави	"	1 25	—
Паприка љута	100 км	9 —	20 50
" туршија	"	25 25	40 —
" бабура	"	52 —	96 50
<i>Воће</i>			
Јабукe	1 кгр.	4 95	5 50
Крушке	"	6 50	7 50
Брескве	"	—	—
Грожђе	"	5 25	6 25
Шљиве	"	—	—
" сушене	"	7 25	7 —
Ораси	"	12 —	16 87
Кестен	"	8 50	6 50
Смокове	"	17 —	15 50
Лимуни	1 ком.	1 25	1 25
Нераџе	"	—	2 50
<i>Колонијална и друга роба</i>			
Шећер у коцкама	1 кгр.	13 75	13 75
" ситан	"	12 —	12 —
Кафа сирова	"	50 —	50 —
" пржена	"	62 —	62 —
Со млевена	"	3 —	3 —
Бибер крупан	"	55 —	55 —
" млевен	"	63 —	63 —
Паприка млевена	"	35 —	35 —
Фиде	"	10 —	10 —
Макароне	"	11 —	11 —
Пиринач	"	9 —	9 50
Мак	"	25 50	25 —
Зејтин за јело	1 лит.	18 —	19 —
Сирће вишеко	1 кгр.	6 —	6 —
Мед	"	16 50	16 50
Восак	"	40 —	40 —
Пекмеа	"	15 —	15 —
Свеће воштане	"	42 50	42 50
" стеаринске	"	33 —	33 —
" парафинске	"	19 —	19 —
Сапун за прање	"	10 —	10 —
Шпиритус рафинирај	1 лит.	51 —	51 —
" за гориво	"	11 50	11 50
Петролеј-гас	"	7 —	7 —
Бензин	"	6 50	6 50
<i>Гориво</i>			
Угљен дрвени — ђумур	1 кгр.	3	3 —
" камен	100	62 50	62 50
Дрва грабона	т ³	145 —	145 —
" букова	"	135 —	135 —
" церова	"	125 —	125 —
" јасенова	"	120 —	120 —
" растова	"	120 —	120 —
" брестова	"	120 —	120 —

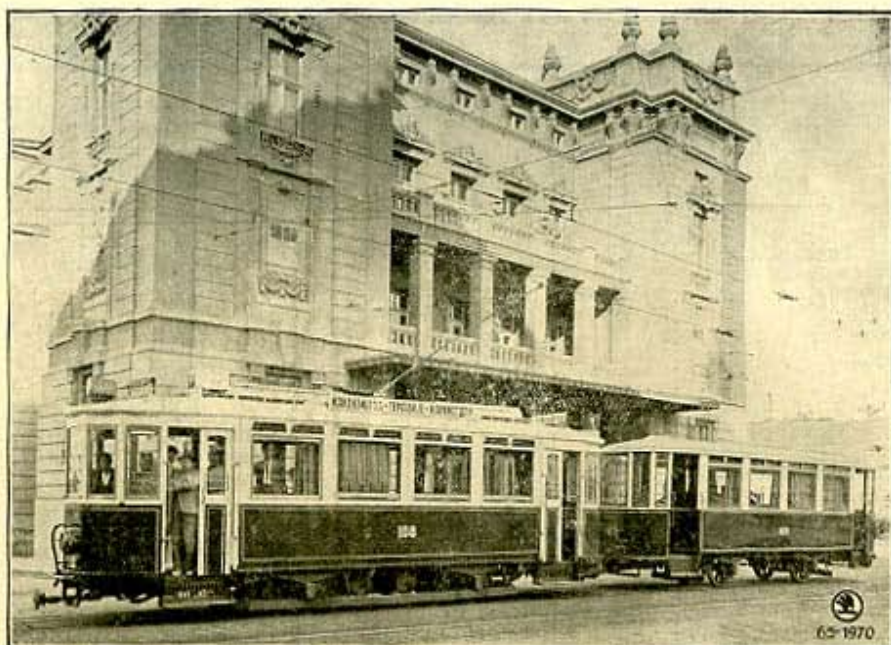
ВРСТА	Мера	Просечна цена у динарима		Месечна
		Недеља		
		I	II	
		Новембра м-ца		
<i>Живина и јаја</i>				
Кокети	1 ком.	17.25	16.25	
Турке	"	33.75	36.50	
Гуске	"	31.25	30. —	
Патке	"	17.50	18.50	
Јаја	"	1.10	1.25	
<i>Скока</i>				
Биволи и биволице	"	—	—	
Волови	"	2375.—	2000.—	
Краве	"	2750.—	2500.—	
Телади	"	362.50	350.—	
Коњи	"	1975.—	1475.—	
Ждребади	"	—	—	
Свиње убојне	"	1150.—	1175.—	
" мршаве	"	575.—	575.—	
Прасад до 10 кгр.	"	60.50	52.50	
Назимад од 10 до 25 кгр.	"	142.50	140.—	
Овце	"	125.—	115.—	
Овнови	"	155.—	135.—	
Козе	"	125.—	115.—	
Јарчеви	"	137.50	135.—	
Јагњаци	"	—	—	
Јарићи	"	—	—	
<i>Кожа и суна</i>				
Коже воловске	1 кгр.	6.50	6.50	
" крапље	"	5.—	5.—	
" овчије	"	11.—	11.—	
" јагњеће	1 ком.	17.—	17.—	
" козје	1 кгр.	16.—	16.—	
" јареће	1 ком.	19.—	19.—	
" свињске	1 кгр.	3.50	3.50	

ВРСТА	Мера	Просечна цена у динарима		Месечна
		Недеља		
		1	II	
		Новембра м-ца		
„ лисичје	1 ктр.	—	—	
„ зечје	1 ком.	2 50	2 50	
Вуна прана	1 кгр	—	—	
Сточна храна				
Сено	100 кг.	102 50	113 75	
Слама	„	37 50	37 50	
Грађевински материјал				
Креч вагашен	100 кг.	41.—	41.—	
Пигле	100 км.	40.—	40.—	
Цреп	„	57 50	57 50	
Цемент	100 кг.	56.—	56.—	
Песак	1 кола	67 50	67 50	
Пића				
Пиво домаће	1 лит.	7 50	7 50	
Вино црно обично	„	9.—	9.—	
„ бело	„	9.—	9.—	
„ боље старо	„	12 50	12 50	
Шљивовица мека	„	16.—	16.—	
„ љута	„	27 50	27 50	
Комовица мека	„	16 50	16 50	
„ љута	„	28 50	28 50	
Наднице				
Надничара	1 над.	40.—	35.—	
Копача	„	40.—	40.—	
Зидара	„	40.—	40.—	

TRAMVAJ

Tramvaj pruge br. 1
u Beogradu isporučen
godine 1927.

Š K O D A

dioničko društvo pre Škodini zavodi u Plznju

ZASTUPNIŠTVA U JUGOSLAVIJI:

BEOGRAD

KNEZ MIHAJLOV VENAC 13. Brzjav „SKODA BEOGRAD“ Tel. 20-61-18

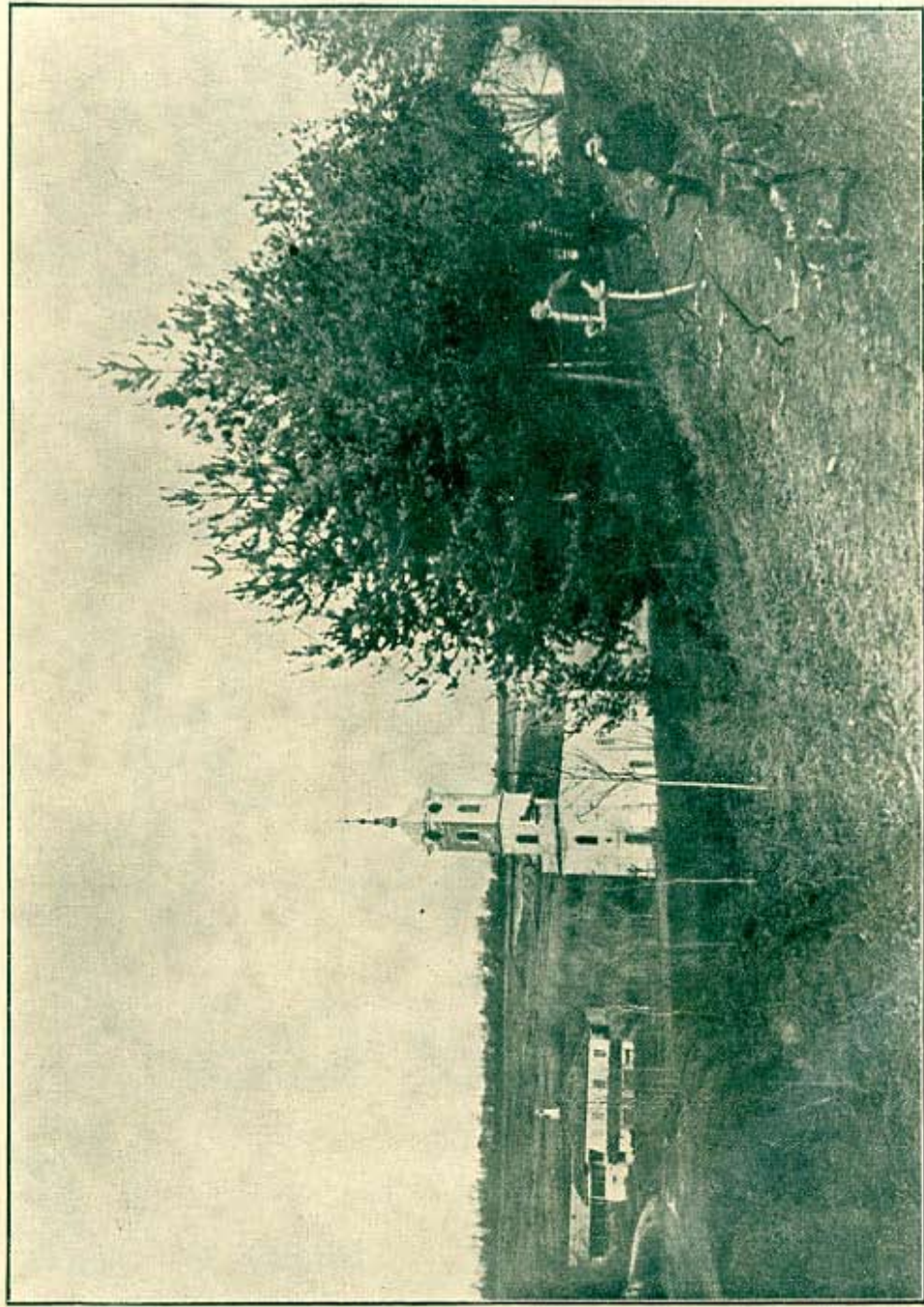
ZAGREB

Račkoga ul. 2. Brzjav „SKODA ZAGREB“ Telef. 44-97

LJUBLJANA

Selenburgova 7. Brzjav „SKODOVSKA LJUBLJANA“ Tel. 27-73 i 29-66

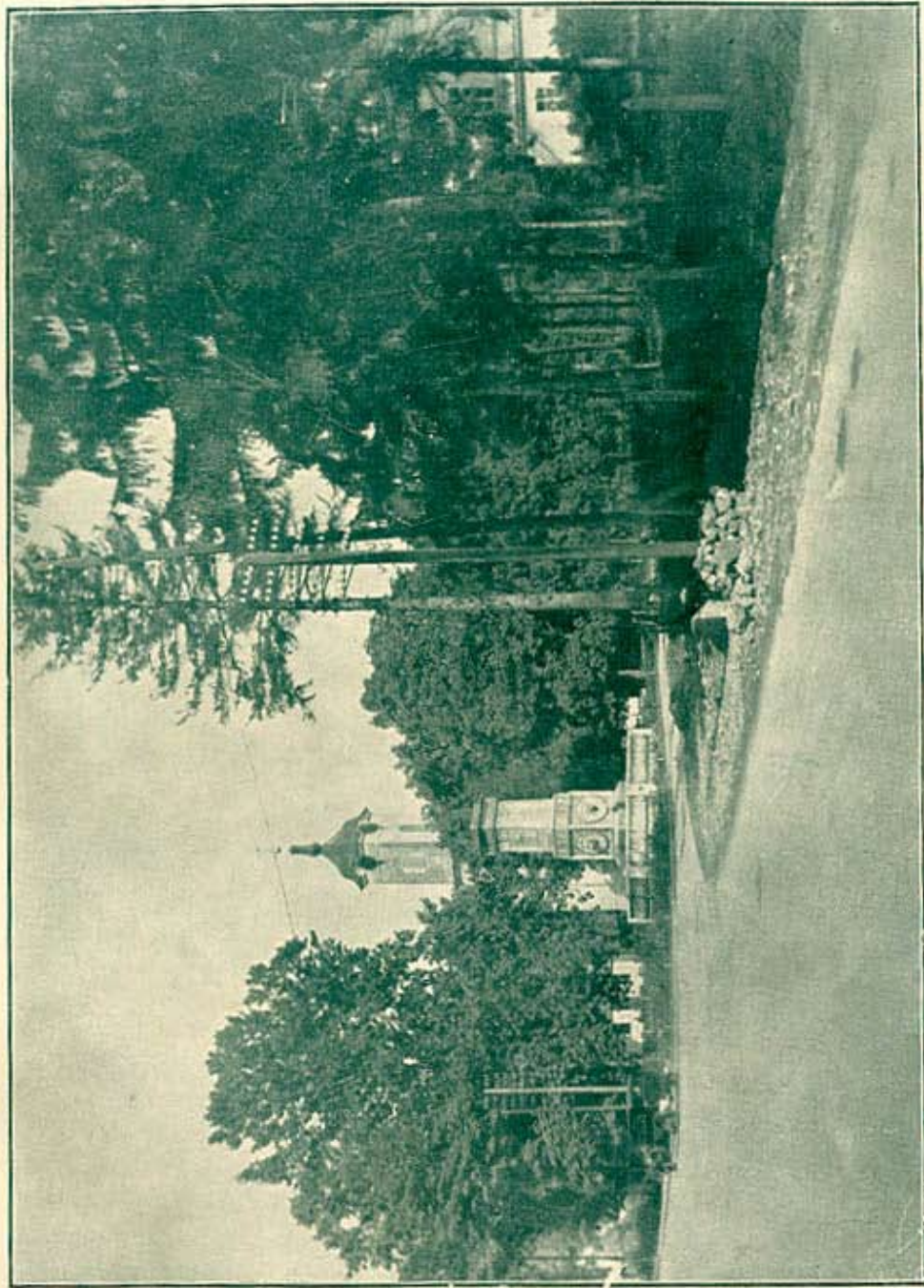
СТАРИ ТОПЧИДЕР

Један део Топчидера пре четрдесет година

Из фото-архива „Географских општинских новина“

НОВИ ТОПЧИДЕР

Исти део Топчидерског парка данас

Слика: фото-архива „Београдских општинских новина“